ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ
«Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ»

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΣΙΚΑΓΟΝ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Δημητρη

Δημήτριος Α Βρόκος

Τάξις 4

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

1922 ΚΥΡ

Δ. Η. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Δ. Φ.
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΜΕΤΑ ΧΑΡΤΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΛΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ

Κατὰ τὸ τελευταῖον πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ συμπληρωθεῖσα διὰ τῶν νέων Ἑλληνικῶν χωρῶν.

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ
ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ
46, ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ - ΜΕΓΑΡΟΝ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ
1922

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Η ΝΕΑ ΕΛΛΑΣ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ

Τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον ἱδρύθη μετὰ μακροὺς καὶ ἡρωϊκοὺς ἀγῶνας τῷ 1830 διὰ τῆς προστασίας καὶ συνδρομῆς τῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Ἀλλ' ἐν ᾧ πάντες οἱ Ἕλληνες ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν τούτοις μόνον μικρὸν μέρος αὐτῆς ηὐτύχησε κατ' ἀρχὰς νὰ ἀπολαύσῃ τῶν ἀγαθῶν τῆς ἐλευθερίας. Διότι τὸ πρῶτον Ἑλληνικὸν κράτος ἀπετελέσθη ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, τῆς Πελοποννήσου, τῶν Κυκλάδων, τῆς Εὐβοίας καὶ τῶν Βορείων Σποράδων. Τόσος μικρὸς ἦτο ὁ Ἑλληνικὸς βλαστός, ὁ ὁποῖος ὀλίγον κατ' ὀλίγον ηὐξήθη καὶ ἀπετελέσθη τὸ σημερινὸν Ἑλληνικὸν δένδρον, ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ ὁποίου ἀναπαύονται τώρα 7 περίπου ἑκατομμύρια Ἑλλήνων ἐλευθέρων!

Ἀλλὰ πλὴν τοῦ ὅτι ἦσαν στενὰ τὰ πρῶτα Ἑλληνικὰ ὅρια, ὁ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας μέγας καὶ ἱερὸς ἀγὼν κατὰ ἰσχυροτάτου ἔθνους, τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, εἶχεν ἐρημώσει τὴν χώραν καὶ εἶχε μεταβάλει αὐτὴν εἰς τέφραν καὶ ἐρείπια. Εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὗρε τὴν Ἑλλάδα ὁ ὑπὸ τῆς ἐν Τροιζῆνι Δ' ἐθνικῆς συνελεύσεως ἐκλεγεὶς κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος ***Ἰωάννης Καποδίστριας.*** Τῇ 8 Ἰανουαρίου 1828 ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ καὶ δώσας τὸν γενομισμένον ὅρκον ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν ἐμάστιζε πτωχεία καὶ ἀναρχία. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι εἰργάσθη μὲ πολλὴν δραστηριότητα καὶ ζῆλον πατριωτικὸν ὁ Καποδίστριας, ὅπως τακτοποιήσῃ τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος· δυστυχῶς ὅμως ἡ αὐστηρὰ αὐτοῦ διοίκησις καὶ ἰσότης, τὴν ὁποίαν ἀπέναντι τῶν νόμων καθιέρωσε διὰ πάντας τοὺς Ἕλληνας, ἐκίνησε τὴν ὀργὴν πολλῶν ἐξεχόντων Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι ἤθελον ν' ἀπολαμβάνωσι προνομίων τινῶν. Ἕνεκα τούτου ὁ Κυβερνήτης ἠναγκάσθη νὰ τιμωρήσῃ μερικοὺς ἐξ αὐτῶν· ἀλλὰ διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ἐδολο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φονήθη ἐν Ναυπλίῳ τῇ 27 Σεπτεμβρίου 1831, καθ' ἣν ὥραν εἰσήρχετο εἰς τὸν ἐν Ναυπλίῳ ναὸν τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος!

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καποδιστρίου φοβερὰ ἀταξία καὶ ἀναρχία ἐπῆλθεν ἐν Ἑλλάδι. Ἕνεκα τούτου αἱ προστάτιδες τῆς Ἑλλάδος Δυνάμεις σπεύδουσαι νὰ ρυθμίσωσι τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος, ἵνα μὴ ἐμφύλιος πόλεμος καὶ ἀναρχία κατερημώσῃ αὐτήν, ἀνεκήρυξαν τὴν Ἑλλάδα βασίλειον καὶ προσέφεραν τὸ στέμμα εἰς τὸν δευτερότοκον υἱὸν τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου ***Ὄθωνα.*** Τότε δὲ εἰς τὸν πατέρα του χαριζόμεναι αἱ Δυνάμεις ἐπεξέτειναν τὰ ὅρια τῆς Ἑλλάδος μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ καὶ Παγασιτικοῦ κόλπου.

Καποδίστριας.

Ὁ βασιλεὺς Ὄθων ἀπεβιβάσθη εἰς Ναύπλιον, τὴν πρώτην Ἑλληνικὴν πρωτεύουσαν, τῇ 25 Ἰανουαρίου 1833, ὅπου ὁ λαὸς τὸν ὑπεδέχθη μὲ δάκρυα χαρᾶς εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Ἀπὸ τοῦ 1835 μετέφερε τὴν ἕδραν τοῦ βασιλείου εἰς Ἀθήνας καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐνυμφεύθη τὴν ἡγεμονίδα Ἀμαλίαν. Ὁ Ὄθων ἦτο ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἠγάπησε θερμῶς τὴν Ἑλλάδα ὡς ἰδίαν του πατρίδα. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπέκλινε πρὸς τὴν μοναρχίαν, ὁ λαὸς ἐξεγερθεὶς ἐξηνάγκασεν αὐτὸν νὰ παραχωρήσῃ φιλελεύθερον σύνταγμα τῇ 3 Σεπτεμβρίου 1843. Ἀλλὰ μετά τινα ἔτη ἐξεράγη νέα ἐπανάστασις, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ἦτο ἡ καθαίρεσις αὐτοῦ τῇ 10ῃ Ὀκτωβρίου 1862.

Μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὄθωνος ἡ ἐν Ἀθήναις συνελθοῦσα Ζ' ἐθνικὴ συνέλευσις ἐξέλεξε τῇ 18 Μαρτίου 1863 βασιλέα τὸν δευτερότοκον υἱὸν τοῦ μετέπειτα βασιλέως τῆς Δανίας Χριστια-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νοῦ, τὸν ***Γεώργιον Α΄***. Τῇ 17 Ὀκτωβρίου 1863 ἀφίκετο εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ λαοφιλὴς καὶ ἀείμνηστος βασιλεὺς ***Γεώργιος***. Τότε ἡ Ἀγγλία εἰς Αὐτὸν χαριζομένη παρεχώρησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν Ἑπτάνησον, ἥτις διετέλει ὑπὸ τὴν προστασίαν της. Μετά τινα ἔτη ὁ βασιλεὺς Γεώργιος ἐνυμφεύθη τὴν μεγάλην δούκισσαν τῆς Ῥωσσίας ***Ὄλγαν***, ἐξ ἧς τῇ 22 Ἰουλίου 1868 ἐγεννήθη τὸ πρῶτον τέκνον. Κατὰ τὸ ἔτος 1881 κατ' ἀπόφασιν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων παρεχωρήθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁλόκληρος ἡ Θεσσαλία καὶ μέρος τῆς Ἠπείρου.

Ὁ Βασιλεὺς Ὄθων.

Μακρὰ καὶ καρποφόρος εἰς πρόοδον ὑπῆρξεν ἡ βασιλεία τοῦ Γεωργίου Α΄. Ἡ χώρα ἀνέζησεν ἐκ τῆς μακρᾶς δουλείας καὶ πλήρης ζωῆς ἐβάδισε πρὸς τὴν πρόοδον. Ἀλλ' ἐν ἔτει 1897 ἀτυχὴς πόλεμος ἐξερράγη πρὸς τοὺς Τούρκους, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ Ἑλλὰς ἀτελῶς παρεσκευασμένη ἐνικήθη καὶ ἠναγκάσθη νὰ πληρώσῃ πολεμικὴν ἀποζημίωσιν. Τότε ἡ ἡρωϊκὴ μεγαλόνησος Κρήτη, χάριν τῆς ὁποίας ἐγένετο ὁ πόλεμος, κατ' ἀπόφασιν τῶν Δυνάμεων ἀπετέλεσεν αὐτόνομον ἡγεμονίαν ὑπὸ τὸν πρίγκηπα ***Γεώργιον***, δευτερότοκον υἱὸν τοῦ βασιλέως Γεωργίου. Τοῦτον δὲ παραιτηθέντα διεδέχθη ὁ ***Ἀλέξανδρος Ζαΐμης***, πρώην πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος.

Ἀλλ' ὁ Ἑλληνικὸς λαός, ὢν λαὸς ὀξὺς καὶ θερμόαιμος καὶ μὴ βλέπων ταχέως ἐκπληρούμενα τὰ ἐθνικά του ὄνειρα, ἐξηγέρθη μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ ἀπῄτησε νέαν κατάστασιν πραγμάτων, νέους νόμους, ναυτικὴν καὶ στρατιωτικὴν παρασκευὴν τῆς χώρας. Ἡ ἐπανάστασις τότε πρὸς ρύθμισιν τῆς καταστάσεως προσεκάλεσε τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον, ὅστις ἦτο πρόεδρος τῆς Κρητικῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πολιτείας. Ἀφοῦ δὲ ἀποκατεστάθη τελείως ἡ τάξις ἐν τῷ Κράτει καὶ διωργανώθη ἀρκούντως ὁ Ἑλληνικὸς Στρατός, ἐπηκολούθησεν ὁ συνασπισμὸς τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν ἐναντίον τῆς Τουρκίας.

Ὅταν δὲ κατ' ἀπαίτησιν τῶν συμμάχων ἡ Τουρκία δὲν ἠθέλησε νὰ βελτιώσῃ τὴν κατάστασιν τῶν ὑποδούλων ἀδελφῶν των,

Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ὁ Α'.

ἐξερράγη ὁ Βαλκανοτουρκικὸς πόλεμος, καθ' ὃν ἡ Τουρκία ὑπέστη ἀληθῆ πανωλεθρίαν, διότι οἱ σύμμαχοι ἔφθασαν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἕνεκα ὅμως τῆς ἀπλησίας τῆς Βουλγαρίας, ἡ ὁποία ἤθελε νὰ καταλάβῃ αὐτὴ ὅλα σχεδὸν τὰ ἀπελευθερωθέντα μέρη, ἐξερράγη ὁ δεύτερος βαλκανικὸς πόλεμος, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ Βουλγαρία συνετρίβη καὶ ἐταπεινώθη. Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς καὶ κατὰ τοὺς δύο τούτους πολέμους ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ δαφνοστεφοῦς στρατηλάτου βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ 12 ἔδειξεν ὑπεράνθρωπον ἀνδρείαν καὶ γενναιότητα καὶ ἀνενέωσε καὶ ἐν πολλοῖς ὑπερέβαλε τὰ κατορθώματα τῶν προγόνων του.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Μὲ τὰς ὑπερόχους θυσίας τοῦ λαοῦ εἰς χρῆμα καὶ αἷμα τοῦ ὁποίου ἐκλεκτότερον ἦτο τὸ χυθὲν ὑπὸ τοῦ ἐθνομάρτυρος βασιλέως Γεωργίου, τὸν ὁποῖον ἀπαισίου δολοφόνου χεὶρ ἐφόνευσεν, ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἐξῆλθεν ἔνδοξος καὶ ἀπέδωκε τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἑκατομμύρια δούλων ἀδελφῶν.

Τέλος ἡ Ἑλλὰς μὴ φεισθεῖσα οὐδεμιᾶς θυσίας εἰσῆλθε κατὰ τὸ 1917 εἰς τὸν μέγαν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον παρὰ τὸ

Κωνσταντῖνος Β.

πλευρὸν τῶν Συμμάχων (Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ἰταλίας, Ἀμερικῆς κλπ.). Ἀποτέλεσμα τῶν θυσιῶν τούτων ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τῆς συμμαχικῆς διασκέψεως τοῦ Λονδίνου καὶ τοῦ Σὰν Ρέμο παραχώρησις ὁλοκλήρου τῆς Θράκης (δυτικῆς καὶ ἀνατολικῆς) εἰς τὴν Ἑλλάδα μέχρι τῆς Τσαταλτζας (Μετρῶν).

Οὕτω ἐπετεύχθη καὶ ἡ ἀπελευθέρωσις ἑτέρου μεγάλου Ἑλληνικοῦ τμήματος, τὸ ὁποῖον ἐστέναζεν ἐπὶ μακρὰ ἔτη ὑπὸ τὸν ζυγὸν δύο τυράννων, τῶν Τούρκων καὶ τῶν Βουλγάρων. Ἡ Ἑλλὰς ὅμως ἀντημείφθη διὰ τοὺς ἀγῶνάς της καὶ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ὅπου, κατ' ἀπόφασιν τῶν Συμμάχων Δυνάμεων, ἡ Ἑλληνικωτάτη Σμύρνη μετὰ μιᾶς περιοχῆς ἐκτάσεως ἑκατὸν μιλίων παρεχωρήθη εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ διατελεῖ ἤδη ὑπὸ Ἑλληνικὴν πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν διοίκησιν. Μετὰ παρέλευσιν δύο ἐτῶν ὁ λαὸς τῆς ἐπαρχίας ταύτης θὰ δύναται νὰ ἀποφανθῇ διὰ δημοψηφίσματος ὑπὲρ τῆς ὁριστικῆς πλέον ἑνώσεώς της μετὰ τῆς μητρὸς Πατρίδος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

Α
ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ι. ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Θέσις. Τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος κατέχει τὸ νοτιοανατολικὸν μέρος τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, ἡ ὁποία εἶνε μία ἐκ τῶν τριῶν μεσημβρινῶν χερσονήσων τῆς Εὐρώπης.

Ἔκτασις, ὅρια. Διὰ τῶν δύο νικηφόρων βαλκανικῶν πολέμων ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐνδόξου βασιλέως Κωνσταντίνου ἐπεξέτεινε τὰ ὅρια αὐτῆς πρὸς Β. μέχρι τῆς λίμνης Πρέσπας, τῶν ὀρέων Κερκίνης καὶ Ροδόπης καὶ τοῦ ποταμοῦ Νέστου. Σήμερον διὰ τῆς νέας ἐδαφικῆς ἐπεκτάσεως, τὸ Ἑλληνικὸν κράτος ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς ἄλλης Ἑλληνικῆς χερσονήσου, ὑπὸ τῆς Ἀλβανίας, Σερβίας καὶ Βουλγαρίας, κατὰ δὲ τὰ ἄλλα μέρη βρέχεται ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου πόντου, τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους.

Ὁριζόντιος διαμελισμός. Οὐδεμία ἄλλη χώρα τῆς γῆς τοσοῦτον κατατέμνεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης ὅσον ἡ Ἑλλάς. Τὸ Αἰγαῖον πέλαγος πρὸς Α. καὶ τὸ Ἰόνιον πρὸς Δ. εἰσχωροῦντα βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν σχηματίζουσι πολλοὺς κόλπους καὶ ἀποχωρίζουσι πολλὰς χερσονήσους. Δύο κόλποι, ὁ Κορινθιακὸς καὶ ὁ Σαρωνικός, ἑνούμενοι κατὰ τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου, ἀποχωρίζουσι τὴν μεγάλην νῆσον Πελοπόννησον. Ἕτεροι δύο κόλποι, ὁ Ἀμβρακικὸς καὶ ὁ Μαλιακὸς πρὸς Α., ὁρίζουσι τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα ἀπὸ τὰς βορειοτέρας χώρας Θεσσαλίαν, Ἤπειρον καὶ Μακεδονίαν. Ἐν Θράκῃ δὲ κυριώτεροι κόλποι εἶνε ὁ κόλπος τοῦ Λαγὼ (Πόρτο Λαγώ), ὁ κόλπος τοῦ Αἴνου καὶ ὁ Μέλας ἢ τοῦ Ξηροῦ (ἅπαντες εἰς τὸ Θρακικὸν πέλαγος).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Νῆσοι δὲ κεῖνται καὶ ἐν τῷ Αἰγαίῳ καὶ ἐν τῷ Ἰονίῳ πελάγει, νοτιώτατα δὲ ἡ ἡρωικὴ μεγαλόνησος Κρήτη.

Πορθμοί, ἀκρωτήρια. Ἕνεκα τοῦ τοιούτου διαμελισμοῦ ὑπάρχουσι πολλοὶ πορθμοί, τῶν ὁποίων σπουδαιότατοι εἶνε ὁ τοῦ Ρίου, τῆς Πρεβέζης, τοῦ Εὐρίπου καὶ ὁ Ἑλλήσποντος (μεταξὺ Καλλιπόλεως καὶ Μ. Ἀσίας). Ἔσχατα δὲ ἀκρωτήρια τῆς Ἑλλάδος εἶνε τὸ Ἄκτιον (κατὰ τὸν πορθμὸν τῆς Πρεβέζης), τὸ Ταίναρον κ. (Ματαπᾶς), τὸ νοτιώτατον τῆς Πελοποννήσου· ἡ Μαλέα, τὸ Σούνιον, τὸ νοτιώτατον τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἡ Μαστουκία (Σεντὶλ-Μπάχρ) παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ ἡ Θυννιὰς (Καρὰ-Μπουρνοῦ) εἰς τὸν Εὔξεινον.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος εἶνε τὸ περισσότερον ὀρεινόν. Μεταξὺ τῆς Ἠπείρου ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας ἀφ' ἑτέρου ἐκτείνονται αἱ ὀροσειραὶ τῆς Πίνδου. Ταύτης προεκτάσεις καὶ κλάδοι εἶνε τὰ ὄρη τῆς Ἠπείρου, τῆς Θεσσαλίας, τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ὡς καὶ πολλὰ τῆς Μακεδονίας. Ἡ δὲ Πελοπόννησος ἔχει καὶ αὕτη μεγάλα ὄρη περιβάλλοντα τὴν μεσόγειον χώραν Ἀρκαδίαν. Τὰ πλεῖστα ὄρη τῆς Ἑλλάδος ἐκτείνονται μέχρι θαλάσσης, διὰ τοῦτο ἡ παραλία σχηματίζεται συνήθως δι' ἀκτῶν. Μεταξὺ δὲ τῶν ὀρέων σχηματίζονται μικρὰ ὀροπέδια, πολλαὶ μικραὶ κοιλάδες καὶ βαθύπεδα. Σπουδαιότατα πεδιάδες εἶνε ἡ τῆς Δράμας καὶ ἡ τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ὕδατα. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος ἕνεκα τῆς σχετικῶς μικρᾶς αὐτοῦ ἐκτάσεως δὲν ἔχει μεγάλους ποταμούς. Οἱ πλεῖστοι Ἑλληνικοὶ ποταμοὶ εἶνε χείμαρροι πλημμυροῦντες ἐν καιρῷ μεγάλης βροχῆς· οἱ σπουδαιότατοι εἶνε ὁ Πηνειὸς ἐν Θεσσαλίᾳ, ὁ Ἀχελῷος ἐν τῇ Ἠπείρῳ καὶ Στερεᾷ Ἑλλάδι, οἱ ἐν τῇ Μακεδονίᾳ Ἁλιάκμων, Ἀξιός, Στρυμὼν καὶ Νέστος, καὶ οἱ ἐν τῇ Θράκῃ Ἕβρος (Μαρίτσα), ὁ μέγιστος ποταμὸς τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν καὶ ὁ παραπόταμος αὐτοῦ Ἐργίνης. Σχηματίζονται δὲ καὶ λίμναι εἰς κλειστὰς πεδιάδας, αἱ ὁποῖαι τὸ θέρος σμικρύνονται ἢ ὅλως ἀποξηραίνονται. Εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῶν Ἑλληνικῶν ὑδάτων συντελεῖ καὶ τὸ ἀσβεστῶδες ἔδαφος τῆς χώρας, διότι τὸ ὕδωρ εὐκόλως διαπερᾷ τοῦτο καὶ σχηματίζει ἐνιαχοῦ ὑπογείους ὀχετοὺς (καταβόθρας).

Κλῖμα. Τὸ κλῖμα τῆς Ἑλλάδος εἶνε εὔκρατον καὶ ὑγιεινόν,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁ δὲ ἀὴρ καθαρώτατος καὶ διαυγέστατος. Ἡ βλάστησις εἶνε πλουσία. Βλαστάνει ἡ ἐλαία, ἡ ἄμπελος, ὁ βάμβαξ, δημητριακοὶ καρποὶ καὶ ποικίλαι ὀπῶραι. Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ φοῖνιξ, αὐξάνει ἐν ταῖς νοτίαις χώραις, ἐν δὲ τῇ Μεσσηνίᾳ ἐνίοτε ὡριμάζουσι καὶ αἱ βάλανοι αὐτοῦ.

Ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμός. Οἱ ἀρχαιότατοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος ἦσαν οἱ Πελασγοί, τῶν ὁποίων ἡ ἱστορία καλύπτεται ὑπὸ σκότους. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ ἀρχαιοτέρα καὶ σπουδαιοτέρα ἕδρα τούτων ἦτο ἡ Δωδώνη τῆς Ἠπείρου. Ὁ πληθυσμὸς οὗτος ὑπεχώρησεν εἰς τὸν Ἑλληνικόν, ὅστις ἦτο συγγενὴς τῶν Πελασγῶν. Οὗτος ἀνῆκεν εἰς τὴν Ἀρίαν ὁμοφυλίαν καὶ μάλιστα εἰς τὸν Ἑλληνολατινικὸν κλάδον. Διεκρίνοντο δὲ οἱ Ἕλληνες κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν εἰς τρεῖς φυλάς, τὴν Αἰολικήν, τὴν Δωρικὴν καὶ τὴν Ἰωνικήν.

Ἡ Ἑλλάς, ἀφ' οὗ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας προήχθη καὶ ἐδοξάσθη, ὑπετάγη κατ' ἀρχὰς εἰς τοὺς Ρωμαίους καὶ ἔπειτα εἰς τοὺς Τούρκους. Ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας διετέλεσεν ὑπὸ τὸν ἄγριον καὶ τυραννικὸν ζυγόν των, μέχρις ὅτου ἡ ἡρωϊκὴ γενεὰ τοῦ 1821 ἠλευθέρωσεν ἓν μικρὸν μέρος τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος. Διὰ δὲ τῶν δύο νικηφόρων πολέμων τοῦ 1912 καὶ 1913 καὶ διὰ τῆς μεγάλης συνδρομῆς, τὴν ὁποίαν παρέσχεν εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν Συμμάχων ἀπὸ τοῦ 1917 καὶ ἐντεῦθεν ἡ σημερινὴ ὑπέροχος γενεὰ ἐτριπλασίασε καὶ ἐδόξασε τὴν Ἑλλάδα ἐπεκτείνασα τὰ ὅριά της μέχρι τῆς Πρέσπας πρὸς δυσμὰς καὶ μέχρι τοῦ Εὐξείνου πόντου πρὸς ἀνατολάς.

Φυσικὸς πλοῦτος τῆς Ἑλλάδος. Προϊόντα.

1) Σύστασις τοῦ ἐδάφους. Ὀρυκτά. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος συνίσταται κυρίως ἐξ ἀσβεστολιθικῶν καὶ σχιστολιθικῶν πετρωμάτων, προσέτι δὲ ἐκ ποικιλοχρόων μαρμάρων. Πολλὰ πετρώματα τῶν ὀρέων εὐκόλως διαλύονται καὶ μεταβαλλόμενα εἰς εὔφορον χῶμα καθιστῶσιν εὐφόρους τὰς παρακειμένας κοιλάδας καὶ πεδιάδας. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος περικλείει καὶ διάφορα πολύτιμα ὀρυκτά, ὡς σίδηρον, μόλυβδον, χαλκόν, σμίριδα, θηραϊκὴν γῆν, γαιάνθρακας κτλ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

2) Φύσις τοῦ ἐδάφους. Φυσικὰ προϊόντα. Μέγα μέρος τοῦ ὀρεινοῦ ἐδάφους τῆς Ἑλλάδος, ὅπερ εἶνε ἀκαλλιέργητον, καλύπτεται ὑπὸ θάμνων καὶ χρησιμεύει πρὸς βοσκὴν τῶν αἰγῶν καὶ προβάτων. Τὸ $^1/_5$ περίπου τῆς ἐπιφανείας κατέχουσι τὰ δάση, τὸ δὲ $^1/_4$ περίπου τῆς ἐπιφανείας καλλιεργεῖται. Ὑπάρχουσι πολλοὶ ἐλαιῶνες καὶ ὀπωροφόρα δένδρα, ἄμπελοι, καπνοφυτεῖαι καὶ ἀγροὶ σιτοφόροι.

Προϊόντα φυτικὰ εἶνε· ἐλαῖαι καὶ ἔλαιον, οἶνος, σῦκα, καπνός, δημητριακοὶ καρποὶ καὶ πρὸ πάντων ἡ Κορινθιακὴ σταφίς, τῆς ὁποίας ἡ ἐξαγωγὴ κατ' ἔτος ἀνέρχεται εἰς 23-24 ἑκατομ. δραχμῶν.

3) Ζῷα. Ἄγρια εἶνε οἱ λύκοι, οἱ θῶες, αἱ ἀλώπεκες, οἱ κάπροι, αἱ ἔλαφοι καὶ αἱ δορκάδες.

Ἐκ δὲ τῶν ἡμέρων τρέφονται κυρίως πρόβατα καὶ αἶγες, προσέτι δὲ βόες, χοῖροι, ἵπποι καὶ ὄνοι.

Ἀσχολίαι τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὴν ναυτιλίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς ἐπιστήμας.

Γεωργία καὶ κτηνοτροφία. Ἂν τὸ κλῖμα τῆς Ἑλλάδος εἶνε καταλληλότατον διὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ φυσικοῦ πλούτου, ἐν τούτοις ἡ γεωργία δὲν εἶνε ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη. Τὸ ἴδιον παρατηρεῖται καὶ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν. Ἕνεκα τούτου ἄφθονοι δημητριακοὶ καρποὶ καὶ πολλὰ ζῷα εἰσάγονται εἰς τὴν χώραν ἡμῶν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς.

Βιομηχανία. Ἡ ἐν Ἑλλάδι βιομηχανία ἤρχισε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη νὰ ἀναπτύσσηται μεγάλως. Ὑπάρχουσιν εἰς πολλὰς πόλεις ἐργοστάσια μεταξουργίας, ἐριουργίας, βαμβακουργίας, οἰνοπνευματοποιίας, μεταλλουργίας κλπ. Ἡ βιομηχανικωτάτη πόλις εἶνε ὁ Πειραιεύς.

Ναυτιλία. Ὡς ἐκ τοῦ ὁριζοντίου διαμελισμοῦ τῆς Ἑλλάδος εἶνε αὕτη κατ' ἐξοχὴν ναυτικὴ χώρα. Τὸ ἐμπορικὸν αὐτῆς ναυτικὸν εἶνε ηὐξημένον καταπληκτικῶς. Ἔχει ὑπὲρ τὰ 400 ἀτμόπλοια καὶ 1200 μεγάλα ἱστιοφόρα καταπλέοντα εἰς πάντας σχεδὸν τοὺς λιμένας τοῦ κόσμου.

Ἐμπόριον. Ὅπως ἡ ναυτιλία, οὕτω καὶ τὸ ἐμπόριον εἶνε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένον. Διότι γίνεται μὲν εἰσαγωγὴ δημητριακῶν καρπῶν, ζῴων, ὑφασμάτων καὶ ἄλλων εἰδῶν βιομηχανίας, ἀλλὰ γίνεται καὶ σπουδαία ἀξαγωγὴ τῶν πολυτίμων προϊόντων τοῦ τόπου μας. Ἡ ἐτησία ἀξία τῶν ἐξαγομένων καὶ εἰσαγομένων προϊόντων ἀνέρχεται εἰς 300 ἑκατομ. δραχμῶν. Οἱ μέγιστοι λιμένες εἶνε ὁ Πειραιεύς, αἱ Πάτραι, ἡ Σύρος, ὁ Βόλος, αἱ Καλάμαι, ἡ Κέρκυρα, ἡ Θεσσαλονίκη καὶ ἡ Καβάλλα.

Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία ἐν Ἑλλάδι εἶνε ἀρκούντως ἀνεπτυγμένη, ὄχι μόνον κατὰ θάλασσαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ ξηράν, παρ᾽ ὅλας τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας παρέχει τὸ ὀρεινὸν αὐτῆς ἔδαφος. Διότι ἔχει γραμμὰς σιδηροδρομικάς, ἁμαξιτοὺς ὁδούς, αἱ ὁποῖαι συνδέουσι πάσας σχεδὸν τὰς πόλεις καὶ πολλὰς κώμας καὶ χωρία. Τηλέγραφοι δὲ καὶ ταχυδρομεῖα ὑπάρχουσιν εἰς πάσας τὰς πόλεις καὶ πλείστας κώμας.

Θρησκεία. Ἡ ἐν Ἑλλάδι ἐπίσημος θρησκεία εἶνε ἡ ὀρθόδοξος χριστιανική, ἐν ᾧ συγχρόνως καὶ πᾶσα ἄλλη θρησκεία εἶνε ἀνεκτή. Ἡ ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἶνε μὲν αὐτοκέφαλος, ἀλλὰ δογματικῶς καὶ κανονικῶς εἶνε ἡνωμένη μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. Διοικεῖται δ᾽ αὕτη ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἥτις ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, ὅστις εἶνε ἰσόβιος πρόεδρος αὐτῆς, καὶ τεσσάρων ἀρχιερέων καλουμένων ἐκ τῶν ἐπισκοπῶν αὐτῶν. Πλὴν τῶν ὀρθοδόξων ὑπάρχουσι καί τινες Ἕλληνες τοῦ δυτικοῦ δόγματος, ἀκόμη δὲ Μωαμεθανοὶ καί τινες Ἰουδαῖοι.

Πολίτευμα. Τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος εἶνε σήμερον βασιλευομένη δημοκρατία, προσωρινὸς δὲ βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ἦτο ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1917 ὁ Ἀλέξανδρος, υἱὸς τοῦ νομίμου βασιλέως καὶ ἐνδόξου στρατηλάτου Κωνσταντίνου Β, καὶ ἔγγονος τοῦ δολοφονηθέντος ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀειμνήστου βασιλέως ἡμῶν Γεωργίου τοῦ Α΄. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέθανε τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1920, ὁ δὲ ἑλληνικὸς λαὸς διὰ τῶν γενικῶν ἐκλογῶν τῆς 1ης Νοεμβρίου 1920 ἀπεφάνθη ὑπὲρ τῆς ἐπαναφορᾶς εἰς τὸν θρόνον τοῦ μόνου νομίμου βασιλέως του Κωνσταντίνου. Ἔχει δ᾽ ἡ Ἑλλὰς νομοθετικὸν σῶμα, τὴν Βουλήν. Ἡ Κυβέρνησις ἀποτελεῖται ἐκ δέκα ὑπουργῶν καὶ ἐφαρμόζει τοὺς νόμους, τοὺς ὁποίους ἐψήφισεν ἡ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Βουλὴ καὶ ἐπεκύρωσεν ὁ βασιλεύς· ὁ ὑπέρτερος τῶν ὑπουργῶν καλεῖται πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως ἢ πρωθυπουργός. Τὰ δέκα ὑπουργεῖα εἶνε: 1) τὸ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως· 2) τὸ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν· 3) τὸ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν· 4) τὸ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης· 5) τὸ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν· 6) τὸ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν· 7) τὸ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν· 8) τὸ ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας (Γεωργίας καὶ Ἐμπορίου)· 9) τὸ ἐπὶ τῆς Συγκοινωνίας καὶ 10) τὸ ἐπὶ τοῦ Ἐπισιτισμοῦ.

Διοίκησις. Πρὸς εὐκολίαν τῆς διοικήσεως ἡ Ἑλλὰς διαιρεῖται εἰς 32 νομούς, ἑκάστου τῶν ὁποίων προΐσταται εἷς νομάρχης. Τούτων οἱ 16 κεῖνται ἐν τῇ Π. Ἑλλάδι (3 ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ καὶ Π. Ἠπείρῳ, 3 ἐν τῇ Στερεᾷ, 5 ἐν Πελοποννήσῳ, 2 ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ 3 ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Ἰονίου). Οἱ δὲ λοιποὶ 16 κεῖνται ἐν τῇ Νέᾳ Ἑλλάδι (4 ἐν Ἠπείρῳ, 5 ἐν Μακεδονίᾳ καὶ 7 ἐν ταῖς νήσοις). Ἕκαστος νομὸς περιέχει μίαν ἢ περισσοτέρας ἐπαρχίας, αἵτινες πάλιν ὑποδιαιροῦνται εἰς δήμους καὶ κοινότητας. Σήμερον μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Θράκης καὶ Σμύρνης μετὰ τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κράτος πρόκειται νὰ συστηθοῦν καὶ ἄλλοι νομοί.

Παιδεία. Ἡ ἐκπαίδευσις ἐν Ἑλλάδι εἶνε ἱκανῶς διαδεδομένη καὶ παρέχεται δωρεάν. Διαιρεῖται δ' αὕτη εἰς κατωτέραν, μέσην καὶ ἀνωτάτην. Καὶ διὰ μὲν τὴν κατωτάτην ὑπάρχουσι πολλὰ δημοτικὰ σχολεῖα καὶ γραμματεῖα καὶ εἶνε ὑποχρεωτική. Διὰ τὴν μέσην ἐκπαίδευσιν ὑπάρχουσιν ἑλληνικὰ σχολεῖα, γυμνάσια καὶ ἐμπορικαὶ σχολαί. Διὰ τὴν ἀνωτάτην δ' ἐκπαίδευσιν εἶνε τὸ Ἐθνικὸν καὶ τὸ Καποδιστριακὸν Πανεπιστήμιον. Πλὴν τούτων εἶνε τὸ Πολυτεχνεῖον, διδασκαλεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων, ναυτικαὶ σχολαὶ (ἡ τῶν Δοκίμων καὶ ἡ Ἐμπορικὴ ναυτικὴ σχολὴ ἐν Πειραιεῖ), στρατιωτικὴ (ἡ τῶν Εὐελπίδων), γεωργικαί, ἱερατικαὶ καὶ ἄλλαι.

Δικαιοσύνη. Πρὸς ἀπονομὴν τῆς Δικαιοσύνης ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουσιν ὁ Ἄρειος Πάγος, τὸ ἀνώτατον δικαστήριον (ἐν Ἀθήναις), ἐφετεῖα, κακουργιοδικεῖα, πρωτοδικεῖα, πταισματοδικεῖα καὶ πολλὰ εἰρηνοδικεῖα. Ὑπάρχουσι προσέτι καὶ δύο στρατοδικεῖα διὰ στρατιωτικοὺς ἐγκλήματίας.

Πολεμικαὶ δυνάμεις. Πάντες οἱ Ἕλληνες πολῖται θεω-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ροῦνται στρατεύσιμοι ἀπὸ τοῦ 19ου ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτῶν μέχρι τοῦ 50οῦ. Καὶ ἐν καιρῷ μὲν εἰρήνης ὁ στρατὸς τῆς ξηρᾶς ἀνέρχεται εἰς 75 χιλ. περίπου ἄνδρας, ἐν καιρῷ δὲ πολέμου εἰς 450 χιλ. Ἡ δὲ κατὰ θάλασσαν δύναμις ἀποτελεῖται ἐκ 4,600 ἀνδρῶν καὶ 46 πολεμικῶν πλοίων, ἐκ τῶν ὁποίων ἓξ θωρηκτά, ἡ Ὕδρα, αἱ Σπέτσαι, τὰ Ψαρά, ὁ ἔνδοξος Ἀβέρωφ, ἡ Λῆμνος καὶ τὸ Κιλκίς.

Πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος. Ἔσω καὶ ἔξω Ἕλληνες. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος εἶνε σήμερον περὶ τὰ 7,500,000 κατ., ἐκ τῶν ὁποίων 2,700,000 εἶνε ἐν τῇ Παλαιᾷ Ἑλλάδι. Ἕλληνες ὅμως κατοικοῦσι καὶ ἐν ὁποδούλοις εἰσέτι Ἑλληνικαῖς χώραις. Φύσει δ' ἀποδημικοὶ οἱ Ἕλληνες κατοικοῦσι προσέτι ὡς ἔμποροι ἢ εἰς ἄλλας ἐργασίας ἀσχολούμενοι ἐν ξέναις χώραις, ἰδίως ἐν Αἰγύπτῳ, ἐν Ρωσίᾳ, ἐν Ρουμανίᾳ, ἐν Αὐστραλίᾳ καὶ ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς. Τοιουτοτρόπως ὁ ἀριθμὸς πάντων τῶν ἔσω καὶ ἔξω Ἑλλήνων ἀνέρχεται εἰς 9 ἑκατομμύρια.

2. ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΤΑ ΜΕΡΗ

Α΄. ΠΑΛΑΙΑ ΕΛΛΑΣ

ΘΕΣΣΑΛΙΑ

(430 χιλ. κατ.)

Ὅρια. Ἡ Θεσσαλία ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Μακεδονίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἠπείρου. Πρὸς Α. δὲ βρέχεται ὑπὸ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου.

Θαλάσσιος διαμελισμός. Πρὸς Α. τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου ἐκτείνεται ἡ χερσόνησος Μαγνησία, ἥτις πρὸς Α. μὲν τελειώνει εἰς τὴν ἄκραν Σηπιάδα, πρὸς Δ. δ' εἰς τὸ ἀκρωτήριον Αἰάντειον (κ. Τρίκερι), κατὰ τὸ ὁποῖον εἶνε ἡ εἴσοδος τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Κύριον ὀρεινὸν σύστημα τῆς βορείας Ἑλλάδος εἶνε ἡ Πίνδος, ἥτις ἐκτείνεται ἐκ ΒΔ πρὸς ΝΑ κατὰ παραλλήλους ὀροσειράς. Κατὰ τὰ βόρεια ὅρια ἐκτεί-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νονται τὰ ὄρη Χάσια καὶ ὁ Ὄλυμπος, ἡ παλαιὰ κατοικία τῶν θεῶν. Αἱ ὑψηλαὶ αὐτοῦ κορυφαὶ κρύπτονται εἰς τὰ νέφη ἢ λάμπουσιν ἐκ τῆς χιόνος. ΝΑ τοῦ Ὀλύμπου ἄρχεται ὀροσειρὰ ἐκτεινομένη παραλλήλως τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου. Εἰς ταύτην ὑψοῦται ἡ Ὄσσα (κ. Κίσσαβος) καὶ τὸ Πήλιον, τὸ ὁποῖον προχωρεῖ κατὰ μῆκος τῆς χερσονήσου Μαγνησίας. Τὸ Πήλιον ἔχει ἄφθονα ὕδατα καὶ ὀπωροφόρα δένδρα.

Ἐκ τῶν νοτίων ὀρέων τῆς Πίνδου, τῶν Ἀγράφων, ἄρχεται ὀροσειρὰ πρὸς Α ἐκτεινομένη καὶ τελειώνουσα κατὰ τὸν Παγασιτικὸν κόλπον. Ἡ ὀροσειρὰ αὕτη καλεῖται Ὄθρυς.

Πάντα τὰ ὄρη ταῦτα εἶναι κατάφυτα ἐκ παντοίων δένδρων καὶ κατάλληλα διὰ τὰ ἄλλοτε «λημέρια τῶν κλεφτῶν», τὰ δὲ ὀνόματα Χάσια, Ὄλυμπος, Κίσσαβος καὶ Ἄγραφα εἶνε συνδεδεμένα μὲ τὰ ὡραῖα δημοτικὰ τραγούδια.

Πεδιάδες. Εἶνε ἡ Θεσσαλική· ἕτεραι δὲ τὸ Κρόκιον πεδίον (κ. τοῦ Ἁλμυροῦ) ἐκτεινόμενον κατὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν τοῦ Παγασιτικοῦ.

Ποταμοί. Εἶνε ὁ Πηνειὸς μὲ τοὺς παραποτάμους του Ληθαῖον, Ἀπιδανὸν καὶ Ἐνιπέα.

Λίμναι. Εἶνε αἱ ἑξῆς· ἡ Νεσσωνὶς (κ. Μαυρονέρι), ἡ Βοιβηὶς (κ. Κάρλα), ἡ Ξυνιὰς κατὰ τοὺς πρόποδας τῆς Ὄθρυος καὶ ἡ Ἀσκουρὶς (κ. Νεζερὸς) κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ὀλύμπου.

Κλῖμα. Τὸ κλῖμα εἰς μὲν τὰ ὀρεινὰ μέρη εἶνε ψυχρόν, κατὰ δὲ τὰς πεδιάδας ὑγρὸν τὸν χειμῶνα καὶ θερμὸν τὸ θέρος.

Φύσις τοῦ ἐδάφους. Προϊόντα. Τὰ δάση τῶν ὀρέων τῆς Θεσσαλίας συνίστανται κυρίως ἐξ ὀξυῶν, ἐλατῶν, δρυῶν καὶ καστανεῶν ἢ καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων. Φυτικὰ προϊόντα ἔχει ξυλείαν, ὀπώρας (κάστανα, μῆλα καὶ ἐσπεριδοειδῆ), δημητριακοὺς καρπούς, καπνόν, ἔλαιον, γεώμηλα, ὄσπρια, βάμβακα σήσαμον καὶ τεῦτλα (κ. κοκκινογούλια, ἐξ ὧν κατασκευάζεται ἡ σάκχαρις). Τρέφει δὲ καὶ διάφορα ζῷα.

Ἀσχολία τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι τῶν χωρῶν τούτων ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν ὑλοτομίαν, εἰς δὲ τὰς μεγαλυτέρας πόλεις καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον (ὡς ἐν Βόλῳ, Καρδίτσῃ, Λαρίσῃ καὶ Τρικκάλοις). Ὁ κύριος ἐμπορικὸς λιμὴν εἶνε ὁ Βόλος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πολιτ. κατάστασις. Πρὸ τοῦ 1881 ὅριον τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας ἦτο τὸ ὄρος Ὄθρυς. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο παρεχωρήθη τὸ βόρειον τοῦτο τμῆμα εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τῆς Βερολινείου συνθήκης. Καὶ τῆς μὲν ἀρχαίας Θεσσαλίας ἀπεδόθη τότε τὸ πλεῖστον μέρος, τῆς δὲ Ἠπείρου μικρὸν τμῆμα, μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ἀράχθου. Ἡ ἐπαρχία Ἐλασσῶνος ἀπηλευθερώθη μετὰ τῆς Μακεδονίας καὶ τῶν λοιπῶν νέων χωρῶν διὰ τοῦ τελευταίου Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου (1912).

Νῦν ἡ Θεσσαλία, πλὴν τῆς ἐπαρχίας Δομοκοῦ, περιέχει δύο νομούς, α') τὸν τῆς Λαρίσης καὶ β') τὸν τῶν Τρικκάλων.

α') Νομὸς Λαρίσης.

(240,000 κατ.)

Θέσις καὶ ὄρια. Ὁ νομὸς Λαρίσης κατέχει τὸ ἀνατολικὸν

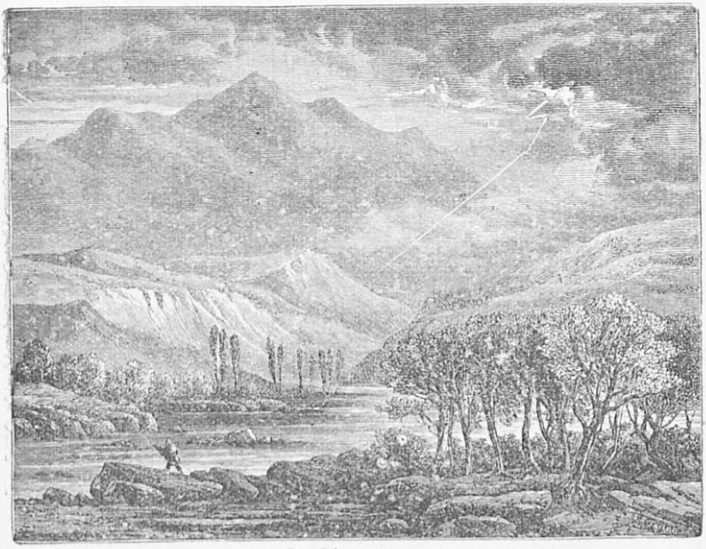

Ὁ Ὄλυμπος.

ἥμισυ τῆς Θεσσαλίας, ἐν τῷ ὁποίῳ καὶ ἡ χερσόνησος τῆς Μαγνησίας. Ὁρίζεται δὲ πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τοῦ νομοῦ Κοζάνης καὶ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Τρικκάλων. Πρὸς Α. δὲ βρέχεται

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὑπὸ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου.

Ὄρη. Ὄρη ἔχει τὸν Ὄλυμπον, τὴν Ὄσσαν (Κίσσαβον) καὶ τὸ Πήλιον, κατάφυτον ἐξ ὀπωροφόρων δένδρων.

Πεδιάδες. Πεδιάδας ἔχει τὴν τῆς Λαρίσης καὶ τὴν τῶν Φαρσάλων.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Πηνειὸν (κ. Σαλαμβριὰν) καὶ τοὺς παραποτάμους Τιταρήσιον (κ. Ξεριάν), Ἀπιδανὸν (κ. Φερσαλίτικον) καὶ Ἐνιπέα.

Λίμναι. Λίμνας ἔχει τὴν Βοιβηΐδα (κ. Κάρλαν), τὴν Νεσσωνίδα καὶ τὴν Ἀσκουρίδα.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Λαρίσης περιέχει 7 ἐπαρχίας· 1) Λαρίσης, 2) Τυρνάβου, 3) Ἐλασσῶνος, 4) Ἀγυιᾶς, 5) Βόλου, 6) Ἁλμυροῦ καὶ 7) Φαρσάλων.

1) Ἡ ἐπαρχία **Λαρίσης** ἔχει πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ τὴν Λάρισαν (18 χιλ. κατ.) κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Πηνειοῦ, σπουδαιοτάτην πόλιν τῆς Θεσσαλίας ἐκ παλαιοτάτων χρόνων. Νῦν κατοικοῦσι καὶ τινες Τοῦρκοι καὶ Ἑβραῖοι. Τὰ Ἀμπελάκια, ἐπὶ τῆς Ὄσσης, κωμόπολις ὀνομαστὴ ἄλλοτε διὰ τὰ ὑφαντουργεῖά της.

2) Ἡ ἐπαρχία **Τυρνάβου** ἔχει πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας τὸν Τύρναβον (6,250 κατ.) παρὰ τὸν Τιταρήσιον. — Καζακλὰρ, ἀνατολικώτερον.— Ραψάνη, ὑπὸ τὸν Κάτω Ὄλυμπον.

3) Ἡ ἐπαρχία **Ἐλασσῶνος.** Τὸ βόρειον μέρος τῆς Θεσσαλίας, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε παραχωρηθῆ εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τῆς λοιπῆς Θεσσαλίας τῷ 1881, ἀπηλευθερώθη πρῶτον ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου, διότι ἐνταῦθα εἰσέβαλε τὸ πρῶτον τὸ κύριον σῶμα τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Περικλείεται ὑπὸ ὑψηλῶν καὶ δυσβάτων ὀρέων, τῶν Καμβουνίων, τοῦ Τιτάρου καὶ τοῦ Ὀλύμπου, τὰ ὁποῖα χωρίζουσι ταύτην ἀπὸ τῆς Μακεδονίας.

Ὕδατα. Τὰ κατερχόμενα ὕδατα ἐκ τῶν περιβαλλόντων ταύτην ὀρέων συνέρχονται εἰς τὸν παραπόταμον τοῦ Πηνειοῦ Τιταρήσιον (κ. Ξηριάν), ὅστις συνενοῦται μὲ τὸν Πηνειὸν ἐν τῷ νομῷ Λαρίσης. Εἷς τινα βραχίονα τούτου, ὅστις καλεῖται Σαραντάπορον, ἐγένετο ἡ πρώτη μεγάλη μάχη τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ κατὰ τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τούρκων (9 Ὀκτωβρίου 1912), κατὰ τὴν ὁποίαν ἐθαυμάσθη ἡ ὁρμητικότης καὶ ὁ ἡρωϊσμὸς τῶν Ἑλλήνων.

Προϊόντα. Τὸ ἔδαφος εἶνε εὔφορον, παράγον δημητριακοὺς καρπούς, σταφυλάς, διατρέφει δὲ πολλὰ ποίμνια αἰγῶν καὶ προβάτων.

Πολιτικὴ κατάστασις καὶ κῶμαι. Τὸ νέον τοῦτο τμῆμα τῆς Θεσσαλίας ἀποτελεῖ νῦν ἐπαρχίαν τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ Ἐλασσὼν ἔχουσα ὀχυρὸν φρούριον. Ἄλλαι κῶμαι μεγαλείτεραι εἶνε ἡ Τσαρίτσανη καὶ τὸ Βλαχολίβαδον.

4) Ἡ ἐπαρχία **Ἀγυιᾶς** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ἀγυιὰν (2,800 κατ.), κώμην ἀκμάζουσαν διὰ τὴν κατασκευὴν μεταξίνων καὶ βαμβακίνων ὑφασμάτων.— Τσάγεσι, ναυτικὸν χωρίον πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηνειοῦ.

5) Ἡ ἐπαρχία **Βόλου** ἔχει πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας τὸν Βόλον (23,300 κατ.) κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου. Εἶνε νέα πόλις μετὰ κανονικωτάτης ρυμοτομίας καὶ ἡ μεγίστη τῶν Θεσσαλικῶν πόλεων. Εἶνε ἐπίνειον τῆς Θεσσαλίας καὶ ἐμπορικωτάτη πόλις. Ἐκ ταύτης ἄρχονται οἱ Θεσσαλικοὶ σιδηρόδρομοι.

Β. Α. τοῦ Βόλου κεῖται ὁ Ἄνω Βόλος, ἀποτελούμενος ἐκ διαφόρων χωρίων. Παρὰ τοῦτον ἔκειτο ἡ ἀρχαιοτάτη Ἰωλκός, ἡ πατρὶς τοῦ ἥρως τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας Ἰάσωνος. Πρὸς Δ. τοῦ Βόλου καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς κεῖται τὸ Βελεστῖνον (2.030 κατ.), αἱ παλαιαὶ Φεραί, ἡ πατρὶς τοῦ τυράννου Ἰάσωνος καὶ τοῦ πρωτομάρτυρος τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας Ρήγα. Ἐπὶ δὲ τοῦ Πηλίου ἐν μέσῳ καστανεῶν, μηλεῶν καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων κεῖνται πολλαὶ ὡραῖαι κωμοπόλεις (κ. τὰ 24 χωριά). Σπουδαιόταται τούτων ἐπὶ μὲν τῆς δυτικῆς πλευρᾶς εἶνε ἡ Μακρυνίτσα (3.260 κατ.), ἡ Πορταριὰ (2.090 κατ.), τὰ Λεχώνια (425 κατ.), ἡ Δράκια (2.611 κατ.), ὁ Ἅγιος Λαυρέντιος (1.700 κατ.), αἱ Μηλέαι (1.900 κατ.), ἡ Ἀργαλαστὴ (2.200 κατ.), ὁ Λαῦκος καὶ τὸ Τρίκερι· ἐπὶ δὲ τῆς ἀνατολικῆς ἡ Ζαγορὰ (3.246 κατ.), ὁ Κυσσὸς καὶ ἡ Τσαγγαράδα.

Ἡ ἐπαρχία **Ἀλμυροῦ** ἔχει πρωτεύουσαν τὸν Ἁλμυρὸν (6.380 κατ.), ὄχι μακρὰν τοῦ Παγασιτικοῦ. — Εὐξεινούπολις καὶ Νέα Ἀγχίαλος, κῶμαι συνοικισθεῖσαι ὑπὸ Ἑλλήνων προσφύγων ἐκ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας μετὰ τὴν ἀγρίαν καταδίωξιν αὐτῶν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.— Ἀϊδίνιον, παρὰ τὸ ὁποῖον ἡ Τριανταφυλλίδιος γεωργικὴ σχολή. — Ἀμαλιάπολις ἢ Νέα Μιζέλα παρὰ τὸν Παγασιτικόν.

7) Ἡ ἐπαρχία **Φαρσάλων** ἔχει πρωτεύουσαν τὰ Φάρσαλα (2.400 κατ.), ὄχι μακρὰν τοῦ Ἀπιδανοῦ. Παρὰ τὰ Φάρσαλα ἐγένετο μεταξὺ τοῦ Πομπηΐου καὶ τοῦ Καίσαρος μάχη, καθ' ἣν ἐνίκησεν ὁ Καῖσαρ (40 π. Χ.). ΒΑ. τῶν Φαρσάλων ὑψοῦται τὸ χαμηλὸν ὄρος Μαυροθοῦνι· κατὰ τὸ ὄρος τοῦτο εἶνε ἡ θέσις Κυνὸς κεφαλαί, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ρωμαῖος στρατηγὸς Φλαγῖνος ἐνίκησε τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Φίλιππον Ε' (197 π. Χ.).

Νομὸς Τρικκάλων.

(190.000 κατ.)

Θέσις καὶ ὄρια. Ὁ νομὸς Τρικκάλων κατέχει τὸ ΒΔ. μέρος τῆς Θεσσαλίας καὶ μέρη τινὰ τῆς Ἠπείρου κατὰ τὴν Πίνδον. Ὁρίζεται δὲ πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Κοζάνης, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Λαρίσης, Ν. Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἄρτης.

Ἔδαφος. Ὁ νομὸς εἶνε πεδινὸς ἐν τῷ μέσῳ καὶ πρὸς ἀνατολάς, κατὰ τὰ ἄλλα μέρη ὀρεινός.

Ὄρη. Ὄρη ἔχει τὰ Χάσια καὶ τὴν Πίνδον.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Θεσσαλικὸν Πηνειὸν καὶ τοὺς παραποτάμους αὐτοῦ Ληθαῖον καὶ Ἐνιπέα.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Τρικκάλων περιέχει 3 ἐπαρχίας· 1) τῶν Τρικκάλων, 2) τῆς Καλαμπάκας, 3) τῆς Καρδίτσης.

1) Ἡ ἐπαρχία **Τρικκάλων** ἔχει πρωτεύουσαν τὰ Τρίκκαλα (17.800 κατ.), πρωτεύουσαν καὶ τοῦ νομοῦ, ὡραίαν πόλιν κατὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ληθαίου. Ἔχει ἐμπόριον δημητριακῶν καρπῶν καὶ κτηνῶν.—Ζάρκον πρὸς Α. Βιτσίστα, κατὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀχελῴου.

2) Ἡ ἐπαρχία **Καλαμπάκας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Καλαμπάκαν (2.300 κατ.), κειμένην παρὰ τὸν Πηνειόν. Πρὸς Β. τῆς πολίχνης ὑψοῦνται βράχοι ὑψηλοὶ καὶ ἀπότομοι καλούμενοι Μετέωρα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐπὶ τούτων εἶχον κτισθῆ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν αὐτοκρατορίαν 21 Μοναί, τῶν ὁποίων 4 διατηροῦνται νῦν καλῶς· ἡ ἀνάβασις δὲ εἰς αὐτὰς γίνεται ἢ διὰ κρεμαστῶν κλιμάκων ἢ διὰ δικτύων ἀνασυρομένων ὑπὸ τῶν μοναχῶν. — Μαλακάσι καὶ Κουτσούφλιανη παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Πηνειοῦ.

3) Ἡ ἐπαρχία **Καρδίτσης** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Καρδίτσαν (9.600 κατ.), πόλιν ἐν μέσῳ τῆς πεδιάδος.—Φανάριον, ἐπὶ λόφου. —Σοφάδες (2.400 κατ.), διὰ τῶν ὁποίων διέρχεται ὁ ἐκ Βόλου σιδηρόδρομος ὁ ἄγων εἰς Καρδίτσαν καὶ Τρίκκαλα.—Παλαμᾶς (3.800 κατ.).—Σμόκοβον πρὸς Ν., πλησίον τοῦ ὁποίου ὑπάρχουσι θερμαὶ ἰαματικαὶ πηγαί.

Συγκοινωνία τῆς Θεσσαλίας. Ἡ κατὰ τὴν Θεσσαλίαν συγκοινωνία εἶνε ἀρκούντως ἀνεπτυγμένη διὰ τῶν θεσσαλικῶν σιδηροδρόμων. Ἐκ τοῦ Βόλου σιδηροδρομικὴ γραμμὴ φθάνει εἰς Βελεστῖνον, ὁπόθεν διχάζεται καὶ ἡ μὲν βορειοτέρα γραμμὴ φθάνει μέχρι Λαρίσης, ἡ δ' ἑτέρα διέρχεται τὰς πόλεις Φάρσαλα, Σοφάδας, Καρδίτσαν, Φανάριον, Τρίκκαλα καὶ τελειώνει εἰς τὴν Καλαμπάκαν. Ἑτέρα μικρὰ γραμμὴ ἐκ τοῦ Βόλου διερχομένη τὸ χωρίον Λεχώνια τελευτᾷ εἰς τὰς Μηλέας.

Ἡ Θεσσαλία ἀκόμη συνδέεται μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος διὰ τοῦ Σιδηροδρόμου Πειραιῶς—Ἀθηνῶν—Θεσσαλονίκης. Ὁ σιδηρόδρομος οὗτος ἐκ νότου ἐρχόμενος συναντᾷ τὸν θεσσαλικὸν σιδηρόδρομον παρὰ τὸ χωρίον Δεμερλῆ, πρὸς δυσμὰς τῶν Φαρσάλων. Ἐκ τούτου διευθύνεται κατ' εὐθεῖαν εἰς Λάρισαν, ἐκεῖθεν δὲ διερχόμενος τὴν ὡραίαν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν τελειώνει εἰς τὸν σταθμὸν Παπαποῦλι, καὶ ἐκεῖθεν προχωρεῖ μέχρι Θεσσαλονίκης.

Ἡ Θεσσαλία συνδέεται μετὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος καὶ διὰ θαλάσσης, ἀτμόπλοια καθ' ἑκάστην φθάνουσιν ἐκ Πειραιῶς εἰς Βόλον.

Β'. ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ

(800 χιλ. κατ.).

Ὅρια. Ἡ Στερεὰ Ἑλλάς, κειμένη πρὸς Ν. τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου, εἶνε ἐπιμήκης ξηρὰ καὶ ὁμοιάζει πρὸς χερσόνησον,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διότι μόνον κατὰ τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου συνδέεται μετὰ τῆς Πελοποννήσου. Βρέχεται πρὸς Β. Δ ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Πατραϊκοῦ, Κορινθιακοῦ καὶ Σαρωνικοῦ κόλπου καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου καὶ τοῦ Μαλιακοῦ.

Ὁριζόντιος διαμελισμός. Β. Δ. σχηματίζεται ἡ Ἀκαρνανικὴ χερσόνησος, ἥτις τελειώνει εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ἄκτιον· κατὰ τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο σχηματίζεται ὁ πορθμὸς τῆς Πρεβέζης, ἡ εἴσοδος εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον. Ἕτερον ἀκρωτήριον εἶνε τὸ Ἀντίρριον, ὅπου σχηματίζεται μετὰ τῆς Πελοποννήσου ὁ πορθμὸς

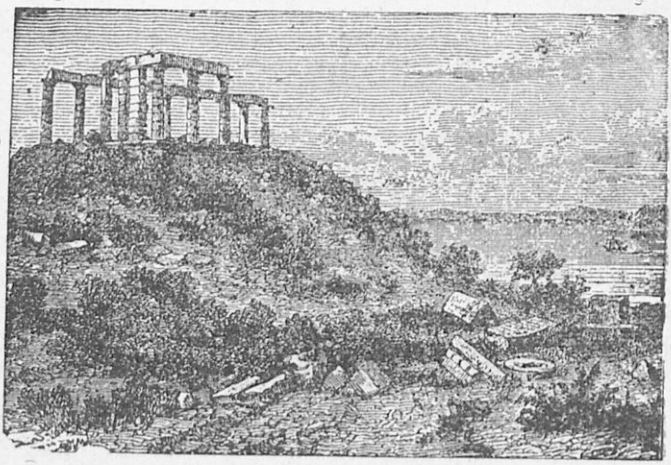

Τὸ Σούνιον.

τοῦ Ρίου, ἡ εἴσοδος εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον. Ἕτερος πορθμὸς εἶνε ὁ Εὔριπος, ὅστις σχηματίζεται μεταξὺ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῆς μεγάλης νήσου Εὐβοίας. Κατὰ τὸν Σαρωνικὸν κόλπον σχηματίζεται ἡ νοτιοανατολικωτάτη χερσόνησος Ἀττική, ἥτις τελειώνει εἰς τὸ νοτιώτατον ἀκρωτήριον τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, τὸ Σούνιον· ἐπὶ τούτου σώζονται ἀκόμη 12 στῦλοι τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Ἡ Στερεὰ Ἑλλὰς εἶνε χώρα ὀρεινή. Τὰ δὲ ὄρη ταύτης εἶνε προεκτάσεις τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πίνδου καὶ διευθύνονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς.

Ὄρη. Ὄρη ἡ Στερεὰ Ἑλλὰς ἔχει: τὰ Ἀκαρνανικά, τὸν Τυμφρηστόν, τὸ Μακρυνόρος, τὸ Παναιτωλικόν, τὸν Ἀράκυνθον, τὰ Βαρδούσια, τὸν Κόρακα (κ. Γκιῶνα), τὴν Οἴτην, τὸ Καλλίδρομον, τὸν Παρνασσόν, τὸν Ἑλικῶνα, τὴν Πάρνηθα καὶ τὴν Γεράνειαν.

Πεδιάδες. Πεδιάδας ἔχει τὴν Ἀκαρνανικήν, τὴν τοῦ Ἀγρινίου, τὴν τῆς Ἀμφίσσης, τὴν τῆς Λαμίας, τὴν Βοιωτικήν, τὴν τῶν Μεγάρων, τὴν τῶν Ἀθηνῶν, τὸ Θριάσιον πεδίον καὶ τὴν τοῦ Μαραθῶνος.

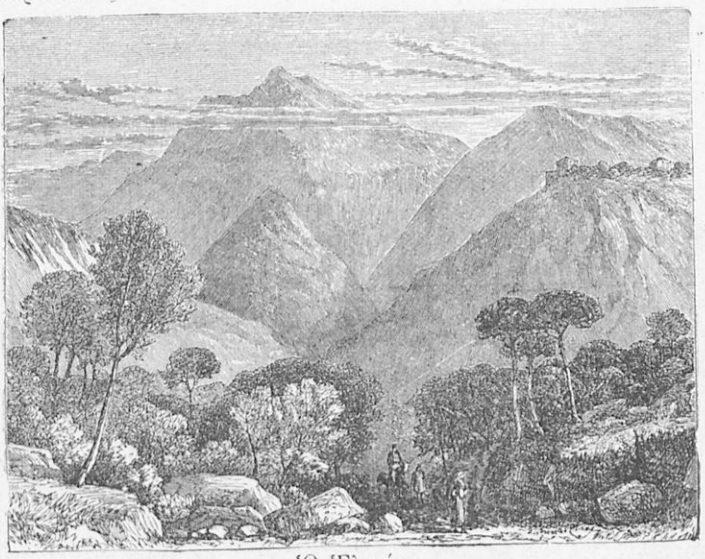

Ὁ Ἑλικών.

Ποταμοί. Ποταμοὶ εἶνε ὁ Ἀχελῷος, ὁ Εὔηνος, ὁ Δάφνος, ὁ Ὑλαιθος, ὁ Σπερχειός, ὁ Φωκικὸς Κηφισός, ὁ Βοιωτικὸς Ἀσωπὸς καὶ οἱ δύο χείμαρροι ἐν τῇ Ἀττικῇ, ὁ Κηφισὸς καὶ ὁ Ἰλισός.

Λίμναι. Λίμναι εἶνε ἡ Ἀμβρακία, ἡ Ὀζηρός, ἡ Τριχωνὶς καὶ ἡ Ὑρία.

Κλῖμα. Τὸ κλῖμα τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος εἶνε γενικῶς εὔκρατον. Τὸ γλυκύτερον κλῖμα εἶνε τὸ τῆς Ἀττικῆς.

Φύσις τοῦ ἐδάφους. Προϊόντα. Τὰ ὄρη τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος διατηροῦσιν εἰς πολλὰ μέρη δάση. Δασικὰ προϊόντα εἶνε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ξυλεία, ρυτίνη καὶ βαλανίδια. Εἰς τὰς πεδιάδας εὐδοκιμεῖ παντα-χοῦ ἡ ἐλαία καὶ ἡ ἄμπελος. Καλλιεργοῦνται ἀκόμη δημητριακοὶ καρποί, ὄσπρια καὶ βάμβαξ.

Εἰς τοὺς ὀρεινοὺς τόπους τρέφονται διάφορα ζῷα. Ἐκλεκτὸς τυρὸς εἶνε ὁ τῶν Ἀγράφων καὶ τοῦ Παρνασσοῦ.

Ἡ Στερεὰ Ἑλλὰς ἔχει καὶ μεταλλικὰ προϊόντα, ἰδίως ἐν Λαυρείῳ (μόλυβδος, ἄργυρος, ψευδάργυρος). Εἰς τὴν Ὄθρυν ὑπάρχουσι μεταλλεύματα χαλκοῦ, ἐν δὲ τοῖς Ὀπουντίοις μεταλλεύματα σιδήρου.

Ἀσχολία τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἀσχολοῦνται γενικῶς εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν· εἴς τινας παραλίους πόλεις ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ναυτιλίαν, ἐν Ἀθήναις δὲ καὶ ἐν Πειραιεῖ εἰς τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς ἐπιστήμας. Ὁ ἐμπορικώτατος λιμὴν τοῦ βασιλείου εἶνε ὁ Πειραιεύς.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Ἡ Στερεὰ Ἑλλὰς περιέχει 3 νομούς, οἵτινες εἶνε α΄) ὁ τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, β΄) ὁ τῆς Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος καὶ γ΄) ὁ τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας.

α΄) Νομὸς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας.

(190 χιλ. κατ.)

Ὅρια. Ὁ νομὸς οὗτος κατέχει τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς Ἑλλάδος καὶ συνορεύει πρὸς Β. μὲν μετὰ τῶν νομῶν Ἄρτης καὶ Τρικκάλων, πρὸς Α. δὲ μετὰ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Βρέχεται Β. Δ. ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Πατραϊκοῦ καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου.

Φυσικὰ ὅρια διαγράφονται πρὸς Β. μὲν κατὰ τὰ ὄρη τῶν Ἀγράφων, πρὸς Α. δὲ κατὰ τὸν Τυμφρηστὸν καὶ τὸν ποταμὸν Δάφνον.

Ὄρη. Ὁ Ἀράκυνθος, τὸ Παναιτωλικόν, ὁ Τυμφρηστός, τὰ τῶν Ἀγράφων, τὸ Μακρυνόρος καὶ τὰ Ἀκαρνανικά.

Πεδιάδες. Ἡ τοῦ Ἀγρινίου καὶ ἡ Ἀκαρνανική.

Ποταμοί. Ὁ Ἀχελῷος, ὁ Εὔηνος καὶ ὁ Δάφνος.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Αἰτωλίας καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀκαρνανίας περιλαμβάνει 6 ἐπαρχίας· 1) Μεσολογγίου, 2) Ναυπακτίας, 3) Τριχωνίας, 4) Εὐρυτανίας, 5) Βάλτου καὶ 6) Βονίτσης καὶ Ξηρομέρου.

1) Ἡ ἐπαρχία **Μεσολογγίου** ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Μεσολόγγιον (7,700 κατ.), τὸ ὁποῖον εἶνε πρωτεύουσα καὶ τοῦ νομοῦ. Εἶνε πόλις ἔνδοξος διὰ τὰς ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκίας κατὰ τὰ ἔτη 1822 καὶ 1825—1826. Ἡ γενομένη κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1826 ἡρωϊκὴ ἔξοδος τῶν Ἑλλήνων προεκάλεσε τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν συμπάθειαν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας θυσίας αὐτῶν. Ἐντὸς καταφύτου κήπου τοῦ Μεσολλογγίου κεῖται τὸ «Ἡρῷον», δηλ. κενοτάφιον τῶν κατὰ τὴν ἔξοδον τῆς φρουρᾶς ἡρωϊκῶς πεσόντων, ὡς καὶ οἱ τάφοι τοῦ ἥρωος Μάρκου Βότσαρη καὶ τοῦ φιλέλληνος λόρδου Βύρωνος. Ἔμπροσθεν τοῦ Μεσολογγίου δὲ καὶ ἐν τῇ λιμνοθαλάσσῃ κεῖνται αἱ νησίδες Κλεῖσοβα καὶ Βασιλάδι, περίφημοι διὰ τὰς νίκας τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων. Διὰ τοῦ Μεσολογγίου διέρχεται σιδηρόδρομος, ὅστις ἄρχεται ἐκ τοῦ ὅρμου Κρυονερίου καὶ φθάνει εἰς Ἀγρίνιον.—Αἰτωλικὸν (3.800 κατ.) ἐπὶ νησίδος τῆς λιμνοθαλάσσης, συνδεόμενον μετὰ τῆς ξηρᾶς ἑκατέρωθεν διὰ γεφυρῶν.

2) Ἡ ἐπαρχία **Ναυπακτίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ναύπακτον (3.400 κατ.), ἡ ὁποία κεῖται παρὰ τὸν Κορινθιακὸν καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ σῴζονται ὀχυρὰ ἑνετικὰ τείχη. Ἕτεραι ὀρειναὶ κῶμαι εἶνε ὁ Πλάτανος καὶ ἡ Βετολίτσα.

3) Ἡ ἐπαρχία **Τριχωνίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Ἀγρίνιον (κ. Βραχώρι, 8.000 κατ.), ἐν τῇ ὁμωνύμῳ πεδιάδι, ἥτις παράγει καπνόν. Ὄχι μακρὰν τῆς λίμνης Τριχωνίδος καὶ παρὰ τὸ χωρίον Κεφαλόβρυσον ἔκειτο ἡ ἀρχαία πρωτ. τῆς Αἰτωλίας Θέρμος, ἔνθα συνήρχετο τὸ πάλαι τὸ «κοινὸν τῶν Αἰτωλῶν».

4) Ἡ ἐπαρχία **Εὐρυτανίας** κατέχει τὸ ΒΑ τμῆμα τοῦ νομοῦ· πρωτ. ταύτης εἶνε τὸ Καρπενήσιον (2,900 κατ.), κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Τυμφρηστοῦ. Παρ' αὐτὸ ἐφονεύθη τῷ 1833 ὁ Μάρκος Βότσαρης ἐν ἡρωϊκωτάτῃ ἐφόδῳ κατὰ τῶν Τούρκων. Ἕτεραι δὲ ἄξιαι λόγου κῶμαι εἶνε ὁ Προυσός, τὸ Κεράσοβον, τὰ Φουρνὰ καὶ τὰ Ἄγραφα.

5) Ἡ ἐπαρχία **Βάλτου** ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Ἀχελῴου μέχρι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου. Πρωτ. εἶνε ἡ Ἀμφιλοχία (Καρδασαρᾶς, 2.400 κατ.), κειμένη εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου καὶ ἐξάγουσα βαλανίδια καὶ ξυλάνθρακας.—Λεπενοῦ, πρὸς Ν. Νοτιώτερον ταύτης καὶ παρὰ τὸν Ἀχελῷον κεῖνται τὰ ἐρείπια τῆς Στράτου, ἀρχαίας πρωτευούσης τῆς Ἀκαρνανίας.

6) Ἡ ἐπαρχία **Βονέτσης** καὶ **Ξηρομέρου** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Βόνιτσαν (1,500 κατ.), παρὰ τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον.

Ἕτεραι παράλιοι κῶμαι εἶνε ἡ Ζαβέρδα καὶ ὁ Ἀστακὸς (3.000 κατ.), ἐκ τῶν ὁποίων ἐξάγονται βαλανίδια.

β') Νομὸς Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος.

(170 χιλ. κατ.).

Θέσις καὶ **ὅρια.** Ὁ νομὸς οὗτος συνορεύει πρὸς Β. μετὰ τῶν νομῶν Τρικκάλων καὶ Λαρίσης, ΝΑ. μετὰ τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας καὶ πρὸς Δ. μετὰ τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Βρέχεται δὲ πρὸς ΒΑ. ὑπὸ τοῦ Μαλιακοῦ καὶ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ.

Φυσικὰ ὅρια. Διαγράφονται πρὸς Β. ἐν μέρει ὑπὸ τῆς Ὄθρυος, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Τυμφρηστοῦ καὶ ἄλλων Αἰτωλικῶν ὀρέων καὶ τοῦ ποταμοῦ Δάφνου, πρὸς Α. δὲ ὑπὸ τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τῶν Ὀπουντίων ὀρέων. Ἡ ἐν τῷ μέσῳ κειμένη κορυφὴ τοῦ Κόρακος (Γκιώνας) εἶνε ἡ ὑψηλοτέρα τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος.

Πεδιάδες. Ἡ τῆς Λαμίας καὶ ἡ τῆς Ἀμφίσσης.

Ποταμοί. Ὁ Σπερχειός, ὁ Φωκικὸς Κηφισὸς καὶ ὁ Ὕλαιθος.

Λίμναι. Ἡ Ξυνιάς, κατὰ τὰς βορείας ὑπωρείας τῆς Ὄθρυος.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ **κῶμαι.** Ὁ νομὸς Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος περιλαμβάνει 5 ἐπαρχίας· 1) Φθιώτιδος, 2) Δομοκοῦ, 3) Δωρίδος, 4) Παρνασσίδος καὶ 5) Λοκρίδος.

1) Ἡ ἐπαρχία **Φθιώτιδος** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Λαμίαν (9.700 κατ.), ἥτις εἶνε καὶ τοῦ νομοῦ. Ἡ ἀκρόπολις αὐτῆς ὀνομάζεται Ἀκρολαμία, ἀναφέρεται δὲ εἰς πολλοὺς πολέμους, τῶν ὁποίων σπουδαιότερος εἶνε ὁ ἀπὸ τῆς πόλεως κληθεὶς Λαμιακὸς (323-322 π. Χ.) Ἡ πόλις ἔχει νῦν τὸν τάφον τοῦ ἥρωος Ἀθανασίου Διάκου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ ἀνδριάντα αὐτοῦ.— Στυλὶς (2.100 κατ.), ἐπίνειον τῆς Λαμίας κατὰ τὴν ὡραίαν παραλίαν τοῦ Μαλιακοῦ. —Ὑπάτη (1.550 κατ.), ἀρχαία πόλις, γνωστὴ διὰ τὰ παρ' αὐτὴν ἰαματικὰ λουτρά.

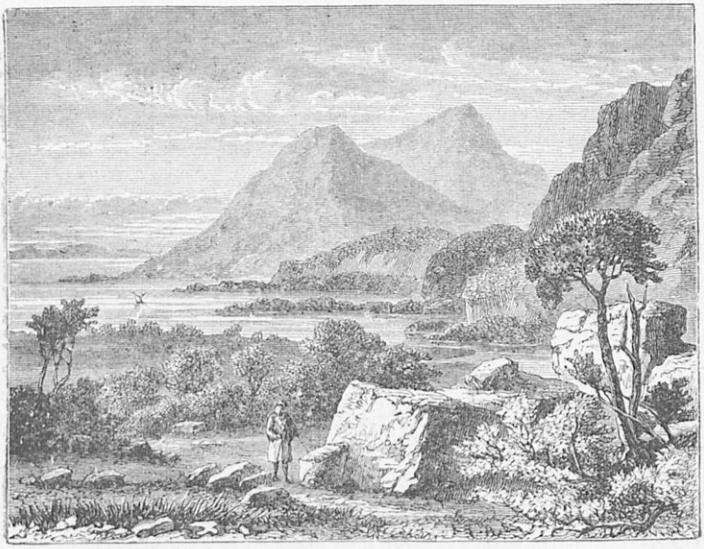

Θερμοπύλαι.

Ν. Δ. τῆς Λαμίας ἔκειντο αἱ ἔνδοξοι Θερμοπύλαι, ὅπου ἔπεσεν ἡρωϊκῶς ὁ Λεωνίδας μετὰ τῶν 300 Σπαρτιατῶν καὶ 700 Θεσπιέων, ὅτε ἐμάχετο κατὰ τῶν Περσῶν (480 π. Χ.).

2) Ἡ ἐπαρχία **Δομοκοῦ** πρωτεύουσαν ἔχει τὸν Δομοκὸν (1500 κατ.), κατὰ τοὺς βορείους κλάδους τῆς Ὄθρυος. Ἔχει ἰσχυρὸν φρούριον, ἐκ τοῦ ὁποίου βλέπει τις ἅπασαν τὴν δυτικὴν Θεσσαλίαν.

3) Ἡ ἐπαρχία **Δωρίδος** ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Λιδωρίκιον (1100 κατ.), ὄχι μακρὰν τοῦ Δάφνου.— Βιτρινίτσα καὶ Εὐπάλιον (Σουλὲ) πρὸς τὸν Κορινθιακόν.— Ἀρτοτίνα καὶ Γρατίτσα ὑπὸ τὰ Βαρδούσια ὄρη.

4) Ἡ ἐπαρχία **Παρνασσίδος** κατέχει τὸ μέσον καὶ τὸ πρὸς τὸν Παρνασσὸν μέρος τοῦ νομοῦ.

Πρωτ. τῆς ἐπαρχίας εἶνε ἡ Ἄμφισσα (5,600 κατ.), κειμένη κατὰ τὴν ὁμώνυμον πεδιάδα, ἥτις εἶνε κατάφυτος ἐξ ἐλαιῶν. Ἐπίνειον ταύτης εἶνε ἡ Ἰτέα, κατὰ τὸν ὁμώνυμον κόλπον.— Γαλαξεί-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διον (3.500 κατ.), κατὰ τὸν αὐτὸν κόλπον, ἔχον ἀξιόλογον ἐμπορικὸν ναυτικόν.—Χρυσόν, παρὰ τὴν ἀρχαίαν «Κρῖσαν». Κάτωθεν ταύτης ἔκειτο τὸ Κρισαῖον πεδίον, ἔνθα ἐτελοῦντο τὰ «Πύθια».— Δελφοί, ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ καὶ παρὰ τοὺς ἀρχαίους «Δελφούς». Ἡ ἀρχαία αὕτη πόλις ἦτο σπουδαία διὰ τὸ περίφημον μαντεῖον καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, συνήρχετο δ' αὐτόθι κατὰ τὸ ἔαρ τὸ Ἀμφικτιονικὸν συνέδριον. —Δεσφίνα (2.700 κατ.). — Ἀμπλιανή, δίοδος μεταξὺ τοῦ Κόρακος καὶ τοῦ Παρνασσοῦ, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες τῷ 1824 κατετρόπωσαν τοὺς Τούρκους. — Γραβιὰ (800 κατ.), κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Παρνασσοῦ, ἔνδοξος διὰ τὸ «Χάνι» αὐτῆς, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρίτσος ὀχυρωθεὶς κατέστρεψε μέγα μέρος τῆς στρατιᾶς τοῦ Ὀμὲρ Βριώνη.— Μπράλος, χωρίον παρὰ τὴν ὁμώνυμον σιδηροδρομικὴν σήραγγα (2. 110 μέτρα μήκους) τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς— Ἀθηνῶν Θεσσαλονίκης.— Μουσουνίτσα (1.500 κατ.) ὑπὸ τὴν Οἴτην.

5) Ἡ ἐπαρχία **Λοκρίδος** κατέχει τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ νομοῦ.

Πρωτ. τῆς ἐπαρχίας εἶνε ἡ Ἀταλάντη (1.900 κατ.), εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὁμωνύμου πεδιάδος· μετὰ ταύτης συνέχεται καὶ ἡ Νέα Πέλλα, ὑπὸ Μακεδόνων κτισθεῖσα.— Κάτω Πέλλα, ἐπίνειον τῆς Ἀταλάντης· Ν. Α. ταύτης ἔκειτο ἡ Ὀποῦς Λάρυμνα, ἀρχαία πόλις, παρὰ τὴν ὁποίαν πλούσια μεταλλεῖα σιδήρου. — Λιβανάται, πρὸς Β. τῆς Ἀταλάντης, πατρὶς τοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρίτσου.—Μῶλος, πρὸς τὰς Θερμοπύλας. Παρὰ ταύτας ἀξιομνημόνευτα εἶνε τὸ μεσαιωνικὸν φρούριον Βουδονίτσα (ν. Μενδενίτσα) καὶ ἡ ἀρχαία Σκάρφεια, γνωστὴ διὰ τὴν παρὰ ταύτην γενομένην ἧτταν τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τῶν Ρωμαίων (147 π.Χ.).—Ἐλάτεια (κ. Δραχμάνι), ἥτις ἐθεωρεῖτο σπουδαιοτάτη στρατηγικὴ θέσις. — Δαδίον καὶ Βελίτσα, κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Παρνασσοῦ.

γ') *Νομὸς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας.*

[420 χιλ. κατ.].

Θέσις καὶ ὅρια. Ὁ νομὸς οὗτος ἔχει σχῆμα ἐπίμηκες καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κατέχει τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Β. Δ. συνορεύει μετὰ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Ν. Δ. δὲ ἐπ' ὀλίγον μετὰ τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας παρὰ τὸ ὄρος Γεράνεια. Βρέχεται δὲ πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου καὶ Ν.Δ. ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου.

Ὄρη. Ὁ Παρνασσός, ὁ Ἑλικών, ἡ Γεράνεια, ὁ Κιθαιρών, ἡ Πάρνης, τὸ Πεντελικόν, ὁ Ὑμηττὸς καὶ τὸ Λαύρειον.

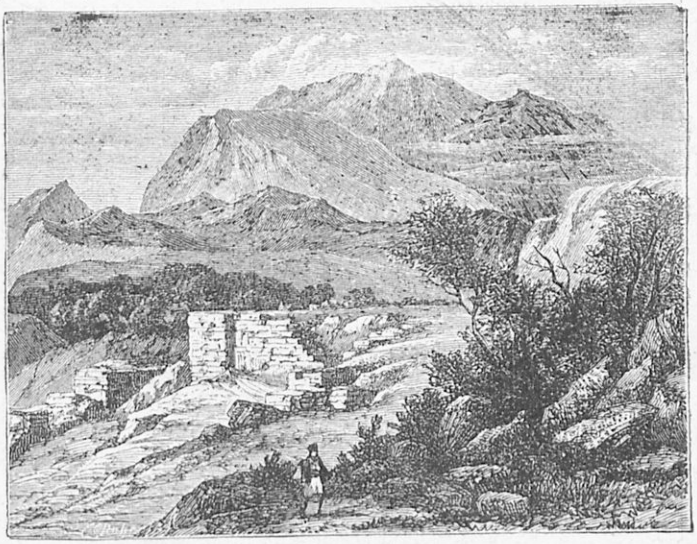

Παρνασσός.

Πεδιάδες. Ἡ Ἀθηναϊκή, τὸ Θριάσιον πεδίον, ἡ Μεσόγεια, ἡ τῶν Θηβῶν καὶ ἡ τῆς Λεβαδείας.

Ποταμοί. Ὁ Φωκικὸς Κηφισός, ὁ Μέλας, ὁ Ἀσωπὸς καὶ οἱ χείμαρροι Ἰλισὸς καὶ Κηφισός.

Λίμναι. Ἡ Ὑλικὴ καὶ ἡ Τρεφία (Ἄνω καὶ Κάτω Λιμέρι). (Ἡ μεγάλη λίμνη Κωπαὶς ἔχει ἀποξηρανθῆ).

Ἐπαρχίαι. πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας διαιρεῖται εἰς 5 ἐπαρχίας· 1) Ἀττικῆς, 2) Μεγαρίδος, 3) Αἰγίνης, 4) Θηβῶν καὶ 5) Λεβαδείας.

1) Ἡ ἐπαρχία **Ἀττικῆς** ἔχει πρωτεύουσαν τὰς ΑΘΗΝΑΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

(280,000 κατ.), ἥτις εἶνε πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τοῦ βασι-

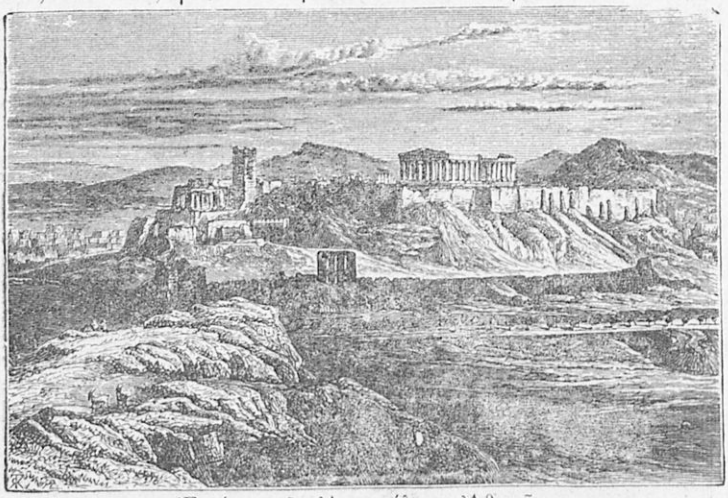

Ἐρείπια τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν.

λείου τῆς Ἑλλάδος. Αἱ Ἀθῆναι, πόλις ἀρχαία καὶ ἔνδοξος, ὑπῆρξε τὸ κέντρον τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Ἀρχαιότητος.

Ἐρείπια τῶν Πρυτανείων.

Ἔκειτο δὲ περὶ τὴν ἀκρόπολιν καὶ εἶχε λαμπρότατα μνημεῖα καὶ οἰκοδομήματα, τῶν ὁποίων πολλὰ σήμερον σῴζονται κατὰ τὸ πλεί-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀγκυρωτὸς τοῦ Ἡρῴου Ἰακχείου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

στον κατεστραμμένα. Καὶ τὴν μὲν Ἀκρόπολιν ἐστόλιζον τὰ Προπύλαια, ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης, τὸ Ἐρέχθειον καὶ ὁ Παρθενών, τὸ τελειότατον ἔργον τῆς ἀρχαίας τέχνης.

Κατὰ δὲ τὰς νοτίους πρόποδας τῆς Ἀκροπόλεως κεῖνται τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου, ὁ ἱερὸς περίβολος τοῦ Ἀσκληπιοῦ (Ἀσκληπιεῖον) καὶ τὸ Ὠδεῖον τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ. Περαιτέρω σώζεται ἀκέραιον σχεδὸν τὸ Θησεῖον. Βορειοδυτικῶς τῆς πόλεως ἦτο

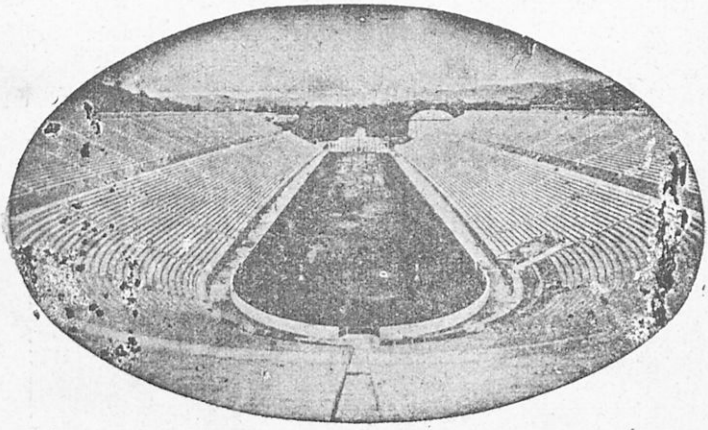

Τὸ Στάδιον.

τὸ Δίπυλον, ἡ κυρία εἴσοδος τῆς ἀρχαίας πόλεως, καὶ οἱ τάφοι τοῦ Κεραμεικοῦ, πρὸς Δ. τῆς Ἀκροπόλεως τὸ Μουσεῖον (ἐφ' οὗ τὸ μνημεῖον τοῦ Φιλοπάππου), ὁ τῆς Πνυκὸς καὶ ὁ τῶν Νυμφῶν.

Πρὸς Α. τῆς Ἀκροπόλεως κεῖται τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους καὶ ὁ μέγας ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς (Ὀλυμπιεῖον), τοῦ ὁποίου σώζονται 16 στῦλοι.

Πέραν τοῦ Ἰλισοῦ ὑψοῦται ὁ λόφος Ἀρδηττός, ὑπὸ τὸν ὁποῖον κεῖται τὸ Παναθηναϊκὸν Στάδιον, ὅπερ νῦν ἔχει ἀνακαινισθῇ ὑπὸ τοῦ ἐθνικοῦ εὐεργέτου Ἀβέρωφ, τελοῦνται δὲ καὶ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες. Ἐπὶ τουρκοκρατίας αἱ Ἀθῆναι ἦσαν πόλις μικρά· τώρα ὅμως ἔχουσιν ἀναπτυχθῆ καταπληκτικῶς. Ἔχουσι ῥυθμὸν κανονικόν, πλατείας ὡραίας καὶ πολλὰ μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα. Σημαντικώτατα αὐτῶν εἶνε τὰ Βασιλικὰ Ἀνάκτορα, τὸ Βουλευτήριον, τὸ Πανεπιστή-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μιον, ἡ Σιναία Ἀκαδημία, ἡ Βαλλιάνειος βιβλιοθήκη, τὸ Μετσόβιον πολυτεχνεῖον, τὸ Ἐθνικὸν μουσεῖον, ἡ Στρατιωτικὴ σχολὴ τῶν Εὐελπίδων, τὸ Μαράσλειον Διδασκαλεῖον, ἡ Ριζάριος σχολή, τὰ νοσοκομεῖα «Εὐαγγελισμός», ἡ «Ἐλπίς», τὸ Δημοτικὸν καὶ ἄλλα, τὸ Ζάππειον, τὸ Ἀστεροσκοπεῖον, τὸ μέγαρον τῶν Ταχυδρομείων καὶ Τηλεγράφων, τὸ Δημοτικὸν θέατρον, τὸ μέγαρον τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας, ὡς καὶ τὰ μέγαρα τῶν ξένων σχολῶν.

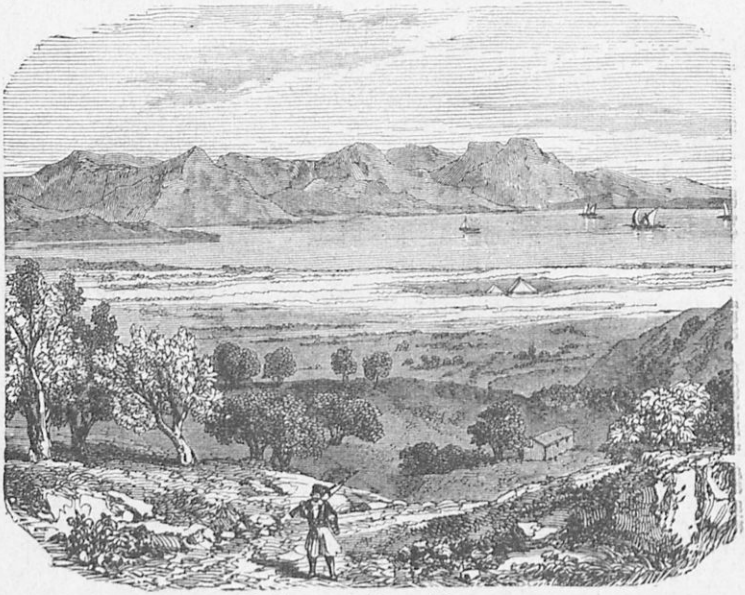

Πεδίον τοῦ Μαραθῶνος.

Ἐπίνειον τῶν Ἀθηνῶν καὶ σπουδαία πόλις εἶνε ὁ Πειραιεὺς (68.000 κατ.). Ἀπέχει τῶν Ἀθηνῶν 1 $^{3}/_{4}$ ὥρας, διὰ δὲ τοῦ ἠλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου $^{1}/_{4}$· εἶνε δὲ ἡ βιομηχανικωτάτη καὶ ἐμπορικωτάτη πόλις τῆς Ἑλλάδος ἔχουσα ποικίλα βιομηχανικὰ καταστήματα (ὑφαντουργεῖα, μηχανουργεῖα κλπ.), ὡς καὶ ὡραίας οἰκοδομὰς (ἡ Ἐμπορικὴ Ναυτικὴ σχολή, τὸ Δημοτικὸν θέατρον, τὸ Ζάνειον νοσοκομεῖον καὶ ἄλλα).

Ἐκ τοῦ Πειραιῶς ἄρχονται δύο σιδηροδρομικαὶ γραμμαί, ἡ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἡ τῆς Λαρίσης—Θεσσαλονίκης.

Παρὰ τὸν Πειραιᾶ κεῖται τὸ Νέον Φάληρον, πλησίον τοῦ ὁποίου ὑπάρχουσιν οἱ τάφοι τοῦ στρατηγοῦ Καραϊσκάκη καὶ τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

συναγωνιστῶν αὐτοῦ, οἵτινες ἔπεσον τῷ 1827 ἐνδόξως μαχόμενοι κατὰ τῶν Τούρκων. Τὸ Νέον καὶ τὸ Παλαιὸν Φάληρον χρησιμεύουσιν ὡς θερινὰ τερπναὶ διατριβαί.

Ἄλλαι σπουδαῖαι κῶμαι καὶ χωρία τῆς Ἀττικῆς εἶνε τὸ Χαλάνδριον (1.350 κατ.), ἔχον γεωργικὸν σταθμόν. — Ἀμαρούσιον καὶ Κηφισιά, ὡραῖαι κῶμαι μετὰ θερινῶν ἐπαύλεων. — Μενίδιον (παρὰ τὰς ἀρχαίας Ἀχαρνάς).—Δεκέλεια (κ. Τατόϊ), ἀρχαία ὀχυρὰ θέσις. Νῦν εἶνε ὡραία ἔπαυλις τοῦ βασιλέως.—Μαραθών, παρὰ τὴν ὁμώνυμον ἔνδοξον πεδιάδα.—Ὠρωπός, κατὰ τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον.

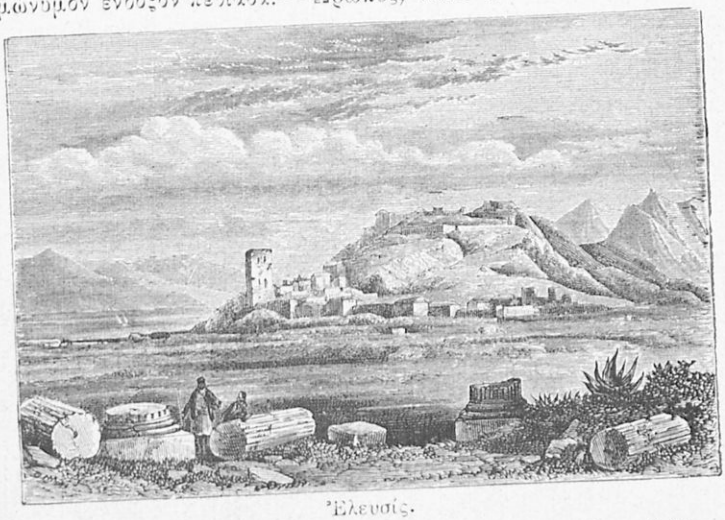

Ἐλευσίς.

Κορωπὶ (4.400 κατ.), Μαρκόπουλον (2.600 κατ.) καὶ Κερατέα (3.500) ἐν τῇ Μεσογαίᾳ καὶ κατὰ τὴν εἰς Λαύρειον σιδηροδρομικὴν γραμμήν.—Λαύρειον, ἔνθα λαμπρὰ μεταλλουργεῖα καὶ μεταλλοπλουτήρια Ἑλληνικῆς καὶ Γαλλικῆς ἑταιρείας.—Θορικός, ἀρχαιοτάτη τῆς Ἀττικῆς πόλις.

Ἀσπρόπυργος (3.300 κατ. κ. Καλύβια), ἐν τῷ Θριασίῳ πεδίῳ καὶ κατὰ τὴν γραμμὴν τοῦ σιδηροδρόμου Πελοποννήσου.

2) Ἡ ἐπαρχία **Μεγαρίδος** ἔχει πρωτεύουσαν τὰ Μέγαρα (8.000 κατ.) ὄχι μακρὰν τῆς θαλάσσης. Τὰ Μέγαρα ἤκμασαν πάλαι ὡς πόλις ναυτικὴ ἱδρύσασα πολλὰς ἀποικίας, ὡς τὸ Βυζάντιον καὶ τὴν Χαλκηδόνα. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς σήμερον ἀσχολοῦνται

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς τὴν γεωργίαν.—Ἐλευσὶς (2.400 κατ.), παράλιος κώμη, σπουδαία κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Εἰς τὸν μέγαν αὐτῆς ναὸν τῆς Δήμητρος, τοῦ ὁποίου ἐρείπια σῴζονται, μεγάλη πομπὴ ἤρχετο κατ' ἔτος ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ἐτέλει τὰ «Ἐλευσίνια μυστήρια». Σήμερον ἡ Ἐλευσὶς ἔχει βιομηχανικά τινα καταστήματα. — Μάνδρα (3,700 κατ.), ὄχι μακρὰν τῆς Ἐλευσῖνος.—Βύλλια (2.676 κατ.) καὶ Κριεκούκιον (3,100 κατ.) ὑπὸ τὸν Κιθαιρῶνα.

Ἐν τῇ νήσῳ Σαλαμῖνι κεῖται ὁ πολεμικὸς ναύσταθμος τοῦ κράτους. Ὄχι μακρὰν τούτου μεταξὺ τῆς νήσου καὶ τῆς Ἀττικῆς σχηματίζονται τὰ στενά, ἐν τοῖς ὁποίοις ἐγένετο ἡ ἔνδοξος ναυμαχία μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Περσῶν (430 π. Χ.).

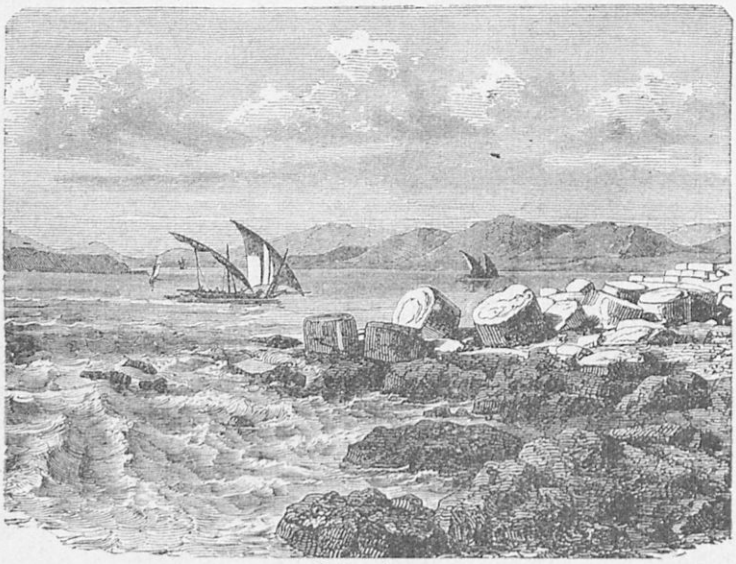

Σαλαμίς.

Ἡ νῦν πολίχνη Σαλαμὶς (κ. Κούλουρη) κεῖται εἰς μυχὸν κόλπου, πρὸς δυσμὰς ἀνοιγομένου.

3) Ἡ ἐπαρχία **Αἰγίνης** ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων τοῦ Σαρωνικοῦ Αἰγίνης, Ἀγκιστρίου καὶ τινων ἄλλων νησίδων ἀκατοικήτων.

Ἡ νῆσος Αἴγινα κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἤκμασεν ὡς ναυτικὴ δύναμις πρὸ τῶν Ἀθηνῶν. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ Αἴγινα (5.400 κατ.), κειμένη κατὰ τὴν Δ. παραλίαν, ὅπου ἡ ἀρχαία Αἴγινα.

4) Ἡ ἐπαρχία **Θηβῶν** ἔχει πρωτεύουσαν τὰς Θήβας (3.500

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κατ.), κειμένας ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῶν ἀρχαίων Θηβῶν, τῆς Καδμείας. Αἱ Θῆβαι ἦσαν πρωτ. τῆς Ἀρχαίας Βοιωτίας καὶ πατρὶς τοῦ ποιητοῦ Πινδάρου καὶ τῶν στρατηγῶν Ἐπαμεινώνδου καὶ Πελοπίδου. Ἐπὶ τῶν στρατηγῶν τούτων αἱ Θῆβαι ἤκμασαν, ἀφαιρέσασαι ἀπὸ τῆς Σπάρτης τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος. — Δομβραῖνα, πρὸς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον.— Σχηματάρι, πρὸς Α. τῶν Θηβῶν, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀρχίζει ἡ διακλάδωσις τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς-Λαρίσης-Θεσσαλονίκης, ἥτις φέρει εἰς Χαλκίδα. Πρὸς Α. τῶν Θηβῶν, ἔκειντο αἱ Πλαταιαὶ (παρὰ τὸ χωρίον Κόκλα), περιώνυμος διὰ τὴν αὐτόθι νίκην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν.—Αἱ Θεσπιαὶ (νῦν Ἐρημόκαστρον)· 700 κάτοικοι αὐτῆς ἐφονεύθησαν ἐν Θερμοπύλαις ἐγωνισθέντες μετὰ τοῦ Λεωνίδου καὶ τῶν 300 Σπαρτιατῶν κατὰ τῶν Περσῶν. Μία θέσις τῶν Θεσπιῶν ἦσαν τὰ Λεῦκτρα (νῦν Παραπούγγια), . ὅπου οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐνικήθησαν ὑπὸ τῶν Θηβαίων τῷ 371 π. Χ. Τὸ Δήλιον (νῦν Δήλεσι), λιμὴν παρὰ τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον. Αὐλὶς (παρὰ τὸ χωρίον Βαθύ), ἀσφαλὴς λιμήν, ἐκ τοῦ ὁποίου οἱ Ἕλληνες ἐξέπλευσαν ἐναντίον τῆς Τροίας.

5) Ἡ ἐπαρχία **Λεβαδείας** ἔχει πρωτ. τὴν Λεβάδειαν (7. 100 κατ.), ἐπὶ ὡραίας τοποθεσίας κατὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς Κωπαϊδικῆς λεκάνης. Ἔχει ἐργοστάσια, εἰς τὰ ὁποῖα γίνεται ἐπεξεργασία τοῦ βάμβακος, ὅστις παράγεται ἐν τῇ εὐφόρῳ αὐτῆς πεδιάδι. Ἡ Λεβάδεια εἶνε ἀρχαία πόλις, ὀνομαστὴ διὰ τὸ ἄντρον καὶ τὴν λατρείαν τοῦ Τροφωνίου Διός, τὸ ὁποῖον ἄντρον ἦτο καὶ μαντεῖον. —Δυτικώτερον εἶνε ἡ Δαύλια, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Παρνασσοῦ, καὶ ἡ Ἀράχωβα (3.500 κατ.). Παρὰ ταύτην ὁ Καραϊσκάκης τῷ 1826 ἐπροξένησεν ὄλεθρον εἰς τοὺς Τούρκους.— Δίστομον, Ν. Α. τούτου κεῖται ὁ σπουδαῖος Βυζαντινὸς ναὸς τοῦ «Ὁσίου Λουκᾶ».

Ἡ Χερώνεια (παρὰ τὸ νῦν χωρίον Κάπραινα), πατρὶς τοῦ Πλουτάρχου. Πλησίον αὐτῆς κεῖται κολοσσιαῖος μαρμάρινος λέων, μνημεῖον τῶν ἡρωικῶς πεσόντων ἐνταῦθα Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων κατὰ τοῦ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος (338 π. Χ.).—Κορώνεια, Ν. Α. τῆς Λεβαδείας. Ἐκεῖ πλησίον ἦσαν καὶ τὰ στενὰ τῆς Πέτρας, ἔνθα ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης τῷ 1829 ἐνίκησε τοὺς Τούρκους.

Συγκοινωνία τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.— Ἡ συγκοινωνία τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος γίνεται δι' ἁμαξιτῶν ὁδῶν, σιδηρο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δρόμων καὶ ἀτμοπλοίων. Ὁ κυριώτερος σιδηρόδρομος εἶνε ὁ Πειραιῶς—Ἀθηνῶν—Θεσσαλονίκης, ὅστις διέρχεται διὰ τῶν νομῶν Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας καὶ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Ἐκ τοῦ Σχηματαρίου δὲ γίνεται διακλάδωσις, ἥτις διερχομένη διὰ τῆς Αὐλίδος καταλήγει εἰς τὴν Χαλκίδα.

Ἐν τῇ Ἀττικῇ, ἐκτὸς τῆς συχνοτάτης συγκοινωνίας Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς διὰ τοῦ ἠλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου συγκοινωνοῦσιν αἱ Ἀθῆναι διὰ τοῦ σιδηροδρόμου μετὰ τοῦ Ἀμαρουσίου, Κηφισιᾶς, Χαλανδρίου, Κορωπίου, Μαρκοπούλου, Κερατέας καὶ Λαυρείου.

Ἡ δυτικὴ Στερεὰ Ἑλλὰς ἔχει σιδηρόδρομον τὸν τοῦ Κρυονερίου--Μεσολογγίου--Ἀγρινίου. Ἡ δ' ἐκ Πειραιῶς καὶ Ἀθηνῶν μέχρι τῆς δυτικῆς ταύτης Ἑλλάδος συγκοινωνία ἐκτελεῖται ἢ δι' ἀτμοπλοίων ἢ διὰ τοῦ σιδηροδρόμου Π.Α.Π. τοῦ ἄγοντος εἰς Πάτρας.

Γ' ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

[950 χιλ. κατ.]

Θέσις. Ἡ Πελοπόννησος ἦτο χερσόνησος ὁμοιάζουσα πρὸς νῆσον, διότι μόνον διὰ στενοῦ ἰσθμοῦ (τοῦ Κορινθιακοῦ) συνεδέετο μετὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος· σήμερον ὅμως, ὁπότε ὁ ἰσθμὸς ἐκόπη διὰ διωρύγος, θεωρεῖται νῆσος. Βρέχει δὲ αὐτὴν πρὸς Β. μὲν ὁ Σαρωνικὸς κόλπος, ὁ Κορινθιακὸς καὶ ὁ Πατραϊκός, πρὸς Δ. καὶ Ν. τὸ Ἰόνιον καὶ πρὸς Α. τὸ Μυρτῷον πέλαγος.

Ὁριζόντιος διαμελισμός. Ἡ Πελοπόννησος διαμελιζομένη ὑπὸ πολλῶν κόλπων ἔχει σχῆμα φύλλου πλατάνου. Καὶ πρὸς μὲν τὸ Ἰόνιον σχηματίζονται οἱ κόλποι Κυπαρισσιακός, Μεσσηνιακὸς καὶ Λακωνικός, πρὸς δὲ τὸ Μυρτῷον ὁ Ἀργολικός. Χερσόνησοι δὲ σχηματίζονται πρὸς Ν. τρεῖς· ἡ Μεσσηνιακή, τελειώνουσα εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ἀκρίταν, ἡ τοῦ Ταϋγέτου (κ. Μάνη) τελειώνουσα εἰς τὸ νοτιώτατον τῆς Πελοποννήσου ἀκρωτήριον Ταίναρον (κ. Ματαπᾶς), καὶ ἡ τοῦ Πάρνωνος, τελειώνουσα εἰς τὴν Μαλέαν ἄκραν. Μεταξὺ δὲ τοῦ Ἀργολικοῦ καὶ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου σχηματίζεται ἡ Ἀργολικὴ χερσόνησος, τελειώνουσα εἰς τὸ ἀκρωτήριον Σκύλλαιον (κ. Σπαθί). Ἕτερα ἀκρωτήρια εἶνε τὸ Δρέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πανον, τὸ Ρίον, ὁ Ἄραξος (κ. Πάπας), ὁ Χελωνάτας (κ. Χλεμοῦτσι) καὶ ὁ Ἰχθὺς (κ. Κατάκωλον).

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Ἡ Πελοπόννησος εἶνε ὀρεινή. Τὸ κέντρον τῶν ὀρέων κεῖται ἐν τῷ μέσῳ, ἐν τῇ Ἀρκαδίᾳ.

Ὄρη. Κυριώτερα ὄρη εἶνε ἡ Κυλλήνη (κ. Ζίρια), τὰ Ἀροάνια (κ. Χελμός), τὸ Ἀραχναῖον, τὸ Λύρκειον, τὸ Ἀρτεμίσιον, τὸ Παρθένιον καὶ ὁ Πάρνων (κ. Μαλεβός), εἰς τὸ κέντρον τὸ Μαίναλον καὶ κατωτέρω ὁ Ταΰγετος, τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Πελοποννήσου.

Βορειοδυτικὰ ὄρη εἶνε ὁ Ἐρύμανθος, τὸ Παναχαϊκόν, ἡ χαμηλὴ καὶ δασώδης Φολόη, νοτιοδυτικὰ δὲ τὸ Λύκαιον, τὰ Νόμια, τὸ Αἰγαλέον (κ. Μάλη), ἡ Ἰθώμη καὶ τὸ Λυκόδημον.

Πεδιάδες. Αἱ μεγαλύτεραι πεδιάδες εἶνε ἡ Ἠλιακή, ἡ Μεσσηνιακή, ἡ τοῦ Ἕλους καὶ ἡ Λεύκη (κ. τῆς Συκιᾶς) κατὰ τὸν Λακωνικὸν κόλπον, ἡ τοῦ Ἄργους, ἡ Κορινθιακὴ καὶ ἡ τοῦ Αἰγαίου.

Ποταμοί. Οἱ κυριώτεροι ποταμοὶ τῆς Πελοποννήσου εἶνε ὁ Κορινθιακὸς Ἀσωπός, ὁ Κρᾶθις, ὁ Βουραϊκὸς (κ. Καλαβρυτινός), ὁ Σελινοῦς, ὁ Πηνειός, ὁ Ἀλφειὸς (ὁ μέγιστος τῆς Πελοποννήσου), ἡ Νέδα, ὁ Πάμισος καὶ ὁ Εὐρώτας.

Λίμναι. Ἡ μεγίστη αὐτῶν εἶνε ἡ Φενεὸς (ὕψ. 650 μ.), μέρος τῶν ὑδάτων τῆς ὁποίας ἐκλευοῦται ὑπογείως ἀναβλύζοντα κατὰ τὰς πηγὰς τοῦ Λάδωνος, παραποτάμου τοῦ Ἀλφειοῦ. Πλησίον αὐτῆς εἶνε καὶ ἡ Στυμφαλὶς (γνωστὴ ἐκ τῶν μυθικῶν Στυμφαλίδων ὀρνίθων). Κατὰ δὲ τὸν Ἀργολικὸν κόλπον σχηματίζεται ἡ Λέρνη, ἡ ὁποία τώρα εἶνε ἕλος.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Προϊόντα. Δάση ἔχει ἡ Πελοπόννησος πρὸς τὸ βόρειον καὶ δυτικὸν μέρος· τὰ δ' ἀνατολικὰ ὄρη εἶνε πάντα σχεδὸν γυμνά, μόνον δ' εἰς τὴν Ἀργολίδα ὑπάρχουσι δάση τινὰ πεύκων. Εἰς τὰ ὀροπέδια τῆς Ἀρκαδίας καλλιεργοῦνται δημητριακοὶ καρποί, κάνναβις (χασίς) καὶ ἄμπελοι, εἰς δὲ τὰς πεδιάδας ἐκτείνονται ἐλαιῶνες, ἄμπελοι καὶ σταφιδάμπελοι. Τὸ κατ' ἐξοχὴν προϊὸν τῆς Πελοποννήσου εἶνε ἡ σταφίς, τῆς ὁποίας ἡ κυριωτέρα ἐξαγωγὴ γίνεται ἐν Πάτραις. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἡ Πελοπόννησος παράγει καὶ βαλάνους, καπνὸν (ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Ναυπλίας καὶ Ἄργους), σῦκα, ἑσπεριδοειδῆ καὶ μέταξαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

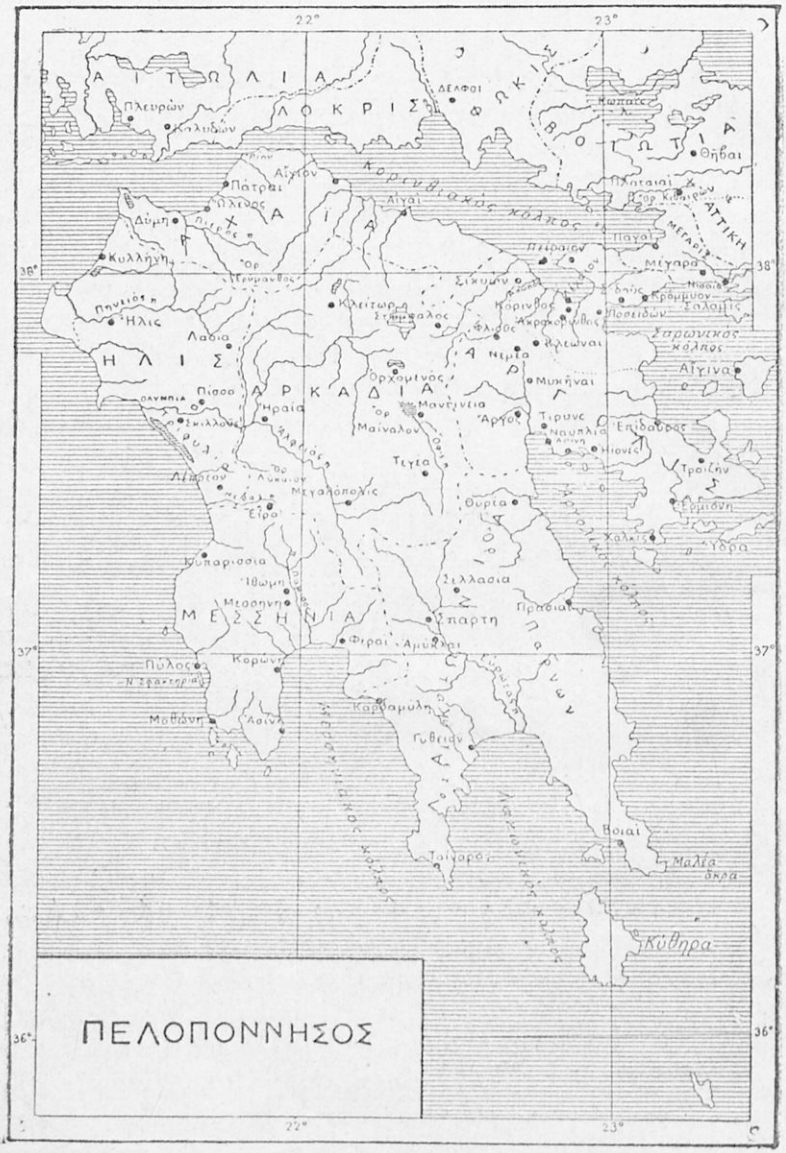

Ἀρχαία Ἑλλάς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐν Πελοποννήσῳ τρέφονται καὶ ποίμνια.

Ἀσχολίαι τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι τῆς Πελοποννήσου ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν, ὑλοτομίαν, βαμβακοτροφίαν, εἰσέτι δὲ καὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον.

Τὸ Ἀραχναῖον.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Διοικητικῶς ἡ Πελοπόννησος διαιρεῖται εἰς πέντε νομούς, οἵτινες εἶνε α') ὁ τῆς Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, β') ὁ τῆς Ἀχαΐας καὶ Ἤλιδος, γ') ὁ τῆς Μεσσηνίας, δ') ὁ τῆς Λακωνίας καὶ ε') ὁ τῆς Ἀρκαδίας.

α') Νομὸς Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας.

[170 χιλ. κατ.]

Ὅρια. Ὁ νομὸς Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας κατέχει τὸ Β.Α. μέρος τῆς Πελοποννήσου· περιλαμβάνει δὲ καὶ τὴν Ἀργολικὴν χερσόνησον καὶ τὰς παρὰ ταύτην νήσους Πόρον, Ὕδραν καὶ Σπέτσας. Βρέχεται δὲ πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ Ν. Α. ὑπὸ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Εἰς τὸν νομὸν τοῦτον ἀνήκουσιν αἱ νῆσοι Κύθηρα καὶ Ἀντικύθηρα.

Ὄρη. Ὄρη ἔχει τὰ Ἀροάνια, τὸ Λύρκειον, τὸ Ἀρτεμίσιον, τὸ Παρθένιον, τὸ Ἀραχναῖον, καί, τὸ ὑψηλότερον ἐξ ὅλων, τὴν Κυλλήνην.

Ποταμοὶ καὶ λίμναι. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Ἀσωπόν, τὸν

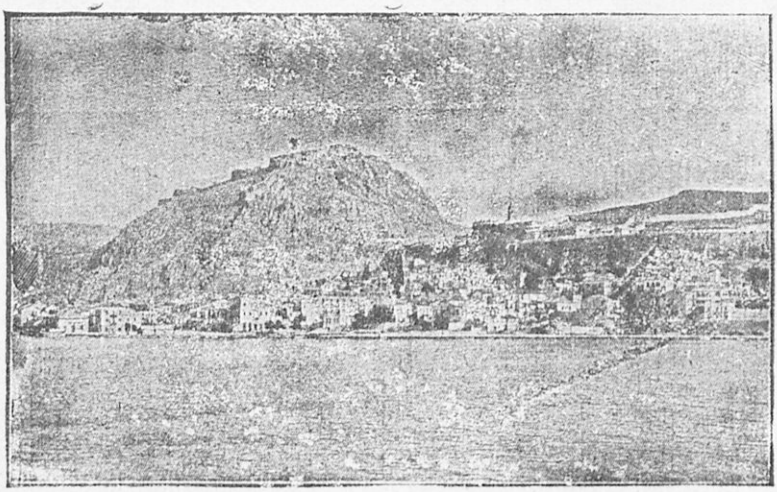

Τὸ Ναύπλιον ἀπὸ τῆς θαλάσσης μετὰ τοῦ φρουρίου Παλαμηδίου καὶ Ἴτζ-Καλέ.

Ἴναχον, τὸν Ἐρασῖνον, λίμνας δὲ τὴν Στυμφαλίδα, τὴν Φενεὸν καὶ τὴν Λέρνην.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς οὗτος περιλαμβάνει 7 ἐπαρχίας· 1) Ναυπλίας, 2) Ἄργους, 3) Κορινθίας, 4) Τροιζηνίας, 5) Ὕδρας, 6) Σπετσῶν καὶ Ἑρμιονίδος καὶ 7) Κυθήρων.

1) Ἡ ἐπαρχία **Ναυπλίας** ἔχει πρωτ. τὸ Ναύπλιον (5.400 κατ.), ὅπερ εἶνε καὶ τοῦ νομοῦ πρωτεύουσα, κείμενον εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου. Τὸ Ναύπλιον ὑπῆρξε πρωτ. τοῦ κράτους ἀπὸ τοῦ 1826—1844. Ἔχει τρία φρούρια, τὸ Παλαμήδιον, τὴν Ἀκροναυπλίαν καὶ τὸ Μπούρζι, ἐπὶ μικρᾶς νησίδος. Προάστειον τοῦ Ναυπλίου εἶναι ἡ Πρόνοια (1.850 κατ.). Πρὸς Β. τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ναυπλίου ἔκειτο ἡ ἀρχαιοτάτη πόλις Τίρυνς, τῆς ὁποίας σῴζονται Κυκλώπεια τείχη. Πλησίον τούτων τώρα ὑπάρχει γεωργικὸς σταθμός.—Νέα Ἐπίδαυρος (κ. Πιάδα), ἔνθα συνῆλθεν ἡ πρώτη ἐθνικὴ συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων (1 Ἰανουαρίου 1822) καὶ ἐκήρυξε τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος.

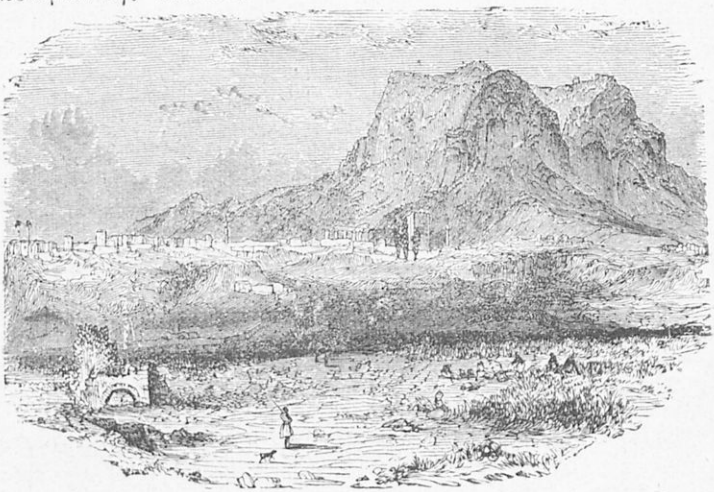

Ἡ ἀρχαία Κόρινθος.

2) Ἡ ἐπαρχία **Ἄργους** ἔχει πρωτ. τὸ Ἄργος (8.000 κατ.) τὴν μεγίστην πόλιν τοῦ νομοῦ, ἐν τῇ ὁμωνύμῳ πεδιάδι, συγκοινωνοῦν μετά τε τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς Κορίνθου διὰ σιδηροδρόμου. Κατὰ τὴν βορείαν γωνίαν τῆς πεδιάδος (παρὰ τὸ νῦν χωρίον Χαρβάτι) ἔκειτο ἡ πλουσιωτάτη καὶ ἀρχαιοτάτη πόλις Μυκῆναι, ἡ ἕδρα τῶν Ἀτρειδῶν. Ἐνταῦθα σῴζονται πολλὰ ἐρείπια, μεταξὺ τῶν ὁποίων διαπρέπει ἡ πύλη τῶν λεόντων, ἀνευρέθησαν δὲ καὶ πολλὰ κοσμήματα χρυσᾶ, ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ, δεικνύοντα ἀρχαιότατον Μυκηναϊκὸν πολιτισμόν· ταῦτα εὑρίσκονται σήμερον ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῷ μουσείῳ. Πρὸς Β. τοῦ Ἄργους καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς κεῖται ἡ γεωργικὴ κωμόπολις Κουτσοπόδιον (1.400 κατ.), κατάφυτος ὑπὸ ἀμπέλων καὶ ἐλαιῶν. — Ἑτέρα κώμη κατὰ τὴν πρὸς τὴν Ἀρκαδίαν ὁδὸν εἶνε ὁ Ἀχλαδόκαμπος (1.700 κατ.).

3) Ἡ ἐπαρχία **Κορινθίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Νέαν Κό-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρινθον (5. 300 κατ.), παρὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον καὶ ὄχι μακρὰν τοῦ ἰσθμοῦ. Ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη τῷ 1858 μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Παλαιᾶς Κορίνθου ὑπὸ σεισμοῦ. Ἡ ἀρχαία Κόρινθος ἔκειτο 1 ½ ὥραν Ν. Δ. ὑπὸ τὴν Ἀκροκόρινθον, τὴν ἀκρόπολιν αὐτῆς. Κατὰ τὸν ἰσθμὸν (ἔνθα νῦν ἡ διῶρυξ) ἔκειτο τὸ στάδιον, ἐν ᾧ ἐτελοῦντο οἱ ἀγῶνες «Ἴσθμια». Ἡ πόλις κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων (τῷ 146 π. Χ.).— Λουτράκιον, γνωστὸν διὰ τὰ ἐξαίρετα ἰαματικὰ ὕδατα.— Σοφικόν, πρὸς τὸν Σαρωνικόν. — Σικυὼν (κ. Κιάτον) καὶ Ξυλόκαστρον παρὰ τὸν Κορινθιακὸν καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κορίνθου-Πατρῶν.— Τρίκαλα, ὑπὸ τὴν Κολλήνην.— Γκοῦρα, παρὰ τὴν λίμνην Φενεόν. — Ἅγιος Γεώργιος παρὰ τὸν Ἀσωπὸν ποταμόν, γνωστὸς διὰ τὸν ἐκλεκτὸν μέλανα οἶνον, τὸν ὁποῖον παράγει. Πρὸς Α. τούτου κεῖται ἡ μικρὰ κοιλὰς Νεμέα, ἔνθα ἐτελοῦντο τὸ πάλαι τὰ «Νέμεα». Παρὰ ταύτην κεῖνται τὰ περιώνυμα στενὰ τῶν Δερβενακίων, ὅπου ὁ Κολοκοτρώνης μετὰ τοῦ Νικήτα Παπαφλέσσα καὶ Δημητρίου Ὑψηλάντου κατετρόπωσαν τὸν πολυάριθμον στρατὸν τοῦ Δράμαλη (τῷ 1822).

4) Ἡ ἐπαρχία **Τροιζηνίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὸν Πόρον (4.300 κατ.) ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου, τερπνὴν διατριβὴν κατὰ τὸ θέρος. Ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἀπέθανεν ὁ ῥήτωρ Δημοσθένης.— Τροιζὴν (κ. Δαμαλᾶς) ἐπὶ τῆς Ἀργολικῆς χερσονήσου, ἔνθα συνῆλθεν ἡ Γ ἐθνικὴ συνέλευσις (τῷ 1827). — Βρωμολίμνη, ἐπὶ τῆς χερσονήσου τῶν Μεθάνων, ἔχουσα θειοῦχα ἰαματικὰ λουτρά.

5) Ἡ ἐπαρχία **Ὕδρας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ὕδραν (5. 500 κατ.) πατρίδα τοῦ Ἀνδρέου Μιαούλη, τοῦ Σαχτούρη καὶ τοῦ Κουντουριώτου. Ἡ ἔνδοξος αὕτη νῆσος ἔχει τὸ προνόμιον νὰ ἐκλέγῃ ἰδιαιτέρως τοὺς βουλευτὰς διὰ τὰς ὑπηρεσίας καὶ τὰ ἡρωικὰ κατορθώματα τῶν τέκνων αὐτῆς κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Τώρα οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σπογγαλιείαν.

6) Ἡ ἐπαρχία **Σπετσῶν καὶ Ἑρμιονίδος** ἔχει πρωτεύουσαν τὰς Σπέτσας (4.300 κατ.) ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου· καὶ ἡ νῆσος αὕτη ἔχει τὸ προνόμιον νὰ ἐκλέγῃ ἰδιαιτέρως δύο βουλευτὰς διὰ τὰ ἡρωικὰ κατορθώματα τοῦ ναυτικοῦ αὐτῆς κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν.— Ἐπὶ τῆς Ἑρμιονίδος εἶνε ἡ ναυτικὴ πολίχνη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κρανίδιον (6.000 κατ.) ἥτις ἔχει ἐπίνειον τὸ Χέλιον, καὶ ἡ παράλιος Ἑρμιόνη (2.200 κατ.).

7) Ἡ ἐπαρχία **Κυθήρων** ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου καὶ τῶν Ἀντικυθήρων. Πρωτεύουσα εἶνε τὰ Κύθηρα, ἑτέρα δὲ κώμη εἶνε ὁ Ποταμός.

Τὰ δ' Ἀντικύθηρα εἶνε ἡ νοτιωτάτη νησὶς τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος. Πλησίον ταύτης ἐξήχθησαν ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης ἀρχαῖα ἀγάλματα ὀρειχάλκινα καὶ μαρμάρινα ἀρίστης τέχνης.

β' Νομὸς Ἀχαΐας καὶ Ἤλιδος.

[260 χιλ. κατ.]

Ὅρια. Ὁ νομὸς Ἀχαΐας καὶ Ἤλιδος ὁρίζεται πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας καὶ πρὸς νότον ὑπὸ τῶν νομῶν Ἀρκαδίας καὶ Μεσσηνίας. Βρέχεται δὲ πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ τοῦ Πατραϊκοῦ κόλπου καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους.

Ὄρη. Ὄρη ἔχει τὰ Ἀροάνια, τὸν Ἐρύμανθον, τὸ Παναχαϊκὸν καὶ τὴν Φολόην.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Κρᾶθιν, τὸν Σελινοῦντα τὸν Βουραϊκόν, τὸν Πηνειὸν καὶ τὸν Ἀλφειόν.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 4 ἐπαρχίας.

1) Πατρῶν, 2) Αἰγιαλείας, 3) Καλαβρύτων καὶ 4) Ἠλείας.

1) Ἡ ἐπαρχία **Πατρῶν** ἔχει πρωτεύουσαν τὰς Πάτρας (40, 000 κατ.), αἵτινες εἶνε καὶ τοῦ νομοῦ, ἡ πρώτη ἐμπορικὴ πόλις τῆς Πελοποννήσου, ἐξ ἧς ἐξάγεται τὸ πλεῖστον τῆς σταφίδος. Ἔχει εὐθείας καὶ εὐρείας ὁδοὺς καὶ τεχνητὸν λιμένα κατὰ τὸν ὁμώνυμον κόλπον. Ὁ σημαντικώτερος ναὸς τῆς πόλεως εἶνε ὁ τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου, ἐν τῷ ὁποίῳ σῴζεται ὁ τάφος αὐτοῦ.

2) Ἡ ἐπαρχία **Αἰγιαλείας** ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Αἴγιον (8.000 κατ.), παρὰ τὸν Κορινθιακόν, ἐξάγον ἀρίστην σταφίδα. Πρὸς Ν. τοῦ Αἰγαίου κεῖται ἡ μεγάλη μονὴ τῶν Ταξιαρχῶν. — Διακοφτόν, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀρχίζει ὁ εἰς Καλάβρυτα ὀδοντωτὸς σιδηρόδρομος· Ἀκράτα πρὸς Α.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

3) Ἡ ἐπαρχία **Καλαβρύτων** ἔχει πρωτεύουσαν τὰ Καλάβρυτα (1.300 κατ.), μέχρι τῶν ὁποίων ἀνέρχεται ὁ ἐκ Διακοφτοῦ σιδηρόδρομος, ὀδοντωτὸς ἐν μέρει. Ὄχι μακρὰν τῶν Καλαβρύτων

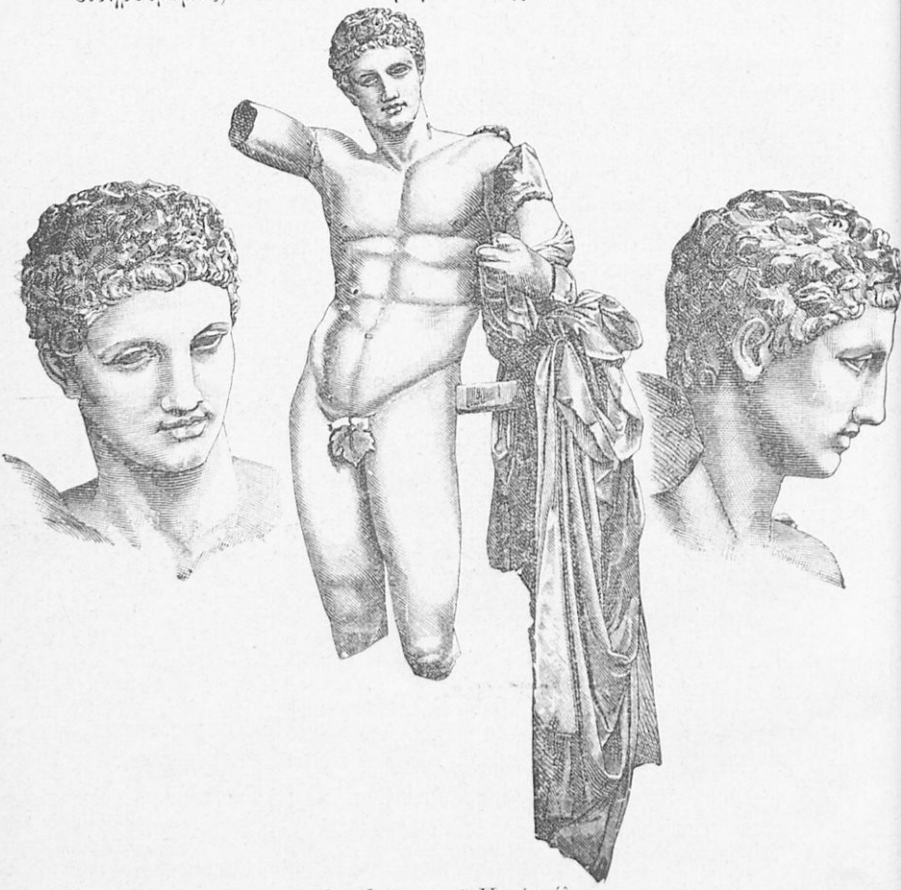

Ὁ Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλους.

κεῖνται αἱ ἐπίσημοι Μοναὶ Μέγα Σπήλαιον καὶ Ἁγία Λαύρα. Καὶ ἡ μὲν πρώτη κεῖται ἐπὶ ἀποτόμου βράχου καὶ εἶνε πλουσιωτάτη· ἡ δὲ Ἁγία Λαύρα εἶνε περίφημος, διότι ἐν αὐτῇ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν Γερμανὸς ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς Ἐπαναστάσεως τῇ 25 Μαρτίου 1821. Ἕτεραι κῶμαι εἶνε ἡ Κερπενή, τὰ Μαζέϊκα, τὸ Σοπωτόν, τὸ Λιβάρτζι καὶ ἡ Στρέζοβα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

4) Ἡ ἐπαρχία **Ἠλείας** ἔχει πρωτεύουσαν τὸν Πύργον (13.000 κατ.), ὁ ὁποῖος κεῖται ὄχι μακρὰν τοῦ Ἀλφειοῦ. Ἐπίνειον αὐτοῦ συνδεόμενον διὰ σιδηροδρόμου εἶνε τὸ Κατάκωλον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξάγεται σταφίς. Ὁ Πύργος συνδέεται μετὰ τῶν Πατρῶν διὰ σιδηροδρόμου. Κατὰ τὴν σιδηροδρομικὴν ταύτην γραμμὴν κεῖνται αἱ ἑξῆς κωμοπόλεις : Ἀμαλιὰς (8.500 κατ.), Γαστούνη (2.500 κατ.), Ἀνδραβίδα (2.800 κατ.), Λεχαινὰ (2.900 κατ.), ἔχοντα ἐπίνειον τὴν Κυλλήνην, παρὰ τὴν ὁποίαν ὑπάρχουσιν ἰαματικὰ ὕδατα. Μανωλάς, Δίβρη, Κριεκούκιον· πλησίον αὐτοῦ καὶ ἐν μικρᾷ κοιλάδι τοῦ Ἀλφειοῦ κεῖται ὁ ἱερὸς τόπος «Ὀλυμπία», ὅπου ἐτελεῖτο ἡ ἐθνικὴ ἑορτὴ «Ὀλύμπια». Ἡ Ὀλυμπία ἀπετελεῖτο ἐκ τῆς ἱερᾶς περιοχῆς «Ἄλτιος» (ἔνθα ὁ μεγαλοπρεπὴς ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διός), καὶ ἐκ τῶν πέριξ αὐτῆς οἰκοδομῶν, προωρισμένων διὰ τοὺς ἀγῶνας· ἐνταῦθα ἀνασκαφαὶ γενόμεναι ἀπεκάλυψαν πλεῖστα ἀρχαῖα μνημεῖα, ὡς καὶ πολλὰ ἀγάλματα, ἐκ τῶν ὁποίων κάλλιστα εἶνε ὁ «Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλους» καὶ ἡ «Νίκη τοῦ Παιωνίου».

γ') *Νομὸς Μεσσηνίας.*

[220 χιλ. κατ.].

Θέσις. Ὁ νομὸς οὗτος κατέχει τὸ Ν. Δ. μέρος τῆς Πελοποννήσου.

Ὅρια. Πρὸς Β. ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Λακωνίας· βρέχεται δὲ ὑπὸ τοῦ Κυπαρισσιακοῦ κόλπου, τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου.

Ὄρη. Ὄρη ἔχει τὸ Λύκαιον, τὰ Νόμια, τὴν Ἰθώμην καὶ τὸν Λυκόδημον.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Πάμισον, τὸν Νέδοντα καὶ τὴν Νέδαν.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Μεσσηνίας περιέχει 5 ἐπαρχίας· 1) Καλαμῶν, 2) Μεσσηνίας, 3) Πυλίας, 4) Τριφυλίας καὶ 5) Ὀλυμπίας.

1) Ἡ ἐπαρχία **Καλαμῶν** ἔχει πρωτεύουσαν τὰς Καλάμας (13.000 κατ.), αἵτινες εἶνε καὶ τοῦ νομοῦ, κεῖνται δὲ παρὰ τὸν μυχὸν τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ κατὰ τὸν ὁρμητικὸν χείμαρρον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Νέδοντα. Εἶνε πόλις ἐμπορικὴ καὶ ἔχει ἀξιόλογον βιομηχανίαν μετάξης. Αἱ Καλάμαι εἶνε ἡ πρώτη κυριευθεῖσα Ἑλληνικὴ πόλις κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ὑπὸ τοῦ Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη (23 Μαρτίου 1821). Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς παραλίας κεῖται ἡ Παραλία Καλαμῶν, ὁ τεχτητὸς λιμὴν τῆς πόλεως. Ἕτεραι πόλεις εἶνε ἡ Θουρία καὶ τὸ Ἀσλάναγα, ἀπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς.

Ἡ ἐπαρχία **Μεσσήνης** πρωτεύουσαν ἔχει τὴν Μεσσήνην ἢ Νησίον (6,000 κατ.), παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Παμίσου, συνδεόμενον μετὰ τῶν Καλαμῶν διὰ σιδηροδρόμου. Ἕτεραι κῶμαι εἶνε ἡ Ἀνδροῦτσα, τὰ Μελιγαλᾶ καὶ τὸ Διαβολίτσιον.

Ἡ ἐπαρχία **Πυλίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Πύλον (πρότερον Ναυαρῖνον ἢ Νεόκαστρον, 2. 100 κατ., παρὰ τὸν ὁμώνυμον κολπίσκον). Ἐντὸς τούτου συνέβη τῷ 1827 ἡ ἐν Ναυαρίνῳ λεγομένη ναυμαχία, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἡνωμένος στόλος τῆς Ρωσσίας, Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας κατέστρεψε τὸν Τουρκοαιγυπτιακὸν στόλον.— Μεθώνη, πρὸς Ν. τῆς Πύλου, καὶ Κορώνη (2,706 κατ.), πρὸς δὲ τὰ ὅρια τῆς ἐπαρχίας Τριφυλίας κεῖται τὸ Μανιάκι, ἔνθα τῷ 1825 ἔπεσεν ὁ Παπαφλέσσας ἡρωικῶς μαχόμενος κατὰ τοῦ Ἰμβραήμ.

4) Ἡ ἐπαρχία **Τριφυλίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Κυπαρισσίαν (5.800 κατ.), ἄνωθεν τῆς ἀκτῆς τοῦ ὁμωνύμου Κόλπου.—Φιλιατρὰ (7.000 κατ.) νοτιώτερον ἐν μέσῳ ἐλαιῶν καὶ σταφιδαμπέλων. —Γαργαλιάνοι (6,000 κατ.), Λιγούδιστα (2,900 κατ.), πρὸς Ν.

5) Ἡ ἐπαρχία **Ὀλυμπίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ἀνδρίτσαιναν (1,800 κατ.), κατὰ τοὺς βορείους πρόποδας τοῦ Λυκαίου, ἔχουσαν ἀξιόλογον βιβλιοθήκην. Ἕτεραι κῶμαι εἶνε ἡ Κρέσταινα (1,900 κατ.), καὶ ἡ Ἀγουλινίτσα (2.700 κατ.).

δ') Νομὸς Λακωνίας.

[139 χιλ. κατ.]

Θέσις καὶ ὅρια. Ὁ νομὸς Λακωνίας κατέχει τὸ ΝΑ. μέρος τῆς Πελοποννήσου καὶ συνορεύει πρὸς Β. μετὰ τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ΒΔ. δὲ μετὰ τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὄρη. Ὄρη ἔχει τὸν Πάρνωνα καὶ τὸν Ταΰγετον.

Ποταμὸν ἔχει τὸν Εὐρώταν,

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Λακωνίας

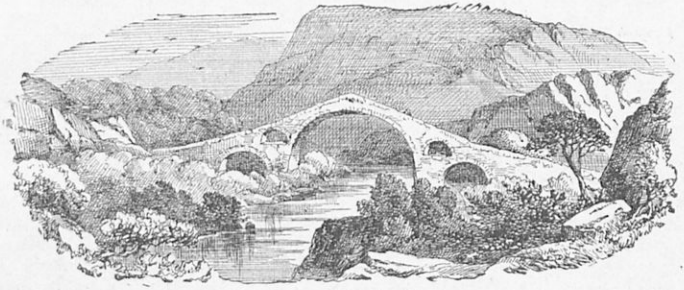

Ὁ ποταμὸς Εὐρώτας.

διαιρεῖται εἰς 4 ἐπαρχίας· 1) Λακεδαίμονος, 2) Γυθείου, 3) Οἰτύλου καὶ 4) Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς.

1) Ἡ ἐπαρχία **Λακεδαίμονος** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Σπάρτην (4.500 κατ.), ἥτις εἶνε καὶ τοῦ νομοῦ, παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Εὐρώτα καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἀρχαίας ἐνδόξου Σπάρτης. Μυστρᾶς, κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Ταϋγέτου, ἐπίσημος πόλις τοῦ Μεσαίωνος καὶ ἕδρα τῶν Παλαιολόγων, τῶν δεσποτῶν τοῦ Μορέως· σώζονται ἀκόμη ἐκεῖ ἀξιόλογοι ναοὶ βυζαντινῆς τέχνης.—Γεωργίτσιον, Ἀράχωβα, Βαμβακοῦ καὶ Γεράκι, ΝΑ. τῆς Σπάρτης, μετὰ λειψάνων βυζαντινῆς τέχνης, καὶ Λεβέτσοβα πρὸς Ν.

2) Ἡ ἐπαρχία **Γυθείου** ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Γύθειον (5.600 κατ.), παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας ὁμωνύμου πόλεως. Εἶνε ἐπίνειον τῆς Σπάρτης, μετὰ τῆς ὁποίας συνδέεται δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ.— Πολυάραβος, χωρίον, πλησίον τοῦ ὁποίου οἱ Λάκωνες ἀπέκρουσαν γενναίως τὸν Ἰβραήμ (1826).

3) Ἡ ἐπαρχία **Οἰτύλου** πρωτεύουσαν ἔχει τὴν Ἀρεόπολιν (1.000 κατ.), ἄνωθεν τοῦ ὅρμου Λιμενείου.—Οἴτυλος καὶ Καρδαμύλη, ἀρχαῖαι κῶμαι.

4) Ἡ ἐπαρχία **Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς** ἔχει πρωτεύουσαν τοὺς Μολάους, ἄνωθεν τῆς πεδιάδος τῆς Λεύκης, ἔχουσιν ἐπίνειον ἐν τῷ Λακωνικῷ κόλπῳ τὴν Ἐλαίαν.-Νεάπολις (κ. Βάτικα) κώμη ναυτικὴ παράγουσα ἄφθονα κρόμμυα.— Μονεμβασία, ἐπὶ νησίδος τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς, μετὰ τῆς ὁποίας ἑνώνεται διὰ γεφύρας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ε') Νομὸς Ἀρκαδίας.

[165 χιλ. κατ.]

Θέσις καὶ ὅρια. Ὁ νομὸς οὗτος κατέχει τὸ κέντρον τῶν λοιπῶν νομῶν τῆς Πελοποννήσου, ὁρίζεται δὲ πρὸς Β. ὑπὸ τῶν νομῶν Ἀχαΐας καὶ Ἤλιδος καὶ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῶν νομῶν Λακωνίας καὶ Μεσσηνίας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῶν νομῶν

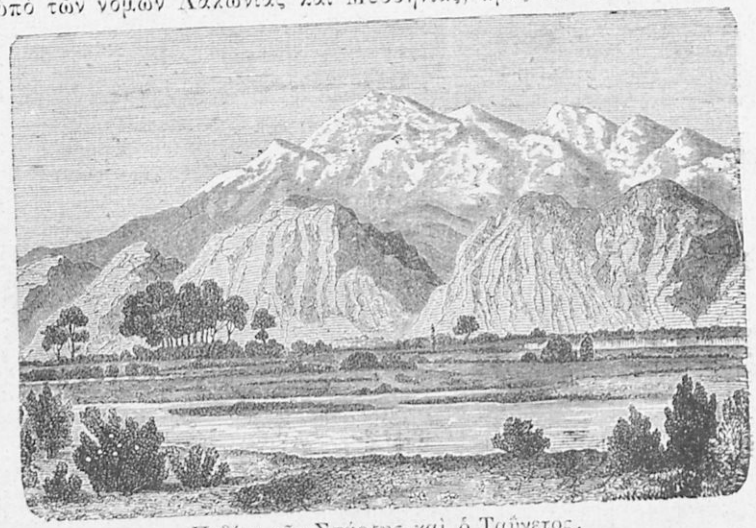

Πεδίον τῆς Σπάρτης καὶ ὁ Ταΰγετος.

Ἀχαΐας καὶ Ἤλιδος καὶ Μεσσηνίας, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας καὶ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου.

Ὄρη ἔχει τὸ Παρθένιον, τὸ Ἀρτεμίσιον καὶ τὸ Λύρκειον πρὸς Α. τὸ Λύκαιον καὶ τὰ Νόμαια πρὸς Δ., τὸν Ἀρύμανθον πρὸς Β., τὸν Ταΰγετον καὶ τὸν Πάρνωνα πρὸς Ν., ἐν τῷ μέσῳ δ' ὑψοῦται τὸ ὑψηλὸν ὄρος Μαίναλον.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Ἀρκαδίας διαιρεῖται εἰς 4 ἐπαρχίας· 1) Μαντινείας, 2) Μεγαλοπόλεως, 3) Γορτυνίας καὶ 4) Κυνουρίας.

3) Ἡ ἐπαρχία **Μαντινείας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Τρίπολιν (10.000 κατ.) ἥτις εἶνε καὶ τοῦ νομοῦ, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Μαινάλου. Ἐπὶ τῆς Τουρκοκρατίας ἦτο πρωτ. ὅλης τῆς Πελοποννήσου, ἐκυριεύθη δ' ὑπὸ τοῦ Κολοκοτρώνη κατὰ τὴν Ἑλλη-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νικὴν ἐπανάστασιν (27 Σεπτεμβρίου 1821). Καταστραφεῖσα μετὰ ταῦτα κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Ἰβραὴμ ἐκτίσθη πάλιν μετὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου. Ἔχει σήμερον βιομηχανίαν ὑφαντουργίας καὶ σιδηρουργίας, διέρχεται δὲ διὰ ταύτης ὁ ἐκ Κορίνθου εἰς Καλάμας σιδηρόδρομος. Κῶμαι ἄξιαι λόγου εἶνε τὸ Λεβίδιον (2.500 κατ.), πρὸς Α. τῆς Τριπόλεως.—Τσιπιανά, ὑπὸ τὸ Ἀρτεμίσιον.—Βαλτέτσι, ὀνομαστὸν χωρίον διὰ τὴν νίκην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν (1821). Καλτεζαί, πρὸς Ν., πλησίον τῶν ὁποίων κεῖται ἡ μονὴ τῶν Καλτεζῶν, ὅπου συνῆλθε κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ἡ πρώτη γερουσία τῆς Πελοποννήσου.

2) Ἡ ἐπαρχία **Μεγαλοπόλεως** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Μεγαλόπολιν (κ. Σινάνον, 1.500 κατ.), ὄχι μακρὰν τῆς ἀρχαίας Μεγάλης πόλεως, πατρίδα τοῦ Φιλοποίμενος καὶ τοῦ ἱστορικοῦ Πολυβίου.—Λεοντάριον καὶ Ἴσαρι.

3) Ἡ ἐπαρχία **Γορτυνίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Δημητσάναν (2,100 κατ.), ἡ ὁποία εἶνε ἐπὶ βουνοῦ ἐκτισμένη, πατρὶς τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου τοῦ Ε΄, τὸν ὁποῖον ἀπηγχόνισαν οἱ Τοῦρκοι τῷ 1821, καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Πατρῶν Γερμανοῦ, ὁ ὁποῖος ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.—Καρύταινα (1.200 κατ.), παρὰ τὸν Ἀλφειόν.—Στεμνίτσα (2.100 κατ.).—Λαγκάδια (4.600 κατ.).—Κοντοβάζαινα—Βυτίνα, πρὸς τὸ Μαίναλον, ἔχουσα γεωργικὸν καὶ δασονομικὸν σταθμόν.

4) Ἡ ἐπαρχία **Κυνουρίας** (κ. Τσακωνιὰ) ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Λεωνίδιον (4.000 κατ.), ἀπέχον ἡμίσειαν ὥραν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου. Ἄλλαι κῶμαι εἶναι ὁ Κοσμᾶς, τὸ Ἄστρος καὶ ὁ Ἅγιος Ἰωάννης, ἔνθα συνῆλθεν ἡ ἐν Ἄστρει λεγομένη δευτέρα ἐθνικὴ συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων (τῷ 1823).—Ἅγιος Νικόλαος καὶ Ἅγιος Πέτρος, ἐπὶ τοῦ Πάρνωνος.—Δολιανά, ὀνομαστὸν χωρίον διὰ τὰς νίκας τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων (1821).

Συγκοινωνία τῆς Πελοποννήσου. Ἡ συγκοινωνία τῆς Πελοποννήσου γίνεται δι' ὁδῶν καὶ σιδηροδρόμων. Μόνον ἐν τῷ νομῷ Λακωνίας δὲν ὑπάρχει σιδηροδρομικὴ γραμμή, εἰς δὲ τοὺς ἄλλους νομοὺς ὑπάρχουσι τρεῖς γραμμαί. Ἐκ τῆς Κορίνθου, ἔνθα φθάνει ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

—Ἀθηνῶν—Πελοποννήσου, ἄρχονται δύο γραμμαί, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία τελειώνει εἰς τὰς Καλάμας καὶ τὸ Νησίον, ἡ δὲ ἄλλη εἰς τὸν Πύργον καὶ τὴν Ὀλυμπίαν. Τέλος ὁ Πύργος ἑνώνεται μετὰ τῆς πρώτης γραμμῆς παρὰ τὸ χωρίον Μελιγαλᾶ τῆς Μεσσηνίας. Τοιουτοτρόπως δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν εἰς τὴν Πελοπόννησον τρεῖς γραμμὰς ἑνούσας τὰς κάτωθι πόλεις καὶ τὰ κυριώτερα χωρία.

1) Κόρινθος—Νεμέα—Ἄργος—Ναύπλιον—Ἄργος—Μύλοι—Ἀχλαδόκαμπος—Τρίπολις—Λεοντάριον—Μεγαλόπολις—Ἴσαρι—Διαβολίτσιον—Μελιγαλᾶ—Ἀσλάναγα—Θουρία—Καλάμαι. Καλάμαι—Νησίον.

2) Κόρινθος—Σικυὼν—Ξυλόκαστρον—Ἀκράτα—Διακοφτὸν—Αἴγιον—Πάτραι—Κάτω Ἀχαΐα—Μανωλάδα—Λεχαινὰ—Καβάσιλα—Γαστούνη—Πύργος—Ὀλυμπία. Διακοφτὸν—Καλάβρυτα—Καβάσιλα—Βαρθολομιὸν—Κυλλήνη.—Πύργος—Κατάκωλον.

3) Πύργος—Κυπαρισσία—Μελιγαλᾶ.

Ἐκτὸς τούτων τὰ ἀτμόπλοια ἐκτελοῦσιν ἐκ Πειραιῶς τὸν γῦρον τῆς Πελοποννήσου προσεγγίζοντα εἰς πάντας τοὺς λιμένας. Οἱ ἐμπορικώτεροι λιμένες τῆς Πελοποννήσου εἶνε αἱ Πάτραι, τὸ Αἴγιον, τὸ Κατάκωλον, αἱ Καλάμαι καὶ τὸ Γύθειον.

Δ΄. ΝΗΣΟΙ

Αἱ εἰς τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα ἀνήκουσαι Ἑλληνικαὶ νῆσοι εἶνε ἡ Εὔβοια, αἱ Σποράδες καὶ αἱ Κυκλάδες, αἱ νῆσοι τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ αἱ Ἰόνιοι νῆσοι.

Αἱ Κυκλάδες, ἡ Εὔβοια καὶ αἱ Σποράδες, αἱ ὁποῖαι κεῖνται ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει ἀποτελοῦσι δύο νομούς, τὸν νομὸν Κυκλάδων καὶ τὸν νομὸν Εὐβοίας. Αἱ δὲ Ἰόνιοι νῆσοι, αἵτινες κεῖνται ἐν τῷ Ἰονίῳ πελάγει, ἐσχημάτιζον ἀπὸ τοῦ 1800—1865 ἴδιον κράτος, τὸ ὁποῖον ἦτο ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας, ἐκαλεῖτο δὲ καὶ Ἑπτάνησος, διότι ἀποτελεῖται ἐκ τῶν 7 κυρίων νήσων (Κερκύρας, Παξῶν, Λευκάδος, Κεφαλληνίας, Ἰθάκης, Ζακύνθου καὶ Κυθήρων). Αὗται ἐκτὸς τῶν Κυθήρων (τὰ ὁποῖα ὑπάγονται εἰς τὸν νομὸν Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας) ἀποτελοῦσι τρεῖς νομοὺς τῆς Ἑλλάδος:

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

α') τὸν τῆς Κερκύρας, β') τὸν τῆς Κεφαλληνίας καὶ γ') τὸν τῆς Ζακύνθου.

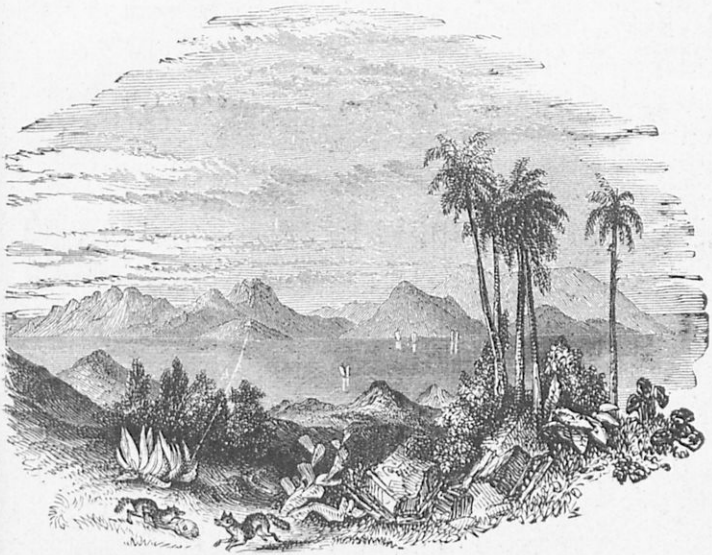

Αἱ νῆσοι τῆς Ἑλλάδος.

α') Νομὸς Κυκλάδων.

(130 χιλ. κατ.)

Αἱ Κυκλάδες νῆσοι ὀνομάζονται τοιουτοτρόπως, διότι σχηματίζουσι τρόπον τινὰ κύκλον πέριξ τῆς νήσου Δήλου, ἡ ὁποία ἐθεωρεῖτο τὸ πάλαι ἱερά.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Αἱ Κυκλάδες ἔχουσιν ἔδαφος ἐν γένει ὀρεινὸν καὶ πετρῶδες, μόνον δ' αἱ μεγαλύτεραι ἐξ αὐτῶν ἔχουσι κοιλάδας τινὰς καὶ μικρὰς πεδιάδας. Ὑψηλότερον ὄρος εἶνε τὸ καλούμενον Δρῖος ἐν τῇ Νάξῳ, ἥτις εἶνε ἡ μεγαλυτέρα καὶ εὐφορωτέρα τῶν Κυκλάδων.

Προϊόντα. Ἕνεκα τοῦ ὀρεινοῦ ἐδάφους τρέφονται πολλὰ ζῷα καὶ κατασκευάζεται ἐξαίρετος τυρός. Φυσικὰ δὲ προϊόντα εἶνε τὸ ἔλαιον καὶ ὁ οἶνος, ἐν δὲ ταῖς μεγαλυτέραις καὶ ἑσπεριδοειδῆ.

Ἀσχολίαι τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι τῶν Κυκλάδων,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὅπως καὶ τῶν λοιπῶν νήσων, ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ναυτιλίαν.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Κυκλάδων περιλαμβάνει 7 ἐπαρχίας· 1) Σύρου, 2) Ἄνδρου, 3) Τήνου, 4) Νάξου, 5) Κέας, 6) Μήλου καὶ 7) Θήρας.

1) Ἡ ἐπαρχία **Σύρου** περιλαμβάνει τὰς νήσους Σῦρον, Μύκονον, Δῆλον, Ρήνειαν καί τινα ἄλλα νησίδια ἀκατοίκητα. Πρωτ. αὐτῆς καὶ τοῦ νομοῦ εἶνε ἡ Ἑρμούπολις (κ. Σῦρος 17.000 κατ.), ἐκτισμένη κατὰ τὸν εὐρὺν καὶ ὡραῖον λιμένα τῆς νήσου Σύρου. Ἔχει ἀξιόλογον ἐμπορικὸν ναυτικὸν καὶ βιομηχανίαν. Ἄνωθεν ταύτης εἶνε ἡ Ἄνω Σῦρος (2.600 κατ.), κατοικουμένη ὑπὸ Ἑλλήνων καθολικῶν τὸ θρήσκευμα.

Ἡ Μύκονος κεῖται ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου.

2) Ἡ ἐπαρχία **Ἄνδρου** σύγκειται ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου καὶ ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ἄνδρον (1.900 κατ.) κειμένην ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας.—Ἀποίκια, χωρίον πλησίον τοῦ ὁποίου ὑπάρχουσι περίφημα ἰαματικὰ ὕδατα.—Κόρθιον καὶ Γαύριον, παράλιοι κῶμαι.

3) Ἡ ἐπαρχία **Τήνου** σύγκειται ἐκ τῆς νήσου Τήνου καὶ ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Τῆνον (2.600 κατ.)· πλησίον αὐτῆς εἶνε ὁ περίφημος ναὸς τῆς «Εὐαγγελιστρίας», εἰς τὸν ὁποῖον συρρέουσι χιλιάδες προσκυνητῶν ἐκ τῆς ἐλευθέρας καὶ δούλης Ἑλλάδος.

4) Ἡ ἐπαρχία **Νάξου** περιλαμβάνει τὰς νήσους Νάξον, Πάρον καὶ Ἀντίπαρον. Πρωτ. εἶνε ἡ Νάξος (2.600 κατ.). Ἕτεραι σπουδαῖαι κῶμαι τῆς νήσου εἶνε ἡ Ἀπείρανθος, τὸ Χαλκὶ καὶ ἡ Κορωνὶς (κ. Κωμιακή).

5) Ἡ ἐπαρχία **Κέας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Κέαν (3.000 κατ.), ἡ ὁποία κεῖται ἐπὶ τῆς νήσου Κέας.

6) Ἡ ἐπαρχία **Μήλου** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Μῆλον (κ. Πλάκαν, 800 κατ.), ἡ ὁποία κεῖται ἐπὶ τῆς νήσου Μήλου. Πλησίον αὐτῆς ἐκ τῶν ἀνασκαφέντων τάφων τῆς ἀρχαίας Μήλου εὑρέθη τὸ περίφημον ἄγαλμα τῆς «Ἀφροδίτης τῆς Μήλου». Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μήλου ἀνήκουσι καὶ αἱ νῆσοι Σίφνος, Κίμωλος, Σίκηνος καὶ Φολέγανδρος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

7) Ἡ ἐπαρχία **Θήρας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Θήραν (950 κατ.), ἡ ὁποία κεῖται ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου.

β') Νομὸς Εὐβοίας.

(128.000 κατ.).

Ὅρια. Ὁ νομὸς Εὐβοίας ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Εὐβοίας, Σκύρου, Σκιάθου, Σκοπέλου καὶ Ἡλιοδρομίας.

Θέσις. Ἡ νῆσος Εὔβοια (113.000 κατ.) ἐκτείνεται ἀπέναντι τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Ἡ μεταξὺ τῆς νήσου καὶ τῆς στερεᾶς στενὴ θάλασσα καλεῖται Εὐβοϊκὸς κόλπος, ὁ ὁποῖος στενοῦται κατὰ τὴν Βοιωτίαν καὶ σχηματίζεται ὁ πορθμὸς τοῦ Εὐρίπου, γνωστὸς διότι ἐν αὐτῷ δὶς τοῦ ἡμερονυκτίου γίνεται παλίρροια. Αἱ δὲ ἄλλαι νῆσοι εἶνε διεσπαρμέναι ἐν τῷ πελάγει καὶ κεῖνται πρὸς Β. τῆς Εὐβοίας καὶ πρὸς Α. τῆς Θεσσαλίας.

Ὁριζόντιος διαμελισμός. Ἡ Εὔβοια εἰς τὸ μέσον τοῦ μήκους αὐτῆς εἶνε πλατυτέρα, εἰς δὲ τὰ ἄκρα στενωτέρα. Πρὸς Β. καταλήγει εἰς τὰ ἀκρωτήρια Κήναιον (κ. Λεβάδα), ἐν τῷ Μαλιακῷ κόλπῳ, καὶ Ἀρτεμήσιον, γνωστὸν διὰ τὴν παρὰ τοῦτο γενομένην ναυμαχίαν μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Περσῶν (490 π. Χ.). Πρὸς Ν. δὲ τελειώνει ἀπέναντι τῆς Ἄνδρου κατὰ τὸ ἀκρωτήριον Καφηρέα (κ. Κάβο Ντόρο).

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Ἡ Εὔβοια εἰς παλαιοὺς χρόνους ἦτο ἡνωμένη μὲ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, διὰ τοῦτο καὶ τὰ ὄρη τῆς νήσου εἶνε συνέχεια τῶν ὀρέων αὐτῆς.

Ὄρη. Ὄρη ἔχει τὸ Τελέθριον, τὸ Κανδῆλι, τὴν Δίρφυν, τὸν Ὄλυμπον καὶ τὴν Ὄχην.

Πεδιάδες. Πεδιάδας ἔχει τὴν τοῦ Ξηροχωρίου καὶ τὴν τῆς Χαλκίδος.

Ποταμοί. Ἡ Εὔβοια ἔχει μικρούς τινας ποταμοὺς ἔχοντας πάντοτε ὕδωρ. Ὁ μικρότερος εἶνε ὁ Λήλαντος (κ. τοῦ Βασιλικοῦ), διαρρέων τὸ Ληλάντιον πεδίον.

Ἔδαφος, προϊόντα. Ἡ μέση καὶ βόρειος Εὔβοια εἶνε δασώδης καὶ εὔφορος. Παράγει δὲ οἶνον, ξυλείαν καὶ ρητίνην, τρέφει ζῷα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ βοῦς (ἐξ οὗ τὸ ὄνομα Εὔβοια),

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔχει δὲ καὶ πλοῦτον ὀρυκτῶν (μάρμαρα, λιθάνθρακες, λευκόλιθος).

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Εὐβοίας ἀποτελεῖται ἐκ 4 ἐπαρχιῶν· 1) Χαλκίδος, 2) Ξηροχωρίου, 3) Καρυστίας καὶ 4) Σκοπέλου.

1) Ἐπαρχία **Χαλκίδος**· ταύτης καὶ τοῦ νομοῦ πρωτεύουσα εἶνε ἡ Χαλκὶς (10.000 κατ.), πόλις παρὰ τὸν πορθμὸν τοῦ Εὐρίπου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει σιδηρᾶ κινητὴ γέφυρα.—Ἐρέτρια ἢ Νέα Ψαρά, πλησίον τῆς Ἀρχαίας Ἐρετρίας, κώμη συνοικισθεῖσα ὑπὸ Ψαριανῶν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς νήσου αὐτῶν κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Ἕνεκα τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν Ψαριανῶν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ταύτην ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέγωσι δύο βουλευτάς. Ἕτεραι κῶμαι εἶνε τὰ Ψαχνά, ἡ Ἁγία Ἄννα καὶ ἡ Λίμνη παρὰ τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον.

2) Ἐπαρχία **Ξηροχωρίου**· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε ἡ Ἱστίαια (κ. Ξηροχώριον, 2.800 κατ.), παρὰ τὴν εὔφορον πεδιάδα τῆς ἀρχαίας Ἱστιαίας, ἡ ὁποία παράγει ἐκλεκτὸν οἶνον. Ἐπίνειον αὐτῆς εἶνε ὁ Ὠρεὸς (κ. Ὠρεοι), ἀρχαία πόλις. Αἰδηψός, κατὰ τὸν Εὐβοϊκόν, πλησίον τῆς ὁποίας κεῖνται αἱ περίφημοι ἰαματικαὶ πηγαί.

3) Ἐπαρχία **Καρυστίας**· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε ἡ Κύμη (3.650 κατ.), μικρὸν ἀπέχουσα ἐκ τοῦ Αἰγαίου. Ἄλλαι κῶμαι εἶνε τὸ Αὐλωνάριον, τὸ Ἀλιβέριον, ἡ Κάρυστος καὶ ἡ Σκῦρος ἐν τῇ ὁμωνύμῳ νήσῳ.

4) Ἐπαρχία **Σκοπέλου**· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε ἡ Σκόπελος, ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου, γνωστὴ διὰ τὰ ὡραῖα ἀπίδια, τὰ ὁποῖα παράγει. Ἀξία λόγου εἶνε καὶ ἡ Σκίαθος, ἐν τῇ ὁμωνύμῳ νήσῳ, ἡ ὁποία ἔχει λιμένα ἀσφαλῆ.

γ') *Νομὸς Κερκύρας.*

[130.000 κατ.].

Ὁ νομὸς οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Κερκύρας, Παξῶν, Λευκάδος καὶ μικρῶν τινων ἄλλων.

Ἡ νῆσος **Κέρκυρα**, κειμένη ἀπέναντι τῆς Ἠπείρου, εἶνε ἡ πυκνότερον κατοικουμένη ἑλληνικὴ νῆσος (96.000 κατ.). Προσεγγίζει τὴν Ἤπειρον διὰ πορθμοῦ πλάτους 21)2 μόλις χιλιομέτρων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ καταλήγει πρὸς Ν. εἰς τὰ ἀκρωτήρια Ἀμφίπαγον (κ. Ἄσπρο) καὶ Λευκίμμην.

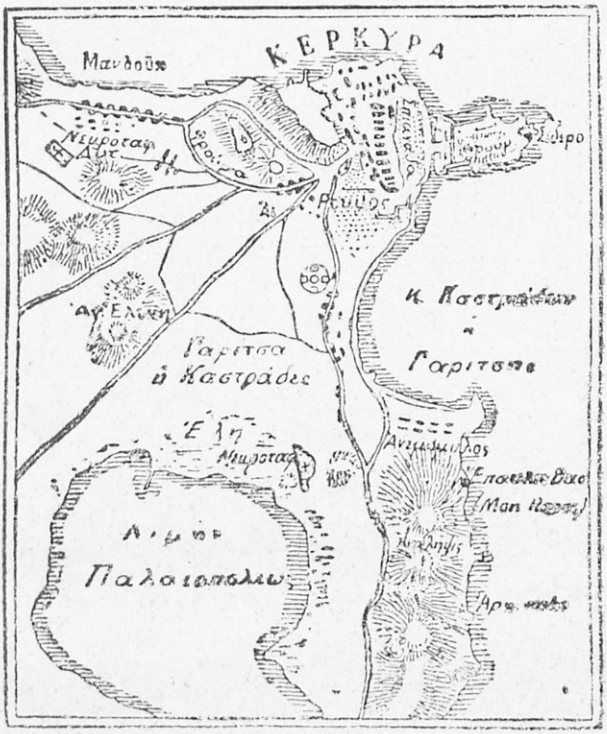

Ἡ νῆσος Κέρκυρα.

Ὄρη. Τὰ ὄρη της εἶνε χαμηλά, τὸ δὲ ὑψηλότερον εἶνε ὁ Παντοκράτωρ.

Φύσις τοῦ ἐδάφους. Ἔχει καταφύτους καὶ θελκτικὰς πεδιάδας, αἱ ὁποῖαι παράγουσιν οἶνον, ἔλαιον καὶ ὀπώρας.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Κερκύρας περιέχει 3 ἐπαρχίας· 1) Κερκύρας, 2) Παξῶν καὶ 3) Λευκάδος.

Ἡ ἐπαρχία **Κερκύρας** ἔχει πρωτεύουσαν αὐτῆς καὶ τοῦ νομοῦ τὴν Κέρκυραν (κ. Κορφοί, 28 χιλ. κατ.), παρὰ τὴν ἀρχαίαν «Κέρκυραν». Εἶνε πόλις ὡραία ἔχουσα φρούρια ἐνετικά, ἀνάκτορον βασιλικόν, τὸν τάφον καὶ τὸν ἀνδριάντα τοῦ πρώτου τῆς Ἑλλάδος κυβερνήτου Ἰω. Καποδιστρίου κλπ. Ὁ περίφημος ναὸς τῆς πόλεως

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἶνε ὁ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, ἐν τῷ ὁποίῳ εὑρίσκεται τὸ σεπτὸν λείψανον τοῦ Ἁγίου. Προάστεια ἀξιολογώτερα εἶνε τὸ Μαντοῦκι καὶ ἡ τερπνὴ Γαρίτσα, πλησίον τῆς ὁποίας κεῖται ὡραία βασιλικὴ ἔπαυλις.—Πρὸς Ν. τῆς πόλεως καὶ παρὰ τὸ χωρίον Γαστοῦρι κεῖται τὸ «Ἀχίλλειον», ὡραιοτάτη ἔπαυλις κτισθεῖσα ὑπὸ τῆς ἄλλοτε αὐτοκρατείρας τῆς Αὐστρίας Ἐλισάβετ.

2) Ἡ ἐπαρχία **Παξῶν** ἀποτελεῖται ἐκ τῆς Παξοῦ καὶ τῆς Ἀντιπάξου. Ἡ κυρία νῆσος Παξὸς (κ. Παξοί) κατοικεῖται κατὰ μικρὰ χωρία καὶ ἔχει πρωτ. τὸν Γάϊον (300 κατ.).

3) Ἡ ἐπαρχία **Λευκάδος** ἀποτελεῖται ἐκ τῆς νήσου Λευκάδος καὶ τῆς νησίδος Τάφου. Πρωτ. εἶνε ἡ Λευκὰς (6.000 κατ.) κειμένη παρὰ τὴν λιμνοθάλασσαν καὶ τὸν ἰσθμὸν τῆς νήσου. Ἐπειδὴ ἡ νῆσος πάσχει ὑπὸ σεισμῶν, αἱ οἰκίαι αὐτῆς εἶνε ξύλιναι. Ἕτεραι κῶμαι τῆς νήσου εἶνε ἡ Καρυὰ καὶ ὁ Ἅγιος Πέτρος, τοῦ ὁποίου ἐπίνειον εἶνε ἡ Βασιλική.

δ') Νομὸς Κεφαλληνίας.

(83 χιλ. κατ.).

Ὁ νομὸς οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Κεφαλληνίας, Ἰθάκης καὶ τῶν νησίδων Καλάμου, Καστοῦ καὶ Ἐχινάδων.

Ἡ **Κεφαλληνία** (71.000 κατ.) εἶνε ἡ μεγίστη νῆσος τῶν Ἰονίων, κειμένη ἀπέναντι τῆς εἰσόδου τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν.

Ἡ νῆσος εἶνε ὀρεινή, ὑψηλότερον δὲ ὄρος εἶνε ὁ Αἶνος, τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῶν Ἰονίων νήσων.

Κύρια προϊόντα τῆς νήσου εἶνε οἶνος, ἔλαιον καὶ σταφίς.

Οἱ κάτοικοι τῆς Κεφαλληνίας εἶνε ἐπιτήδειοι ναυτικοὶ καὶ ἐπιχειρηματικώτατοι ἔμποροι. Ἀποδημοῦντες εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν πλουτοῦσι καὶ πολλοὶ ἀναδεικνύονται ἐθνικοὶ εὐεργέται.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Κεφαλληνίας περιέχει 4 ἐπαρχίας, τῶν ὁποίων αἱ 3 κεῖνται ἐν τῇ νήσῳ Κεφαλληνίᾳ· 1) Κραναίας, 2) Πάλης, 3) Σάμης καὶ 4) Ἰθάκης.

1) Ἡ ἐπαρχία **Κραναίας**· πρωτεύουσα ταύτης καὶ τοῦ νομοῦ εἶνε τὸ Ἀργοστόλιον (9.200 κατ.), πρὸ μικροῦ κόλπου, ὁ ὁποῖος σχηματίζεται πλησίον τοῦ κόλπου τοῦ Λιβαδίου. Ἡ πόλις ἔχει ὡραίας οἰκοδομὰς καὶ ἀξιόλογον ἐμπορικὸν ναυτικόν. Ἄξιαι λόγου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κῶμαι εἶνε τὰ Δειληνᾶτα.—Τὰ Φαρακλᾶτα.—Τὰ Βαλσαμᾶτα, πλησίον τῶν ὁποίων κεῖται ἡ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Γερασίμου, ἔνθα τὸ σεπτὸν αὐτοῦ λείψανον.—Ἡ Λιβαθώ, περιοχὴ χωρίων κατὰ τὴν νότιον πλευρὰν τῆς νήσου.

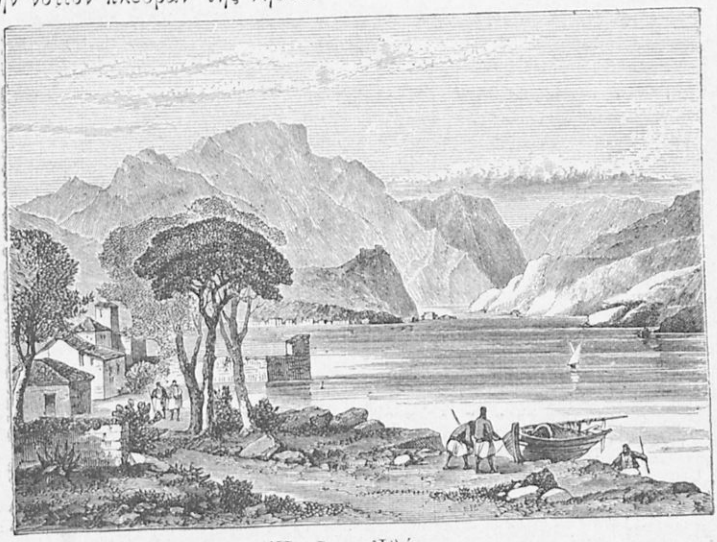

Ἡ νῆσος Ἰθάκη.

2) Ἡ ἐπαρχία **Πάλης** πρωτεύουσαν ἔχει τὸ Ληξούριον (4.000 κατ.) ἀπέναντι τοῦ Ἀργοστολίου.

3) Ἡ ἐπαρχία **Σάμης** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Σάμην ἢ Αἰγιαλὸν (706 κατ.). Βορειότερον ταύτης κεῖται ἡ περιοχὴ τῶν χωρίων Πύλαρος, τῶν ὁποίων κυριώτερον εἶνε ἡ παράλιος Ἁγία Εὐφημία. Ἐν τῇ Β προεξοχῇ τῆς νήσου εἶνε ἡ Ἄσσος (μετὰ ἐνετικοῦ φρουρίου) καὶ τὸ Φισκάρδον.

4) Ἡ ἐπαρχία **Ἰθάκης** πρωτεύουσαν ἔχει τὴν Ἰθάκην (ἡ. Βαθύ, 3.700 κατ.), κειμένην ἀμφιθεατρικῶς εἰς ἀσφαλέστατον λιμένα. Ἡ ἀρχαία Ἰθάκη ἔκειτο κατὰ τὴν ΒΔ. ἀκτὴν τῆς νήσου.

ε') *Νομὸς Ζακύνθου.*

(43 χιλ. κατ.).

Ὁ νομὸς οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ τῆς νήσου Ζακύνθου καὶ τῶν νησίδων Στροφάδων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ νῆσος Ζάκυνθος κεῖται πρὸς Ν. τῆς Κεφαλληνίας· ἔχει δὲ σχῆμα τριγωνικὸν περίπου καὶ σχηματίζει πρὸς Ν. τὸν κόλπον τοῦ Κερίου. Μία γυμνὴ ὀροσειρὰ κατέχει τὸ δυτικὸν τῆς νήσου, ἑτέρα δὲ λοφοσειρὰ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν καταλήγει εἰς τὸ κατάφυτον ὄρος Σκοπός. Τὸ ἄλλο μέρος τῆς νήσου εἶνε πεδινὸν καὶ εὐφορώτατον, κατάφυτον ἐξ ἀμπέλων, ἐλαιῶν, ὀπωροφόρων δένδρων καὶ ἀνθέων, διὰ τοῦτο δὲ ἡ νῆσος ὀνομάζεται «Ἄνθος τῆς Ἀνατολῆς».

Παράγει σταφίδα, οἶνον καὶ ὀπώρας· ἔχει δὲ καὶ πηγὰς πισσασφάλτου κατὰ τὸν κόλπον τοῦ Κερίου.

Φυσικὴ κατάστασις, ἀσχολίαι τῶν κατοίκων. Ἡ νῆσος πάσχει ὑπὸ σεισμῶν. Οἱ κάτοικοι δ' αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, εἰς τὴν μικρὰν βιομηχανίαν τῆς σαπωνοποιΐας καὶ τὸ ἐμπόριον, διακρίνονται δὲ ἐπὶ φιλομουσίᾳ.

Πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Ζακύνθου ἀποτελεῖ μίαν ἐπαρχίαν. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ Ζάκυνθος (13.000 κατ.) ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας. Ἐνταῦθα ὑπάρχει ὁ ναὸς τοῦ Ἁγ. Διονυσίου, ἐν τῷ ὁποίῳ φυλάσσεται τὸ σεπτὸν λείψανον τοῦ Ἁγίου. Εἶνε δὲ πατρὶς τοῦ ἐθνικοῦ ποιητοῦ Σολωμοῦ. Ἡ νῆσος ἔχει πολλὰς κώμας καὶ χωρία. Ἀξιολογώτερα τούτων εἶνε τὸ Μαχαιράδον, τὸ Γερακάριον, τὸ Καταστάριον καὶ αἱ Βολίμες.

Συγκοινωνία τῶν νήσων τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος. Ἡ συγκοινωνία τῶν νήσων ἐκτελεῖται δι' ἀτμοπλοίων καὶ ἱστιοφόρων. Εἰδικαὶ ἀτμοπλοϊκαὶ γραμμαὶ ἀναχωροῦσιν ἐκ Πειραιῶς διὰ Σῦρον καὶ τὰς λοιπὰς Κυκλάδας. Μία γραμμὴ πλέει εἰς Κάρυστον, Κύμην καὶ Σκῦρον, διὰ δὲ τοὺς πρὸς τὸν Εὐβοϊκὸν λιμένας τῆς Εὐβοίας χρησιμοποιοῦνται αἱ πρὸς Βόλον διευθυνόμεναι γραμμαὶ προσεγγίζουσαι εἰς Ἀλιβέριον, Χαλκίδα, Λίμνην, Αἰδηψὸν (τὸ θέρος) καὶ Ὠρεούς. Ἡ Χαλκὶς συγκοινωνεῖ μετὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ διὰ σιδηροδρόμου.

Ἀτμόπλοιά τινα ἐκ Βόλου πλέουν καὶ εἰς τὰς νήσους τῶν Βορείων Σποράδων Σκίαθον καὶ Σκόπελον.

Αἱ νῆσοι Κύθηρα καὶ Ζάκυνθος συγκοινωνοῦσι μετὰ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος διὰ τῶν ἀτμοπλοίων, τὰ ὁποῖα ἐκτελοῦσι τὸν περίπλουν τῆς Πελοποννήσου. Αἱ δὲ λοιπαὶ Ἰόνιοι νῆσοι συγκοινωνοῦσι δι' ἀτμοπλοϊκῶν γραμμῶν, αἵτινες ἐκ Πειραιῶς διέρχονται διὰ τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κορινθιακοῦ Ἰσθμοῦ καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, προσεγγίζουσι δὲ εἰς τὴν Ἰθάκην, εἰς διαφόρους λιμένας τῆς Κεφαλληνίας, εἰς τὴν Λευκάδα, εἰς τοὺς Παξοὺς καὶ εἰς τὴν Κέρκυραν.

Β΄. ΝΕΑ ΕΛΛΑΣ

[61.400 □ χιλ. — 2.400.000 κατ.].

Αἱ διὰ τῶν τελευταίων νικηφόρων πολέμων ἐλευθερωθεῖσαι Ἑλληνικαὶ χῶραι εἶναι αἱ ἑξῆς· 1) Ἤπειρος, 2) Βόρειος Θεσσαλία, 3) Μέγα μέρος τῆς Μακεδονίας, 4) Πολλαὶ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, 5) Ἡ μεγαλόνησος Κρήτη, 6) Θράκη, καὶ 7) Ἡ Σμύρνη μετὰ τῆς περιοχῆς αὐτῆς.

1) ΗΠΕΙΡΟΣ

[15.500 □ χιλ.—500 περίπου χιλ. κατ.]

Ὅρια. Ἡ ἐλευθερωθεῖσα Ἤπειρος ὁρίζεται πρὸς Α. ἀπὸ μὲν τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος διὰ τοῦ Ἀράχθου ποταμοῦ, ἀπὸ δὲ τῆς Μακεδονίας διὰ σειρᾶς ὀρέων, τὰ ὁποῖα ὑπάγονται εἰς τὴν Πίνδον· Πρὸς Β. ὁρίζεται ὑπὸ τῆς Ἀλβανίας. Βρέχεται δὲ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου.

Ὀριζόντιος διαμελισμός. Ἡ Ἤπειρος δὲν ἔχει πολλοὺς κόλπους· σπουδαιότεροι εἶνε ὁ τοῦ Αὐλῶνος καὶ ὁ Ἀμβρακικός. Ἀκρωτήρια δὲ ἔχει τὸ Ἀκροκεραύνιον (κ. Γλῶσσαν).

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Ὅλη ἡ χώρα διασχίζεται ἀπὸ ὄρη δασώδη καὶ ἀπότομα, τὰ ὁποῖα ἐκτείνονται κατὰ παραλλήλους ὀροσειρὰς πρὸς τὸ Ἰόνιον πέλαγος. Μετὰ τοῦ κεντρικοῦ ὄρους τῆς Πίνδου Λάκμου (κ. Περιστέρι—Ζυγὸς) ἑνοῦται ἡ Τύμφη (κ. Παληοβοῦνι) καὶ τὸ ὕψιστον Βόϊον (κ. Σμόλικα—Γράμμος) κατὰ τὰ ὅρια τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Μακεδονίας. Παραλλήλως τούτων ἐκτείνεται τὸ Μιτσικέλι καὶ τὰ Νεμέρτζικα. Πρὸς δὲ τὴν ἀκτὴν τοῦ Ἰονίου ὑψοῦνται τὰ Κεραύνια (κ. τῆς Χιμάρρας), τὰ ὁποῖα προεκτείνονται μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀκροκεραυνίου. Ἐν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῇ νοτίῳ Ἠπείρῳ ὑψοῦται ὁ Τόμαρος (κ. Ὀλύτσικα) καὶ τὰ ἀπόκρημνα ὄρη τοῦ ἡρωϊκοῦ Σουλίου.

Μεταξὺ τοῦ Μιτσικελίου καὶ τοῦ Τομάρου ἐκτείνεται τὸ μόνον εὐρὺ ὀροπέδιον τὸ τῶν Ἰωαννίνων, παράλιοι δὲ πεδιάδες, αἱ ὁποῖαι σχηματίζονται εἰς τὰς ἐκβολὰς τῶν μεγάλων ποταμῶν εἶνε ἡ Ἀμβρακικὴ καὶ ἡ τοῦ Ἀώου καὶ Ἄψου.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Ἄψον (κ. Βερατιανὸν) καὶ τὸν Ἀῶον, τὸν Θύαμιν (κ. Καλαμᾶν), τὸν Ἀχέροντα καὶ τὸν Λοῦρον.

Λίμναι. Λίμνας ἔχει τὴν Ἀχερουσίαν καὶ τὴν Παμβῶτιν (κ. λίμνην τῶν Ἰωαννίνων), τῆς ὁποίας τὰ ὕδατα διὰ καταβοθρῶν χύνονται εἰς τὸν Θύαμιν.

Κλῖμα. Εὔκρατον καὶ ὑγιεινόν.

Προϊόντα. Προϊόντα τῆς Ἠπείρου εἶνε δημητριακοὶ καρποὶ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα, εἰς δὲ τὰς πεδιάδας παράγεται καὶ οἶνος, ἔλαιον καὶ ἑσπεριδοειδῆ.

Κάτοικοι. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἠπείρου, πάντες σχεδὸν Ἕλληνες, διακρίνονται διὰ τὴν φιλοπατρίαν αὐτῶν· πολλοὶ ἐξ αὐτῶν πλουτήσαντες εἰς ξένα μέρη εὐηργέτησαν ὄχι μόνον τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῶν πατρίδα, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρον τὸ ἔθνος, ἱδρύσαντες μεγαλοπρεπέστατα εὐεργετικὰ καταστήματα ἐν Ἀθήναις. Τοιοῦτοι ἐθνικοὶ εὐεργέται εἶνε ὁ Τοσίτσας, ὁ Στουρνάρας, ὁ Σίνας, οἱ Ριζάραι, Ζάππαι, Χατζηκῶσται, Ἀβέρωφ καὶ ἄλλοι.

Πολιτ. κατάστασις—Διαίρεσις. Τὸ Ν. Α. τμῆμα ἀπὸ τοῦ Ἀράχθου ποταμοῦ μέχρι τῆς Πίνδου, ἀνῆκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τοῦ 1881. Ἤδη ὁλόκληρος ἡ Ἤπειρος μέχρι τοῦ Αὐλῶνος καὶ τοῦ Βερατίου ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ἐλευθέρου Βασιλείου, διαιρεῖται δὲ εἰς τέσσαρας νομούς: α') Ἰωαννίνων, β') Ἄρτης, γ') Πρεβέζης, δ') Ἀργυροκάστρου, ε') Κορυτσᾶς[1].

α') Νομὸς Ἰωαννίνων.

[190 χιλ. κατ.].

Ὁ νομὸς **Ἰωαννίνων** διαιρεῖται εἰς 6 ἐπαρχίας· 1) Ἰωαν-

1 Τῶν δύο τελευταίων νομῶν (Ἀργυροκάστρου καὶ Κορυτσᾶς), δὲν ἔχει ἀναγνωρισθῆ εἰσέτι ἡ προσάρτησις ὑπὸ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νίνων, 2) Μετσόβου, 3) Παραμυθίας, 4) Φιλιατῶν, 5) Πωγωνίου καὶ 6) Κονίτσης.

Ἐπαρχία **Ἰωαννίνων**· ἔχει πρωτεύουσαν τὰ Ἰωάννινα (33.000 κατ.), παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην, καταληφθέντα ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ δι' ἡρωϊκῆς ἐφόδου τῇ 21 Φεβρουαρίου 1913. Πρὸς Ν. τούτων κεῖται τὸ ὀχυρώτατον φρούριον Μπιζάνι, τὸ ὁποῖον ἀπόρθητον θεωρούμενον ἐξεπόρθησεν ὁ Ἑλληνικὸς στρατός. Πρὸς τὸ ΝΔ. μέρος τῶν Ἰωαννίνων καὶ ὑπὸ τὸν Τόμαρον ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις Δωδώνη, ὅπου ὑπῆρχε τὸ ἀρχαιότατον μαντεῖον τοῦ Διός.—Ζαγόριον, μία περιοχὴ 46 χωρίων μεταξὺ τοῦ Μιτσικελίου καὶ τῆς Τύμφης. Πρὸς Ν. τοῦ Ζαγορίου κεῖται τὸ Συράκον, ὀρεινὴ κωμόπολις.

2) Ἐπαρχία **Μετσόβου**· ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Μέτσοβον (8.500 κατ.), κατὰ τὴν δίοδον τοῦ Λάκμου, ἥτις φέρει ἐξ Ἠπείρου εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Εἶνε πατρὶς τῶν ἐθνικῶν εὐεργετῶν Τοσίτσα, Στουρνάρα καὶ Ἀβέρωφ.

3) Ἐπαρχία **Παραμυθίας**· ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Παραμυθίαν, παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Κωκυτοῦ (4.800 κατ.), συγκοινωνοῦσαν μετὰ τῶν Ἰωαννίνων δι' ἁμαξιτοῦ ὁδοῦ.

4) Ἐπαρχία **Φιλιατῶν**· ταύτης πρωτεύουσα εἶνε Φιλιᾶται (2.500 κατ.), πέραν τῆς Θυάμιδος. Ἐπίνειον αὐτῶν εἶνε ἡ Σαγιάς, ἀπέναντι τῆς Κερκύρας.—Κονίσπολις (2.000 κατ.), κωμόπολις ποιμενική.—Πλησιβίτσα, εὔφορος κώμη.

5) Ἐπαρχία **Πωγωνίου**· ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Πωγώνιον, κωμόπολιν γεωργικὴν καὶ ποιμενικήν.—Δελβινάκιον, κώμη γεωργική, καὶ Βοστίνα, κώμη ποιμενική.

6) Ἐπαρχία **Κονίτσης**· ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Κόνιτσαν (6.000 κατ.), παρὰ τὸν ποταμὸν Ἀῷον.

β') Νομὸς Πρεβέζης.

(44 χιλ. κατ.)

Ὁ νομὸς **Πρεβέζης** διαιρεῖται εἰς δύο ἐπαρχίας 1) Πρεβέζης καὶ 2) Μαργαριτίου.

1) Ἐπαρχία **Πρεβέζης**· αὕτη ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Πρέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βεζαν (6.000 κατ.), ἥτις εἶνε καὶ τοῦ νομοῦ, κατέχει τὸ νοτιώτατον μέρος τῆς Ἠπείρου, παρὰ τὸν ὁμώνυμον πορθμὸν καὶ ἀπέναντι τοῦ Ἀκτίου. Εἶνε ἐπίνειον τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἕδρα μητροπολίτου.—Λοῦρος καὶ Φιλιππιάς (2.000 κατ.), μεσόγειοι κῶμαι.

2) Ἐπαρχία **Μαργαριτίου**· ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Πάργαν (2.000 κατ.), ἀπέναντι τῶν Παξῶν, διάσημον διὰ τὴν τραγικὴν μοῖραν τῶν κατοίκων αὐτῆς κατὰ τὸ 1819, ὅτε ἐπωλήθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων εἰς τὸν Ἀλῆ πασᾶν.—Μαργαρίτι (3.000 κατ.), κωμόπολις ποιμενική,—Σοῦλι, ἐπὶ δυσπροσίτων βράχων, πατρὶς τῶν ἡρώων Σουλιωτῶν.

γ') *Νομὸς Ἄρτης.*

(60.000 κατ.)

Θέσις καὶ ὅρια. Ὁ νομὸς οὗτος περιλαμβάνει τὸ ΝΑ. μέρος τῆς Ἠπείρου. Συνορεύει πρὸς Α. μετὰ τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, πρὸς Δ. μετὰ τῆς λοιπῆς Ἠπείρου καὶ πρὸς ΝΑ. μετὰ τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. ΝΔ. δὲ βρέχεται ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου.

Φυσικὴ ἐξέτασις. Τὸ ἔδαφος τοῦ νομοῦ τούτου εἶνε ὀρεινόν, διακλαδοῦνται δὲ ἐν αὐτῷ τὰ Τσουμέρκα, τὰ ὁποῖα εἶνε τὰ μόνα ὄρη τοῦ νομοῦ τούτου. Πρὸς τὸν κόλπον δ' εἶνε πεδινόν.

Ποταμός. Ὁ Ἀραχθος.

Πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς περιλαμβάνει μίαν μόνον ἐπαρχίαν, τὴν τῆς Ἄρτης. Πρωτ. εἶνε ἡ Ἄρτα (6.806 κατ.), ἡ ὁποία κεῖται κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀράχθου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει λιθίνη παλαιὰ γέφυρα. Ἐπίνειον τῆς Ἄρτης εἶνε ἡ Κόπραινα, ἡ ὁποία κεῖται κατὰ τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον.—Πέτα, ΒΑ. τῆς Ἄρτης, παρὰ τὴν ὁποίαν τῷ 1822 ἔπεσον πολλοὶ Σουλιῶται καὶ φιλέλληνες μαχόμενοι κατὰ τῶν Τούρκων.—Σκουλικαριά, πρὸς Α., πατρὶς τοῦ ἀρχιστρατήγου τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος Καραϊσκάκη.—Ἄγναντα (1.220 κατ.) καὶ Πράμαντα (2.400 κατ.) ἐπὶ τῶν Τσουμέρκων.—Καλαρρύται (680 κατ.), εἰς τὴν ὀρεινοτάτην γωνίαν τοῦ νομοῦ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δ') Νομὸς Ἀργυροκάστρου.

(130 χιλ. κατ.).

Ὁ νομὸς Ἀργυροκάστρου ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Ἀργυρόκαστρον (9.000 κατ.) ἐπὶ ὡραίας θέσεως παρὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Δρίνου· ἄλλαι πόλεις εἶνε τὸ Δέλβινον, νοτιώτερον. Οἱ Ἅγιοι Σαράντα, ἐπίνειον τοῦ νομοῦ. Χιμάρρα, περιοχὴ χωρίων, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι διακρίνονται ἐπὶ ἀνδρείᾳ. Τεπελένιον, πατρὶς τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ. Πρεμετὴ καὶ Λεσκοβίκιον.

ε') Νομὸς Κορυτσᾶς.

(100 χιλ. κατ.).

Ὁ νομὸς Κορυτσᾶς ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Κορυτσὰν (27.000 κατ.), σπουδαίαν Ἑλληνικὴν πόλιν, ἔχουσαν ζωηρὸν ἐμπόριον καὶ βιομηχανίαν ὑφασμάτων. Ἄλλαι πόλεις εἶνε ἡ Μοσχόπολις, πατρὶς τοῦ Σίνα, Βίγλιστα, Ἐρσέκα κλπ.

Συγκοινωνία τῆς Ἠπείρου. Ἡ ἐν Ἠπείρῳ συγκοινωνία ἐκτελεῖται δι' ἁμαξιτῶν ἢ ἡμιονικῶν ὁδῶν, οὐδεμία δὲ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ εἶνε κατεσκευασμένη. Αἱ κυριώταται ὁδοὶ τῆς Ἠπείρου εἶνε: Ἰωαννίνων—Ἄρτης, Ἰωαννίνων—Πρεβέζης, Ἰωαννίνων—Παραμυθίας, Ἰωαννίνων—Δελβίνου—Ἀγ.Σαράντα, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑπάρχει καὶ διακλάδωσις φέρουσα εἰς Ἀργυρόκαστρον. Ἰωαννίνων—Κολωνίας—Κορυτσᾶς. Ἤδη ἡ συγκοινωνία Πρεβέζης καὶ Ἰωαννίνων ἐκτελεῖται δι' αὐτοκινήτων.

Ἀτμόπλοια δὲ προσεγγίζουσιν εἰς λιμένας τῆς Ἠπείρου, ὡς εἰς Πρέβεζαν, Σαγιάδα, Ἁγίους Σαράντα καὶ Αὐλῶνα.

2) ΒΟΡΕΙΟΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑ

(1.900. □ χιλ.—36 χιλ. κατ.)

(Ἴδε σελ. 47 Ἐπαρχία Ἐλασσῶνος).

3) ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

(31.000 □ χιλ.—1,200.000 κατ.).

Ἔκτασις. Ἡ Ἑλληνικὴ Μακεδονία, ἐκτεινομένη πρὸς Β.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς Θεσσαλίας καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, εἶνε ἡ μεγαλυτέρα καὶ πλουσιωτέρα Ἑλληνικὴ χώρα.

Ὅρια. Ἡ Ἑλληνικὴ Μακεδονία ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Σερβικῆς καὶ Βουλγαρικῆς Μακεδονίας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Ἠπείρου καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Θράκης, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ τοῦ ποταμοῦ Νέστου καὶ τοῦ ὄρους Ροδόπης.

Κόλποι. Κόλπους ἔχει τὸν τῆς Καβάλλας, τὸν Στρυμονικόν, τὸν Σιγγιτικὸν (Ἁγίου Ὄρους), τὸν Τορωναῖον (κ. τῆς Κασσάνδρας) καὶ τὸν Θερμαϊκὸν (κ. τῆς Θεσσαλονίκης).

Χερσόνησοι. Χερσονήσους ἔχει τὴν Χαλκιδικὴν καὶ τὰς τρεῖς μικρὰς Ἀκτὴν (κ. Ἅγιον Ὄρος), Σιθωνίαν (κ. Λόγγον) καὶ Παλλήνην (κ. Κασσάνδραν).

Ὄρη ἔχει τὸν Σκάρδον, τὴν Κανδαουΐαν, τὸ Βόϊον, τὴν Τύμφην, τὰ Καμβούνια, τὸν Ὄλυμπον, τὸν Πίερον, τὸ Βέρμιον, τὴν Κερκίνην καὶ τὴν Ροδόπην. Ἐν δὲ τῇ ἀκτῇ ὑψοῦται ὁ Ἄθως (κ. Ἅγιον Ὄρος).

Πεδιάδες. Πεδιάδας ἔχει τὴν τῆς Φλωρίνης, τῶν Καϊλαρίων, τῆς Καστορίας, τῆς Θεσσαλονίκης, τῶν Σερρῶν καὶ τῆς Δράμας.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Ἁλιάκμονα, τὸν Λουδίαν, τὸν Ἀξιόν, τὸν Στρυμόνα, καὶ τὸν Ἀγγίτην.

Λίμναι. Λίμνας ἔχει τὴν Λυχνῖτιν, τὴν Πρέσπαν τὴν Ὀρεστιάδα (κ. τῆς Καστορίας), τὴν Βεγορρῖτιν, τὴν Βόλβην καὶ τὴν Κερκινίτιδα.

Κλῖμα καὶ προϊόντα. Ἡ Μακεδονία ἔχει κλῖμα εὔκρατον. Τὰ ὄρη αὐτῆς εἶνε δασώδη καὶ ἐν τοῖς σπλάγχνοις αὐτῶν ἐγκλείουσι πλοῦτον μετάλλων. Αἱ πεδιάδες παράγουσιν ἀφθόνους δημητριακοὺς καρπούς, ὄσπρια, οἶνον, ἔλαιον, βάμβακα, καπνόν, τρέφονται δὲ καὶ πολλαὶ ἀγέλαι κτηνῶν.

Κάτοικοι καὶ ἀσχολίαι αὐτῶν. Οἱ κατοικοῦντες ἐν Μακεδονίᾳ Ἕλληνες (περὶ τὸ 1 ἑκατομ.) διαφυλάττουσι καθαρὰν τὴν καταγωγὴν αὐτῶν καὶ τὴν γλῶσσαν. Ἀνακτήσαντες τὴν πρὸ αἰώνων ἀπολεσθεῖσαν ἐλευθερίαν των καὶ ἀπαλλαγέντες τῶν βουλγαρικῶν κακουργημάτων μέλλουσι νὰ προοδεύσωσιν ἐν τῇ πλουσίᾳ αὐτῶν χώρᾳ. Κατοικοῦσιν ἔτι καὶ Τοῦρκοι καὶ ὀλίγοι Βλάχοι.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

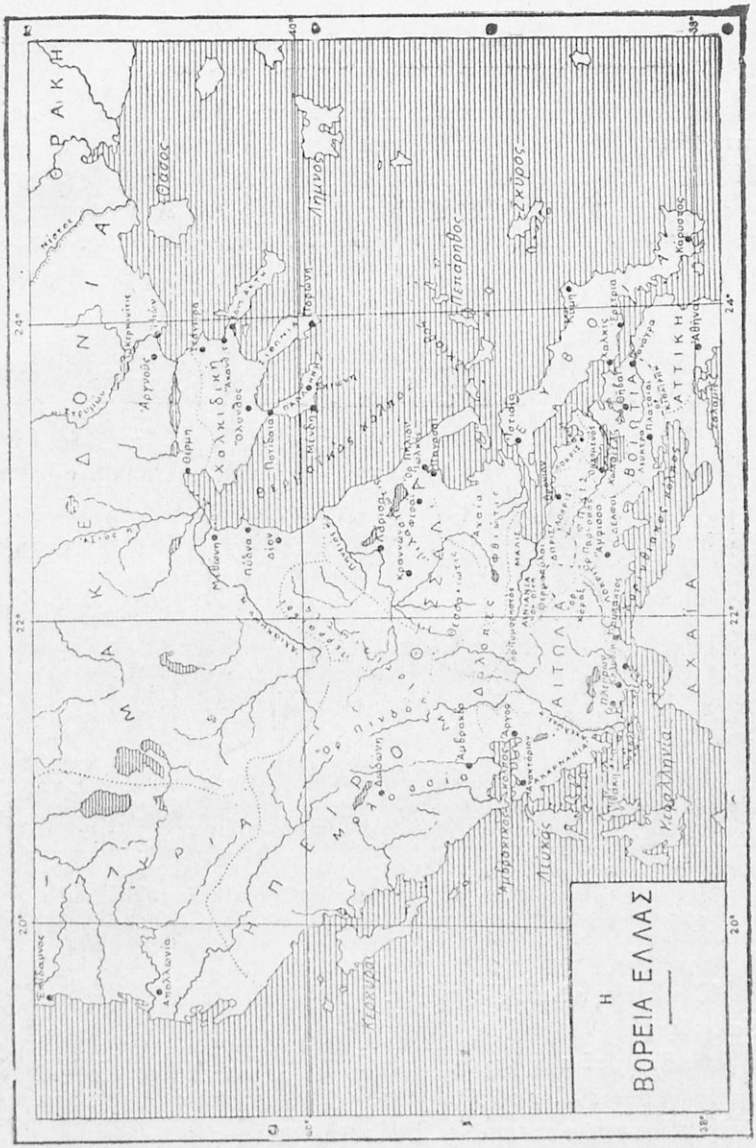
Η
ΒΟΡΕΙΑ ΕΛΛΑΣ
ΘΡΑΚΗ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
ΘΕΣΣΑΛΙΑ
ΗΠΕΙΡΟΣ
ΑΙΤΩΛΙΑ
ΑΚΑΡΝΑΝΙΑ
ΑΤΤΙΚΗ
ΑΧΑΙΑ
Θάσος
Λήμνος
Σκύρος
Κύπρος
Κρήτη
Κεφαλληνία
Κέρκυρα
Λευκάς
Θεσσαλονίκη
Πόρδανη
Αρνισσα
Αρνηα
Πύδνα
Αίγιον
Μεσσήνη
Αθήνα
Κόρινθος
Θήβαι
Χαλκίς
Αμφίπολις
Αμβρακία
Δελφοί
Δωδώνη
Μεσσηνία
Λακωνία
Αργολίς
Αρκαδία
Ηλεία
Κρανία
Θεσπιαί
Πλαταιαί
Μεγαλόπολις
Σπάρτη
Μυκήνες
Τίρυνς
Πύλος
Κόρινθος
Θήβαι
Χαλκίς
Αθήνα

Οἱ κάτοικοι τῆς Μακεδονίας ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν ὑλοτομίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν.

Πολιτικὴ διαίρεσις. Ἡ Μακεδονία, ἀπατελοῦσα προσωρινῶς μετὰ τῆς ἐπαρχίας Ἐλασσῶνος τὴν Γενικὴν Διοίκησιν τῆς Μακεδονίας, διαιρεῖται εἰς 5 νομούς, α') Θεσσαλονίκης, β') Κοζάνης, γ') Φλωρίνης, δ') Σερρῶν καὶ ε') Δράμας.

α') *Νομὸς Θεσσαλονίκης.*

Ὅρια. Ὁ νομὸς Θεσσαλονίκης κατέχει τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Μακεδονίας μετὰ τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου.

Φυσικὰ ὄρια σχηματίζουσι Ν.Δ. τὰ ὄρη Ὄλυμπος, Πίερος, Βέρμιον, Β.Δ. ὁ Βόρας καὶ πρὸς Β. ἡ Κερκίνη (κ. Μπέλες).

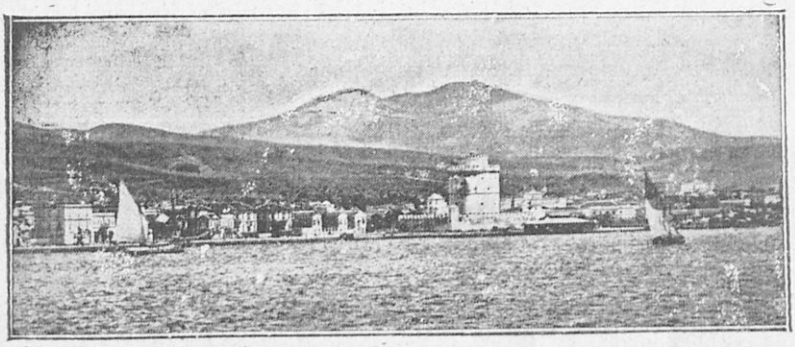

Ἡ κεντρικὴ προκυμαία τῆς Θεσσαλονίκης.

Ἕτερα ὄρη εἶνε ὁ Χορτιάτης, ὁ Χολομὼν καὶ ὁ Ἄθως, ἐν τῇ Χαλκιδικῇ.

Πεδιὰς εἶνε ἡ μεγάλη καὶ εὔφορος τῆς Θεσσαλονίκης.

Ποταμοὶ εἶνε ὁ Ἁλιάκμων, ὁ Λουδίας καὶ ὁ Ἀξιός, ὁ μεγαλύτερος ὅλων τῶν ποταμῶν τῆς Μακεδονίας.

Λίμναι δὲ ἡ Βόλβη καὶ ἄλλαι μικρότεραι.

Διαίρεσις καὶ πόλεις. Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς ἑπτὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐπαρχίας: 1) Θεσσαλονίκης, 2) Βε ο΄ας, 3) Ἐδέσσης, 4) Γενιτσῶν, 5) Κιλκίς, 6) Νοτίων καὶ 7) Χαλκιδικῆς.

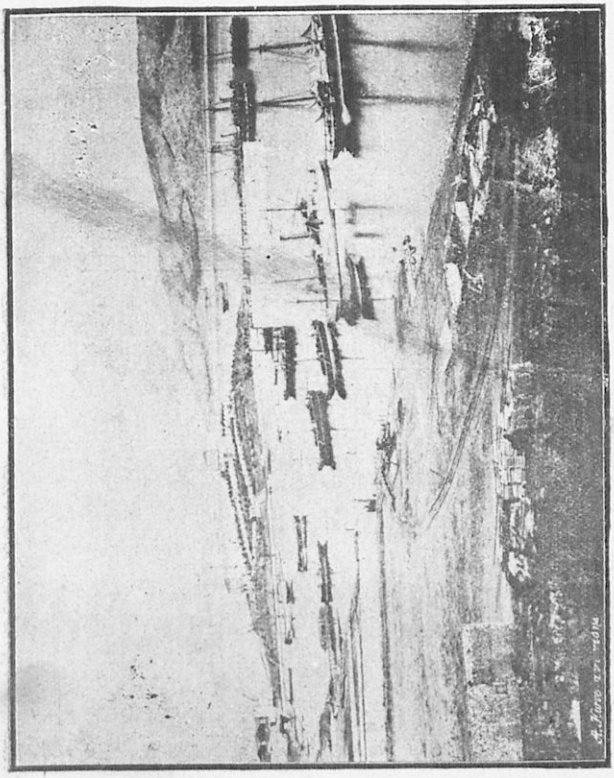

Ὁ λιμὴν τῆς Θεσσαλονίκης.

1) Ἡ ἐπαρχία **Θεσσαλονίκης** ἔχει πρωτεύουσαν τοῦ νομοῦ καὶ ὅλης τῆς Μακεδονίας τὴν Θεσσαλονίκην (160,000 κατ.), ἐκτισμένην ἀμφιθεατρικῶς εἰς τὸ βάθος τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου. Χρησιμεύει ὡς ἐπίνειον τῆς Μακεδονίας καὶ ἔχει εὐρύχωρον λιμένα καὶ μέγα ἐμπόριον· ἐνταῦθα καταλήγουσιν οἱ σιδηρόδρομοι τῆς Εὐ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρώπης. Οἱ περισσότεροι κάτοικοι αὐτῆς εἶνε Ἑβραῖοι· οἱ δ' Ἕλληνες ἔχουσι πολλὰ ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια. Ἡ Θεσσαλονίκη ἀνεκτήθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῇ 26ῃ Ὀκτωβρίου 1912, ἡμέρᾳ τῆς

Ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας (Τζαμίον ἐπὶ Τουρκοκρατίας).

ἑορτῆς τοῦ πολιούχου τῆς πόλεως Ἁγίου Δημητρίου, Λαγκαδᾶς, παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην καὶ Λαχανᾶς, ὀνομαστὴ κώμη διὰ τὴν περιφανῆ νίκην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Βουλγάρων (Ἰούνιος 1913). — Κίτρος, εὔφορος κώμη. — Αἰκατερίνη (7,000 κατ.) ὄχι μακρὰν τῆς θαλάσσης. — Λιτοχώριον καὶ Λεπτοκαρυά, νοτιώτερον.

2) Ἡ ἐπαρχία **Βεροίας**· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε ἡ Βέροια

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

(16,000 κατ.), ὄχι μακρὰν τοῦ Ἁλιάκμονος, ἀρχαιοτάτη πόλις καὶ ὡραία. — Νάουσα (10,000 κατ.) ΒΔ. τῆς Βεροίας.

3) Ἡ ἐπαρχία **Ἐδέσσης**· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε ἡ Ἔδεσσα

Οἱ περίφημοι καταρράκται τῶν Βοδενῶν.

(κ. Βοδενά, 10,000 κατ.), ἡ ἀρχαιοτάτη πρωτεύουσα τῆς **Μακεδονίας**, ὀνομαστὴ διὰ τοὺς καταρράκτας της. — Μεσημέριον, εὔφορος **κώμη**. Ὄστροβον, παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην καὶ Κότσανα, εὔφοροι **κωμοπόλεις**.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

4) Ἡ ἐπαρχία **Γενιτσῶν**· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὰ Γενιτσά

Ἡ Μονὴ τῆς Μεγίστης Λαύρας.

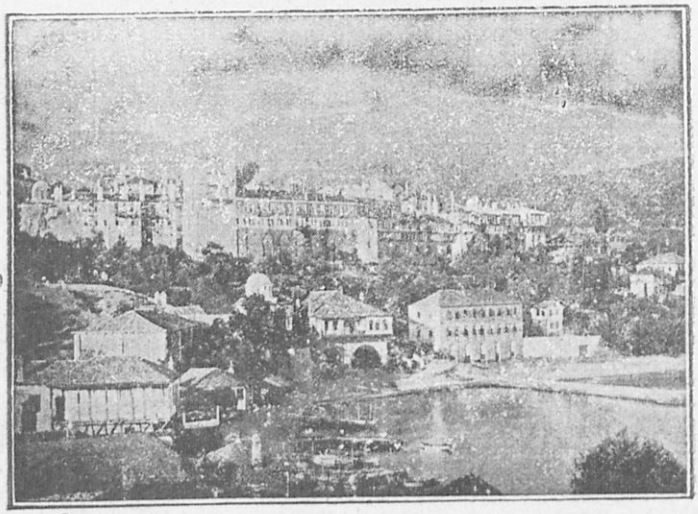

Μονὴ Βιτοπεδίου.

(7,000 κατ.), τὰ ὁποῖα εἶνε παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην ὀνομαστὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διὰ τὴν μεγάλην μάχην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων, διὰ τῆς

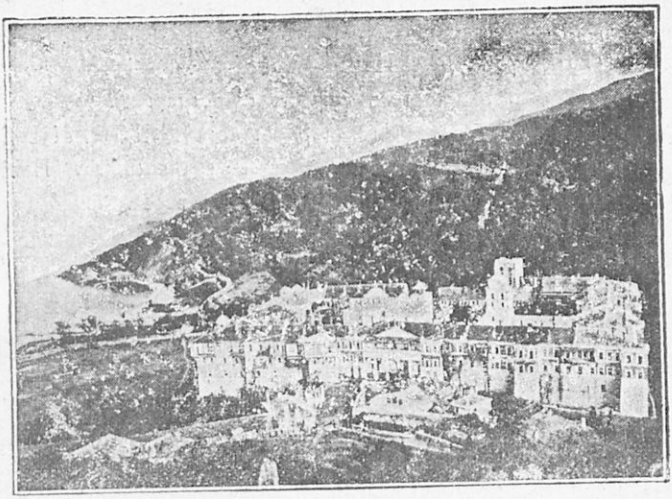

Μονὴ Ἰβήρων.

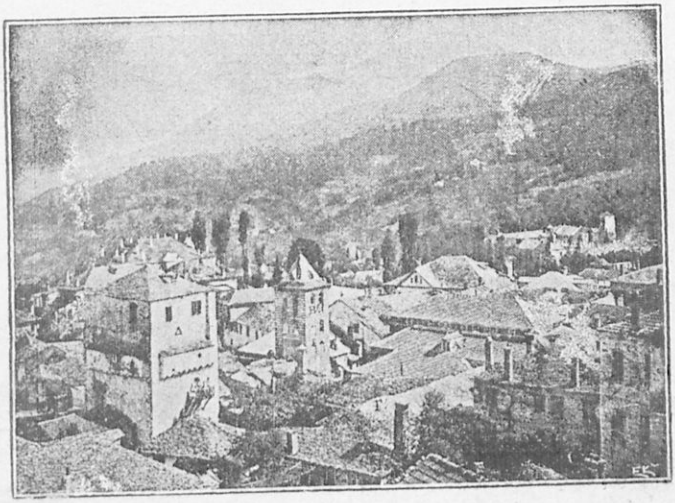

Γενικὴ ἄποψις τῶν Καρυῶν.

ὁποίας ἐξησφαλίσθη ἡ προέλασις τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ πρὸς τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Θεσσαλονίκην (20 Ὀκτωβρίου 1912).— Πλησίον αὐτῆς κεῖνται τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας «Πέλλης», πρωτευούσης ἄλλοτε τῆς Μακεδονίας. Ἐν ταύτῃ ἐγεννήθη ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος. — Πέτροβον, κωμόπολις γεωργική. Γουμέντσα, κωμόπολις ποιμενική.

5) Ἡ ἐπαρχία **Κιλκὶς** κεῖται βορειότερον. Πρωτ. εἶνε ἡ κωμόπολις Κιλκίς, ὀνομαστὴ διὰ τὴν ἡρωϊκὴν ἐπίθεσιν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Βουλγάρων, οὓς ἐξεδίωξαν οἱ Ἕλληνες ἐκ τῶν ὀχυρωμάτων διὰ τῆς λόγχης. Παρ' αὐτὸ ἐκτίσθη νῦν ἡ Νέα Στρώμνιτσα. — Πλανίτσα καὶ Πεῖκοβον, κωμοπόλεις ποιμενικαί.

6) Ἡ ἐπαρχία **Νοτίων** εἶνε ἡ βορειοδυτικωτάτη τοῦ νομοῦ καὶ εὐφορωτάτη (κ. τῆς Καρατσόβας). Πρωτ. εἶνε τὰ Νότια, ἕτεραι δὲ κωμοπόλεις εὐφορώταται εἶνε τὸ Σούμπ σκον, τὰ Λιβάδια, ἡ Μαγιαδάρη καὶ Καρατζόβα.

7) Ἡ ἐπαρχία **Χαλκιδικῆς** περιλαμβάνει τὴν ὁμώνυμον χερσόνησον καὶ ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Πολύγυρον (2,500 κατ.) Ἕτεραι ἄξιαι λόγου κῶμαι εἶνε ἡ Γαλάτιστα, ἡ Λαριγκόβη καὶ ἡ Ἱερισσός. Ἐνταῦθα τὴν παλαιὰν ἐποχὴν ἦσαν σημαντικαὶ πόλεις, ὡς ἡ Ὄλυνθος, ἡ Ποτίδαια καὶ τὰ Στάγιρα, ἡ πατρὶς τοῦ Ἀριστοτέλους.—Ἐν τῇ Σιθωνίᾳ (κ. τοῦ Λόγγου) μεγίστη εἶνε ἡ Συκιά. — Ἐν δὲ τῇ Ἀκτῇ (τοῦ Ἁγ. Ὄρους), ἥτις εἶνε τερπνοτάτη, κεῖνται 20 Μοναί, 12 σκῆται καὶ 204 κελλία. Εἰς ταύτας κατοικοῦσι περὶ τὰς 7 χιλ. μοναχοί, Ἕλληνες καὶ Σλαῦοι (ἰδίως Ρῶσοι). Διοικοῦνται δ' αὗται ὑπὸ τῆς «Ἱερᾶς Συνάξεως», ἥτις ἑδρεύει ἐν τῷ μοναδικῷ χωρίῳ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ταῖς Καρυαῖς. Αἱ μέγισται Μοναὶ τοῦ Ἄθω εἶνε τρεῖς· ἡ τῆς μεγίστης Λαύρας, τοῦ Βατοπεδίου καὶ τῶν Ἰβήρων.

β') Νομὸς Κοζάνης.

(180 χιλ. κατ.).

Θέσις καὶ ὄρια. Ὁ νομὸς Κοζάνης κατέχει τὸ ΝΔ. τμῆμα τῆς Μακεδονίας. Φυσικὰ ὄρια σχηματίζουσι πρὸς Α. τὰ ὄρη Βέρμιον, Πίερος, Ὄλυμπος, πρὸς Ν. τὰ Χάσια καὶ πρὸς Δ. τὸ Βόϊον.

Ποταμὸς εἶνε ὁ Ἁλιάκμων.

Διαίρεσις καὶ πόλεις. Ὁ νομὸς Καζάνης διαιρεῖται εἰς ἓξ ἐπαρχίας· 1) Κοζάνης, 2) Καϊλαρίων, 3) Ἀνασελίτσης, 4) Γρεβενῶν, 5) Σερβίων καὶ 6) Ἐλασσῶνος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

1) Ἡ ἐπαρχία **Κοζάνης** ἐκτείνεται παρὰ τὸν Ἁλιάκμονα. Ταύτης πρωτεύουσα εἶνε ἡ Κοζάνη (10.000 κατ.), πόλις καθαρῶς Ἑλληνική.

2) Ἡ ἐπαρχία **Καϊλαρίων**· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὰ Καϊλάρια (5.500 κατ.). Ἄλλα χωρία εἶνε τὸ Κομανὸν καὶ τὸ Ναλμπάνκιοϊ, πλησίον τῶν ὁποίων οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν τοὺς Τούρκους.

3) Ἡ ἐπαρχία **Ἀνασελίτσης**· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε ἡ Σιάτιστα (7.000 κατ.), ὄχι μακρὰν τοῦ Ἁλιάκμονος. — Λαψίστη καὶ Τσοτύλιον, δυτικώτερον.

4) Ἡ ἐπαρχία **Γρεβενῶν**· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὰ Γρεβενά, μικρὰ κώμη (ἕδρα Μητροπολίτου) καὶ ἡ Σαμαρίνα.

5) Ἡ ἐπαρχία **Σερβίων**· πρωτεύουτα ταύτης εἶνε τὰ Σέρβια, ὄχι μακρὰν τῆς ὀχυρᾶς διόδου τῆς Πόρτας (κ. Βολουστάνας), γνωστὴς ἐκ τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου. — Βελβενδὸς καὶ Καταφύγιον, κῶμαι ὑπὸ τὸν Πίερον.

γ') *Νομὸς Φλωρίνης.*

(143 χιλ. κατ.).

Θέσις. Ὁ νομὸς οὗτος κατέχει τὸ ΒΔ. τμῆμα τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας, ὁριζόμενος πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Κοζάνης καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἠπείρου.

Ὄρη. Ὁ Βαρνοῦς (ΒΔ.), τὸ Βόϊον καὶ ὁ Βόρας (ΒΑ.).

Ποταμός. Ὁ Ἁλιάκμων (πρὸς Ν.).

Λίμναι. Ἡ Πρέσπα (ΒΔ.) καὶ ἡ Ὀρεστιὰς (κ. Καστορίας).

Διαίρεσις καὶ πόλεις. Ὁ νομὸς οὗτος περιέχει δύο ἐπαρχίας, τὴν τῆς Φλωρίνης καὶ τὴν τῆς Καστορίας.

1) Ἡ ἐπαρχία **Φλωρίνης** ἔχει πρωτεύουσαν αὐτῆς καὶ τοῦ νομοῦ τὴν Φλώριναν (10.000 κατ.), ἡ ὁποία εἶνε ἕδρα τοῦ Μητροπολίτου Μογλενῶν. — Μπάνιστα, Σωτὴρ καὶ Σόροβιτς, χωρία γνωστὰ ἐκ τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου.

2) Ἡ ἐπαρχία **Καστορίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Καστορίαν (8,000 κατ.), παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην, πεφημισμένην διὰ τοὺς ἰχθύς της. Ἡ πόλις ἐξάγει καὶ γουναρικά — Κλεισοῦρα. — Χρούπιστα καὶ Βογάντσικον, μεγάλα χωρία.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

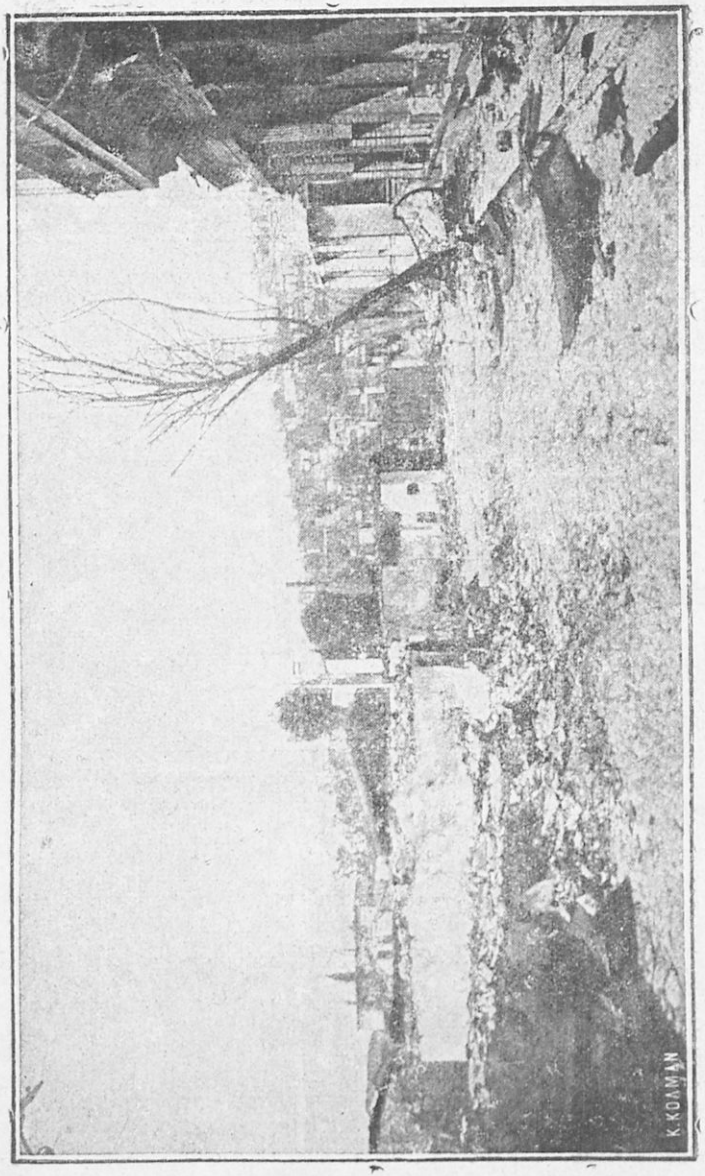

Ἐρείπια τῶν Σερρῶν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δ') Νομὸς Σερρῶν.

[136 χιλ. κατ.].

Θέσις. Ὁ νομὸς Σερρῶν κατέχει μέρος τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, ἥτις εἶνε εὐφορωτάτη. Διατέμνεται δὲ κατὰ μῆκος ὑπὸ τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ.

Ὄρη. Ἡ Κερκίνη (Μπέλες) πρὸς Β. καὶ τὸ Παγγαῖον ΝΑ.

Πεδιάς. Ἡ τῶν Σερρῶν, εὐφορωτάτη.

Ποταμοί. Ὁ Στρυμὼν καὶ ὁ Ἀγγίτης, ὅστις χύνεται εἰς τὴν λίμνην Κερκινίτιδα (κ. τοῦ Ἀχινοῦ).

Διαίρεσις καὶ πόλεις. Διαιρεῖται εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας, ἤτοι 1) τῶν Σερρῶν, 2) τῆς Νιγρίτης, 3) τῆς Ζίχνης καὶ 4) τοῦ Σιδηροκάστρου.

1) Ἡ ἐπαρχία **Σερρῶν** ἔχει πρωτεύουσαν αὐτῆς καὶ τοῦ νομοῦ τὰς Σέρρας (20,000 κατ.), ἑλληνικωτάτην πόλιν, βιομηχανικὴν καὶ ἐμπορικήν. Κατὰ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον εἶχε καταληφθῇ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, κατὰ δὲ τὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον οἱ Βούλγαροι πρὶν φύγωσι κατέστρεψαν αὐτήν.

Ἡ ἐπαρχία **Νιγρίτης**· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε ἡ κωμόπολις Νιγρίτα (4,000 κατ.) γνωστὴ διὰ τὰς σφαγὰς τῶν ἀθῴων κατοίκων αὐτῆς ὑπὸ τῶν θηριωδῶν Βουλγάρων.

3) Ἡ ἐπαρχία **Ζίχνης**· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε ἡ Ζηλιάχωβα (2,000 κατ.), ἑτέρα δὲ κωμόπολις εἶνε ἡ Ἀλιστράτη

4) Ἡ ἐπαρχία **Σιδηροκάστρου**· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὸ Σιδηρόκαστρον (τουρκ. Δεμὶρ Ἰσσὰρ 3,000 κατ.), πλησίον τοῦ ὁποίου ἐγένετο νικηφόρος μάχη τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Βουλγάρων. — Κάτω Τζουμαγιά, σπουδαία πολίχνη (6,000 κατ.).

ε') Νομὸς Δράμας.

[205 χιλ. κατ.]

Θέσις. Ὁ νομὸς Δράμας κατέχει τὸ ἀνατολικώτερον μέρος τῆς Μακεδονίας, περιλαμβάνει δὲ καὶ τὴν Θάσον.

Ὄρη. Τὸ Παγγαῖον πρὸς Ν., ὁ Ὄρβηλος καὶ ἡ Ροδόπη ΒΑ.

Πεδιάς. Ἡ τῆς Δράμας.

Ποταμός. Ὁ Νέστος, ὅστις πρὸς τὰς ἐκβολὰς ἦτο ἄλλοτε ὅριον Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Διαίρεσις καὶ πόλεις. Διαιρεῖται εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας· 1) Δράμας, 2) Πραβίου, 3) Καβάλλας καὶ 4) Νέστου (κ. Σαρῆ Σαμπάν).

1) Ἡ ἐπαρχία **Δράμας**· πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ εἶνε ἡ Δράμα (15,000 κατ.). — Δοξᾶτον, μέγα χωρίον, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι ἐσφάγησαν ἀγρίως ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

2) Ἡ ἐπαρχία **Πραβίου**· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὸ Πράβιον (3,000 κατ.), ἕδρα Μητροπολίτου.—Ἐλευθεραί, χωρίον καὶ λιμὴν πρὸς Ν.

3) Ἡ ἐπαρχία **Καβάλλας** κεῖται εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ὁμωνύμου κόλπου. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ Καβάλλα (24,000 κατ.), σπουδαιότατος λιμὴν τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, ἐξάγων ἐξαίρετον καπνόν. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ἀνήκει καὶ ἡ εὔφορος νῆσος Θάσος (16,000 κατ.), μετὰ ὁμωνύμου πρωτευούσης.

4) Ἡ ἐπαρχία **Νέστου** (κ. Σαρῆ Σαμπάν)· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὸ χωρίον Σαρῆ Σαμπὰν (1500 κατ.), κείμενον ὄχι μακρὰν τοῦ Νέστου ποταμοῦ.

Συγκοινωνία τῆς Μακεδονίας. Ἡ Μακεδονία διασχίζεται ὑπὸ τριῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. 1) Θεσσαλονίκης—Μοναστηρίου, 2) Θεσσαλονίκης—Σερβίας καὶ 3) Θεσσαλονίκης—Κωνσταντινουπόλεως.

Ἀπεπερατώθη πρὸ ἐτῶν καὶ ἡ προέκτασις τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς—Παλαιῶν συνόρων, διὰ τῆς ὁποίας ἡνώθη ἡ Θεσσαλονίκη μετὰ τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος.

4. ΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΩΘΕΙΣΑΙ ΝΗΣΟΙ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ

[4,400 [] χιλ. — 333 χιλ. κατ.].

Θέσις. Αἱ ἐλευθερωθεῖσαι νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους κεῖνται κατὰ τὸ Θρᾴκιον πέλαγος, αἱ δὲ λοιπαὶ παρὰ τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Εἶνε ὀρειναί, ἔχουσιν ὅμως ἔδαφος γενικῶς εὔφορον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κάτοικοι. Αἱ νῆσοι αὗται κατοικοῦνται ὑπὸ καθαρῶς Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ὅστις σπουδαίως ἐβοήθησε τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν τῷ 1821, ἐξεπληρώθη δὲ ὁ διακαὴς πόθος αὐτῶν, ὅπως ἐλευθερωθῶσι καὶ ἑνωθῶσι μετὰ τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.

Πολιτικὴ κατάστασις. Ἀποτελοῦσι 3 νομούς· α') τῆς Λέσβου, β') τῆς Χίου καὶ γ') τῆς Σάμου.

α') *Νομὸς Λέσβου.*

[185,000 κατ.].

Ὁ νομὸς οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Λέσβου, Λήμνου, Ἁγίου Εὐστρατίου, Σαμοθράκης, Ἴμβρου καὶ Τενέδου.

Ἡ **Λέσβος** εἶνε ἡ μεγίστη τούτων ἔχουσα περὶ τὰς 140 χιλ. κατ. Διαμελίζεται ἐκ νότου ὑπὸ δύο κόλπων, τῆς Καλλονῆς καὶ τῆς Βέρας, εἶνε δ' εὔφορος καὶ κατάφυτος παράγουσα σῖτον, οἶνον, ἔλαιον καὶ διαφόρους ὀπώρας. Ἡ νῆσος περιέχει 3 ἐπαρχίας, τὴν τῆς Μυτιλήνης, τοῦ Πλωμαρίου καὶ τοῦ Μολύβου.

Πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας Μυτιλήνης εἶνε ἡ Μυτιλήνη, πόλις εὐλίμενος καὶ ἐμπορικὴ (25,000 κατ.). Τῶν δ' ἐπαρχιῶν Πλωμαρίου καὶ Μολύβου πρωτεύουσαι εἶνε ὡσαύτως ὁμώνυμοι πόλεις, — Ἐρεσσός, κώμη παρ' ἣν ὁ Παπανικολῆς ἔκαυσε τουρκικὴν φρεγάταν (1821)

ΑΙ ΝΗΣΟΙ ΚΑΤΑ ΜΕΡΟΣ

Ἡ **Λῆμνος** (23,000 κατ.), χαμηλὴ καὶ φαλακρὰ νῆσος, μὲ εὐρὺν καὶ ἀσφαλῆ λιμένα, τὸν Μοῦδρον. Ἐν τῷ λιμένι τούτῳ διέμενεν ὁ ἑλληνικὸς στόλος κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου, ὅπως φυλάττῃ τὸν τουρκικὸν στόλον ἐντὸς τοῦ Ἑλλησπόντου.

ΝΔ. τῆς Λήμνου εἶνε ἡ μικρὰ νῆσος Ἅγιος Εὐστράτιος μετὰ ὁμωνύμου κώμης.

Ἡ **Σαμοθράκη** (3,700 κατ.), ὀρεινοτάτη νῆσος. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἀνθρακοποιΐαν καὶ κτηνοτροφίαν.

Ἡ **Ἴμβρος** (8 000 κατ.), ὄχι μακρὰν τοῦ πορθμοῦ τοῦ Ἑλλησπόντου. Παρὰ τὴν νῆσον ταύτην καὶ πρὸ τοῦ στομίου τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πορθμοῦ συνεκροτήθησαν αἱ δύο ἔνδοξοι ναυμαχίαι κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον (ἡ λεγομένη ναυμαχία τῆς Ἕλλης τῇ 3 Δεκεμβρίου 1912 καὶ ἡ τῆς Λήμνου τῇ 5 Ἰανουαρίου 1913).

Ἡ **Τένεδος** (7,000 κατ.), μικρὰ νῆσος, εὔφορος, πρὸ τῆς Τρῳάδος καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου.

β') *Νομὸς Χίου.*

[72 χιλ. κατ.].

Ὁ νομὸς οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Χίου, Οἰνουσσῶν καὶ Ψαρῶν.

Χίος. Εἶνε μία τῶν εὐφορωτάτων νήσων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, παράγουσα πλὴν τῶν ἄλλων καὶ μαστίχην, ἐξαγομένην ἐκ μαστιχοφόρων δένδρων. Ἄλλοτε ἤκμαζε διὰ τὸ μέγα αὐτῆς ἐμπόριον, ἀλλὰ τῷ 1821 κατεστράφη δι' ἀνηλεοῦς σφαγῆς τῶν Χίων ὑπὸ τῶν Τούρκων, τῷ 1822 δὲ φοβερὸς σεισμὸς συνεπλήρωσε τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων γενομένην καταστροφήν. Εἶνε πατρὶς τοῦ ἀοιδίμου Ἀδαμαντίου Κοραῆ καὶ τοῦ ἐθνικοῦ εὐεργέτου Ἀνδρέου Συγγροῦ.

Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶνε ἡ πόλις Χίος (13.500 κατ.), ἔχουσα ἑλληνικὸν γυμνάσιον.

Ψαρά, ΒΔ. τῆς Χίου, μικρὰ καὶ πετρώδης νῆσος, ἀλλ' ἔνδοξος ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ διὰ τὸ κατὰ θάλασσαν ναυτικὸν καὶ τοὺς ἡρωϊκοὺς ἀγῶνας τῶν Ψαριανῶν κατὰ τῶν Τούρκων, ὡς καὶ τὴν σφαγὴν καὶ τὸν ἐξανδραποδισμὸν τῶν κατοίκων ὑπὸ τῶν Τούρκων (τῷ 1824). Ἐκ τῶν 20,000 σχεδὸν τῶν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως κατοίκων αὐτῆς σήμερον ἀριθμοῦνται μόλις περὶ τοὺς 700, Τὰ Ψαρὰ εἶνε ἡ πατρὶς τοῦ ἥρωος Κωνσταντίνου Κανάρη.

γ') *Νομὸς Σάμου.*

[80 χιλ. κατ.].

Ὁ νομὸς οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Σάμου, Ἰκαρίας καὶ Φούρνων.

Σάμος (55 χιλ. κατ.). Ἡ νῆσος αὕτη κεῖται ἀπέναντι τῆς Ἀσιατικῆς χερσονήσου Μυκάλης· εἶνε ὀρεινή, ἔχει ὅμως εὐφορωτάτας πεδιάδας. Παράγει σταφίδα, οἶνον, ἔλαιον, ὀπώρας κ. τ. λ., ἔχει δὲ ἀκμαιότατον ἐμπόριον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ Σάμος ἕνεκα τῶν ἀγώνων αὐτῆς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀπετέλει ἀπὸ τοῦ 1832 ἡγεμονίαν ὑποτελῆ εἰς τὴν Τουρκίαν, μέχρις ὅτου κατελήφθη μετὰ τῶν λοιπῶν νήσων ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Πρωτεύουσα εἶνε ὁ Λιμὴν Βαθέος (6,500 κατ.), κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ μεγάλου καὶ ἀσφαλοῦς λιμένος. Παρὰ ταύτην εἶνε τὸ Βαθὺ (5,300 κατ.). Σάμος, ἀπέναντι τῆς Μυκάλης, ἡ ἀρχαία πρωτεύουσα τῆς νήσου.—Καρλόβασι καὶ Μαραθόκαμπος, πρὸς τὰ δυτικὰ τῆς νήσου.

Ἰκαρία (15,000 κατ.). Νῆσος ἐπιμήκης, ὀρεινὴ καὶ δασώδης ἐξάγουσα ξυλείαν καὶ ἄνθρακας. Κατοικεῖται κατὰ σποραδικὰ χωρία. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ Ἰκαρία (ἢ Ἅγιος Κηρῦκος).

Φοῦρνοι (π. Κορσεαί), μικραὶ νῆσοι πρὸς Α. τῆς Ἰκαρίας.

Εἰς τὸν νομὸν τοῦτον ἀνήκει καὶ ἡ μεμακρυσμένη νῆσος Καστελλόριζον (π. Μεγίστη), τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι (12,000) ἐκήρυξαν αὐθορμήτως τὴν ἐλευθερίαν των ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ Βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου.

Ε΄ ΚΡΗΤΗ

[340 χιλ. κατ.].

Θέσις. Ἡ ἡρωϊκὴ νῆσος Κρήτη, ἔχουσα σχῆμα ἐπίμηκες, ἐκτείνεται μεταξὺ τοῦ Κρητικοῦ καὶ τοῦ Λιβυκοῦ πελάγους.

Θαλάσσιος διαμελισμός. Οἱ πλεῖστοι κόλποι τῆς νήσου σχηματίζονται κατὰ τὸ Κρητικὸν πέλαγος. Δύο κόλποι ἐνταῦθα, ὁ τοῦ Μιραμπέλου καὶ ὁ Ἀμφιμαλὴς (κ. τοῦ Ἁλμυροῦ), διαμορφοῦσι τρία τμήματα τῆς νήσου, τῶν ὁποίων τὸ μέσον εἶνε ὁ εὐρὺς κορμὸς τῆς νήσου. Δυτικώτεροι κόλποι εἶνε ὁ τῆς Σούδας, ἀσφαλέστατος λιμήν, ὁ τῶν Χανίων καὶ ὁ τοῦ Κισάμου.

Ἔσχατα ἀκρωτήρια εἶνε ΒΔ μὲν ὁ Κίμ ρος (κ. Τρυπητὴ) καὶ τὸ Ψάκον (κ. Σπάθα). Πρὸς τὴν Σούδαν τὸ Κύαμον (κ. Ἀκρωτῆρι). Ἀνατολικώτερον εἶνε τὸ Σαμώνιον (κ. Σίδηρος) καὶ νοτιώτατον ὁ Λισσὴν (κ. Λίθινον).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Ἡ νῆσος εἶνε ὀρεινή, ἔχει ὅμως παραλίους πεδιάδας εὐφόρους. Τὸ δυτικὸν τμῆμα καταλαμβάνουσι τὰ Λευκὰ Ὄρη (κ. Ἄσπρα βουνὰ ἢ Μαδάρες), ὑψηλὰ καὶ δασώδη. Κατὰ τὸ μέσον ὑψοῦται ἡ Ἴδη (κ. Ψηλορείτης) καὶ ἡ Δίκτη (κ. Λασῆθι), ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐμυθολογεῖτο ὅτι ἐγεννήθη ὁ Ζεύς.

Ποταμοί. Οἱ σπουδαιότεροι ποταμοὶ ἐν τῇ νήσῳ εἶνε ὁ Ἰάρδανος (κ. Πλατανιᾶς), τὸ Μυλοπόταμον πρὸς Ν., ὁ Ληθαῖος (κ. Ἱεροπόταμος) διαρρέων τὴν Μεσσαρᾶν, καὶ ὁ Καταρράκτης (κ Ἀναποδάρης).

Κ ρ ή τ η.

Κλῖμα καὶ προϊόντα. Τὸ κλῖμα εἶνε γλυκύτατον, προϊόντα δὲ παράγει ἔλαιον, σάπωνα, τυρόν, βαλανίδια, κάστανα καὶ ἄλλας ὀπώρας

Κάτοικοι. Οἱ κάτοικοι (345,000) εἶνε Ἕλληνες, ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ τὸ θρήσκευμα· κατοικοῦσιν ἀκόμη καὶ τινες μωαμεθανοὶ (34,000) εἰς τὰς πόλεις Χανιά, Ρέθυμνον καὶ Ἡράκλειον. Οἱ Κρῆτες εἶνε γενναῖοι καὶ φιλελεύθεροι μὴ ἀνεχόμενοι ξένους κατακτητάς· διὰ τοῦτο πολλάκις ἐπανεστάτησαν κατὰ τῶν Τούρκων, μέχρις ὅτου τὸ 1913 ἡ νῆσος αὐτῶν ἡνώθη μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος.

Πολιτικὴ διαίρεσις καὶ πόλεις. Ἡ νῆσος νῦν διαιρεῖται εἰς 4 νομούς.

1) Χανίων, 2) Ρεθύμνης, 3) Ἡρακλείου καὶ 4) Λασηθείου.

1) Ὁ **νομὸς Χανίων** (105,000 κατ.), ἔχει πρωτεύουσαν τὰ Χανιὰ (21,000 κατ.), κατὰ τὸν ὁμώνυμον κόλπον. Προάστειον αὐτῶν εἶνε ἡ ὡραία Χαλέπα· — ἕτεραι κῶμαι εἶνε τὸ Καστέλλι, ἡ Κάντανος καὶ ἡ Γεωργιούπολις (πρότερον Ἁλμυρός), ὀνομασθεῖσα οὕτω πρὸς τιμὴν τοῦ πρίγκηπος Γεωργίου, τοῦ πρώτου ἁρμοστοῦ τῆς νήσου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

2) Ὁ **νομὸς Ρεθύμνης** (72.000 κατ.), ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ρέθυμνον (9,500 κατ.), πόλιν παράλιον. ΝΑ ταύτης κεῖται ἡ μονὴ τοῦ Ἀρκαδίου, διάσημος διὰ τὴν ἐν ἔτει 1866 ἔκουσίαν ὁλοκαύτωσιν τῶν ἐν αὐτῇ πολιορκηθέντων χριστιανῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὅπως μὴ παραδοθῶσιν εἰς τούτους. Ἕτεραι κῶμαι εἶνε τὰ Ἀνώγεια, τὸ Καστέλλι, τὸ Μελιδόνι καὶ ἡ Χώρα Σφακίων, κώμη παράλιος.

3) Ὁ **νομὸς Ἡρακλείου** (102,000 κατ.), ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Ἡράκλειον (26,000 κατ.), πόλιν ἐμπορικὴν καὶ ὀχυράν. Παρὰ ταύτην κεῖνται τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Κνωσσοῦ, τῆς ἕδρας τοῦ Μίνως.

4) Ὁ **νομὸς Λασηθείου** (67 000 κατ.), ἔχει πρωτεύουσαν τὸν Ἅγιον Νικόλαον, λιμένα κείμενον παρὰ τὸν κόλπον τοῦ Μιραμπέλου.—Νεάπολις (2,300 κατ.).—Ἱεράπετρα καὶ Λιμήν.

6) ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΘΡΑΚΗ

(30,000 □ χιλ.—800,000 κατ.)

Θέσις. Ἡ Θρᾴκη χώρα καὶ αὐτὴ Ἑλληνική, ἐσχάτως προσαρτηθεῖσα εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶνε ἴση σχεδὸν πρὸς τὴν Μακεδονίαν κατὰ τὴν ἔκτασιν, ἀλλὰ μεγαλυτέρα κατὰ τὸν πληθυσμόν.

Ὅρια. Ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Αἵμου καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ῥοδόπης καὶ τοῦ Νέστου, βρέχεται δὲ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς προποντίδος καὶ τοῦ Θρᾳκίου πελάγους.

Ὁριζόντιος διαμελισμός. Ἡ Θρᾴκη σχηματίζει δύο κυρίας χερσονήσους: τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διὰ τῆς ὁποίας σχηματίζεται ὁ Βόσπορος, καὶ τὴν Θρᾳκικήν, διὰ τῆς ὁποίας σχηματίζεται ὁ Ἑλλήσποντος. Κόλποι δὲ σημαντικοὶ εἶνε ἐν μὲν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ ὁ τοῦ Πύργου, ἐν δὲ τῷ Θρᾳκίῳ πελάγει ὁ Μέλας καὶ ὁ τοῦ Λάγο. Κατὰ δὲ τὸ νότιον στόμιον τοῦ Βοσπόρου σχηματίζεται ἀξιοσημείωτος κόλπος, ὁ Κεράτιος.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Ὅλον τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Θρᾴκης κατέχουσιν αἱ ὑψηλαὶ διακλαδώσεις τῆς Ῥοδόπης. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν Προποντίδα συνεχίζεται ἡ ὀρεινὴ χώρα διὰ χαμηλῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὀροσειρῶν· ἄξιον λόγου εἶνε τὸ πρὸς τὴν Προποντίδα παρὰ τὰς ἀκτὰς Ἱερὸν Ὄρος (κ. Τεκὶρ-δάγ.). Πρὸς Β. δὲ ἐκτείνονται αἱ ὀροσειραὶ τοῦ Αἵμου.

Ποταμοί. Ὁ Ἕβρος, ὁ μέγιστος ποταμὸς τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης, ὅστις πηγάζει ἀπὸ τοῦ Ρίλου καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ Θρᾴκιον πέλαγος. Δέχεται πολλοὺς παραποτάμους, ὧν μέγιστοι εἶνε ὁ Τόντζος (πηγάζων ἐκ τοῦ Αἵμου), ὁ Ἄρδας (ἐκ τῆς Ροδόπης) καὶ ὁ Ἐργίνης (ἐκ τῆς ἀνατολικῆς ὀρεινῆς Θρᾴκης).

Κλῖμα. Τὸ κλῖμα εἶνε εὔκρατον καὶ ὑγιεινόν, εἰς τὰ ὀρεινὰ ὅμως μέρη εἶνε ψυχρόν.

Προϊόντα. Δημητριακοὶ καρποί, οἶνος, βάμβαξ, καπνός, ροδέλαιον (ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ), ἔτι δὲ τρέφονται ποίμνια αἰγῶν, προβάτων καὶ ἀγέλαι βοῶν.

Κάτοικοι. Ὁ νῦν Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς Θρᾴκης ἀνέρχεται εἰς 800,000 κατ. περίπου καὶ ἔχει ἀκμαιότατον ἐθνικὸν φρόνημα. Δυστυχῶς ὅμως ἐν τῷ βορείῳ αὐτῆς τμήματι, τῇ Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ, ἥτις αὐθαιρέτως κατελήφθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων (τῷ 1885), ὀλίγοι ἀπέμειναν ἕνεκα τῶν φρικωδῶν διωγμῶν τοὺς ὁποίους ὑπέστησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

Πολιτικὴ κατάστασις. Πρὸ τῶν τελευταίων πολέμων ἅπασα ἡ Νότιος Θρᾴκη ἀνῆκεν εἰς τὴν Τουρκίαν. Σήμερον ἡ Νοτιοανατολικὴ Θρᾴκη, ἥτις περιέχει τὸν νομὸν Ἀδριανουπόλεως, τὴν διοίκησιν τῶν Μετρῶν (τῆς Τσατάλτζας) καθὼς καὶ ἡ χερσόνησος τῆς Καλλιπόλεως ἀνήκουν πλέον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπίσης ἀνήκει καὶ ὁλόκληρος ἡ δυτικὴ Θρᾴκη, τὴν ὁποίαν κατεῖχον ἀδικαιολογήτως οἱ Βούλγαροι. Ἐν Εὐρώπῃ δὲν ἀπομένει πλέον ἐκ τῆς παλαιᾶς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ἢ μικρὸν τμῆμα ἐδάφους περιλαμβάνον τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ὁ Σουλτᾶνος παραμένει ὡς ἀνώτατος θρησκευτικὸς ἀρχηγὸς τῶν ὀθωμανῶν (Καλίφης).

Α΄.) ΔΥΤΙΚΗ ΘΡΑΚΗ

(300 χιλ. κατ.)

Πόλεις. Τὸ τμῆμα τοῦτο τῆς Θρᾴκης, κατοικεῖται ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, ἐλαχίστων δὲ Βουλγάρων, ἔχει δὲ τὰς ἑξῆς πό-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λεις: Δεδεαγάτς, ἐπίνειον τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἄλλων μεσογείων πόλεων· ἡ πόλις αὕτη ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἁπλῶς ἐμπορικὴ διέξοδος τῆς Βουλγαρίας εἰς τὸ Αἰγαῖον.—Ἄλλαι πόλεις εἶνε τὸ Σουφλί, ἡ Γιουμουλτζίνα (30.000 κατ.), ἡ Ξάνθη (18.000 κατ.) ὀνομαστὴ διὰ τὰ καπνὰ αὐτῆς (πόλις ἑλληνικωτάτη), καὶ τὸ Πόρτο Λάγο, ἐπίνειον τῶν δύο ἀνωτέρω πόλεων.

Β'.) ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΘΡΑΚΗ

Αὕτη χωρίζεται ἀπὸ τῆς Δυτικῆς Θράκης διὰ τοῦ ὄρους Ροδόπης, περιλαμβάνει δὲ ὁλόκληρον τὴν ἀπὸ τοῦ Αἴνου μέχρι τῆς Τσατάλτζας ἐκτεινομένην χώραν, ἤτοι τὸν Νομὸν Ἀδριανουπόλεως μετὰ τῶν διοικήσεων αὐτοῦ.

Νομὸς Ἀδριανουπόλεως.

(700 χιλ. κατ.)

Διαίρεσις καὶ πόλεις. Ὁ νομὸς Ἀδριανουπόλεως περιέχει 4 διοικήσεις· 1) Ἀδριανουπόλεως, 2) Σαράντα Ἐκκλησιῶν, 3) Ραιδεστοῦ καὶ 4) Καλλιπόλεως.

1) Ἡ διοίκησις **Ἀδριανουπόλεως** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ἀδριανούπολιν (130.000 κατ.), κτισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ. Ἑτέρα σημαντικὴ πόλις εἶνε τὸ Διδυμότειχον (12 χιλ. κατ.), πόλις ἐμπορική.

2) Ἡ διοίκησις **Σαράντα Ἐκκλησιῶν** ἔχει πρωτεύουσαν τὰς Σαράντα Ἐκκλησίας (17.000 κατ.)· ἕτεραι πόλεις εἶνε ἡ Βιζύη (5 χιλ. κατ.), καὶ ἡ Μήδεια (5 χιλ. κατ.), πόλις παράλιος εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον.

3) Ἡ διοίκησις **Ραιδεστοῦ** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ραιδεστὸν (28.000 κατ.), ἥτις εἶνε παράλιος ἐμπορικὴ πόλις. Ἕτεραι πόλεις εἶνε ἡ Ἡράκλεια (6 χιλ. κατ.), πόλις παράλιος καὶ ἡ Τυρολόη (7 χιλ. κατ.).

4) Ἡ διοίκησις **Καλλιπόλεως** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Καλλίπολιν (35,000 κατ.), κειμένην πρὸς τὸ βόρειον στόμιον τοῦ Ἑλλησπόντου. Ἑτέρα πόλις εἶνε ἡ Αἶνος (12 χιλ. κατ.), ὀνομαστὴ διὰ τοὺς ταριχευτοὺς ἰχθῦς της (κοινῶς νίτικα).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

7) ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΘΡΑΚΗ

Εἰς τὴν Τουρκίαν ἀπέμεινεν ἐλάχιστον τμῆμα τῆς νοτιοανατολικῆς Θράκης ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῆς Τσατάλτζας (Μετρῶν) μέχρι τοῦ Βοσπόρου.

Αὕ η περιλαμβάνει τὸν νομὸν Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν Διοίκησιν τῶν Μετρῶν (Τσατάλτζας).

α') *Νομὸς Κωνσταντινουπόλεως.*

[1.200.000 κατ.]

Πόλεις. Κωνσταντινούπολις (1.000.000 κατ.), ἡ μεγίστη τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, κειμένη παρὰ τὸν Βόσπορον καὶ τὸν Κερά-

τιον κόλπον, ἐν μογεθνεστωτάτῃ τοποθεσίᾳ Αὕ η κατέχεται σήμερον ὑπὸ συμμαχικῶν δυνάμεων. Πρὸς τὴν βασιλίδα ταύτην τῶν πόλεων στρέφονται ἀκόμη τὰ βλέμματα καὶ οἱ πόθοι τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους.

β') *Διοίκησις Μετρῶν (Τσατάλτζας).*

[78 χιλ. κατ.]

Πρωτεύουσα τῆς διοικήσεως ταύτης εἶνε αἱ Μέτραι (κ. Τσατάλτζα), ὅπου ἀνεστάλη ἡ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν προέλασις τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Βουλγάρων (1912). Μέχρι τῆς πόλεως ταύτης ἐκτείνονται σήμερον τὰ ὅρια τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους πρὸς τὸ μέρος τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Συγκοινωνία τῆς Θράκης. Ἐν τῇ Θράκῃ ὑπάρχει σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διακλαδιζομένη κατὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἕβρου (ἐν τῷ σταθμῷ Κουλελὶ Βουργάς). Καὶ ὁ μὲν βορειό ερος κλάδος διευθύνεται πρὸς τὴν Ἀδριανούπολιν, Σόφιαν καὶ λοιπὴν Εὐρώπην, ὁ δὲ νοτιώτερος πρὸς τὴν Μακεδονίαν μέχρι Θεσσαλονίκης.

Αἱ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διὰ τοῦ βορειοτέρου κλάδου συνδεόμεναι πόλεις εἶνε: Κωνσταντινούπολις—Τσατάλτζα—Τσορλοῦ—Λουλὲ Βουργὰς—Κουλελὶ Βουργὰς—Ἀδριανούπολις—Φιλιππούπολις—Ταταὶρ Παζαρτζίκ. Διὰ διακλαδώσεως ἐν τῇ Ἀνατ. Ρωμυλίᾳ συνδέονται καὶ αἱ πόλεις Στάρα Ζαγορὰ—Νόβα Ζαγορὰ—Ὑάμπολις καὶ Πύργος.

Διὰ τῆς ἐκ Κουλελὶ Βουργὰς εἰς Μακεδονίαν γραμμῆς συνδέονται αἱ ἑξῆς πόλεις· Διδυμότειχον—Σουφλὶ—Δεδεαγὰτς—Γκιουμουλτζίνα—Ξάνθη.

Ὑπάρχουσι δὲ καὶ πολλαὶ ἁμαξιτοὶ ὁδοί· συγκοινωνία ἐκτελεῖται καὶ διὰ θαλάσσης, διότι ἀτμόπλοια προσεγγίζουσιν εἰς τοὺς κυριωτέρους λιμένας.

8) ΑΙ ΛΟΙΠΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΧΩΡΑΙ

ΝΟΤΙΟΙ ΣΠΟΡΑΔΕΣ (κ. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ)

[2.500 τετραγ. χιλ. — 153 χιλ. κατ].

Θέσις. Αἱ νῆσοι αὗται ἄρχονται νοτιώτερον τῆς Σάμου καὶ τελευτῶσιν εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, παρὰ τὴν Κρήτην. Εἶνε καὶ αὗται ὀρειναί, αἱ πλεῖσται ὅμως εὔφοροι.

Πολιτικὴ κατάστασις. Κατὰ τὸν μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Τουρκίας πόλεμον, ὅστις ἐγένετο ὀλίγον πρότερον τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου, αἱ νῆσοι αὗται εἶχον καταληφθῆ ὑπὸ τῆς Ἰταλίας, οὕτω δὲ εἶχον τὴν ἀτυχίαν νὰ μὴ ἀποκτήσωσι τὴν ἐλευθερίαν, ὅπως αἱ ἄλλαι νῆσοι. Οἱ φιλοπάτριδες ὅμως κάτοικοι αὐτῶν διεμαρτυρήθησαν ἐντόνως πρὸς τὰς Μεγάλας δυνάμεις.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σήμερον δυνάμει ἰδιαιτέρας Ἰταλοελληνικῆς συμφωνίας οἱ νῆσοι αὗται πρόκειται νὰ παραχωρηθοῦν εἰς τὴν μητέρα Ἑλλάδα πλὴν τῆς Ρόδου.

ΑΙ ΝΗΣΟΙ ΚΑΤΑ ΜΕΡΟΣ

Πάτμος (3.700 κατ.), μικρὰ καὶ πετρώδης, ὀνομαστὴ ὅμως, διότι ἐνταῦθα ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, ἐν ἐξορίᾳ ὤν, ἔγραψε τὴν ἀποκάλυψιν. Ἐπίσημος εἶνε ἡ μονὴ τοῦ Ἁγίου μετὰ βιβλιοθήκης πλουσίας εἰς χειρόγραφα.

Λέρος (7.000 κατ.) μικρὰ νῆσος, πετρώδης καὶ ἄγονος, ἔχουσα ἀσφαλῆ λιμένα.

Κάλυμνος (20.000 κατ.) Οἱ κάτοικοι ταύτης ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σπογγαλιείαν καὶ τὸ ἐμπόριον.

Κῶς (28.000 κατ.), νῆσος εὔφορος. Εἶνε πατρὶς τοῦ μεγίστου τῆς ἀρχαιότητος ἰατροῦ Ἱπποκράτους. Ἔχει πρωτ. ὁμώνυμον.

Ἀστυπάλαια, πλησίον τῶν Κυκλάδων, ἔχει εὐρύχωρον λιμένα.

Νίσυρος (5.000 κατ.), μικρὰ νῆσος ἔχουσα πλούσια ὀρυχεῖα θείου καὶ ἡφαίστειον ἐνεργόν.

Τῆλος καὶ **Σύμη**. Κεῖνται παρὰ τὴν Κνιδίαν χερσόνησον. Οἱ κάτοικοί των ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σπογγαλιείαν.

Χάλκη. Κεῖται πρὸ τῆς Ρόδου καὶ ἔχει 2.000 κατ.

Ρόδος. Μεγάλη καὶ εὔφορος νῆσος (47.000 κατ.). Ἡ ὁμώνυμος πρωτεύουσα Ρόδος (12.000 κατ.) κεῖται ΒΑ., εἶνε δὲ ἕδρα μητροπολίτου καὶ κατέχεται ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν.

Κάρπαθος καὶ **Κάσος**. Μεταξὺ τῆς Ρόδου καὶ τῆς Κρήτης. Εἶνε τραχεῖαι νῆσοι, οἱ δὲ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ναυτιλίαν. Ἡ Κάσος κατεστράφη τῷ 1824 ὑπὸ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου.

Η ΣΕΡΒΙΚΗ ΚΑΙ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
Ἡ ΒΟΡΕΙΟΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

(37.000 τετραγ. χιλ.—1.300.000 κατ.)

Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου (1913) ἡ μὲν Βορειοδυτικὴ Μακεδονία παρεχωρήθη εἰς τὴν Σερβίαν, ἡ δὲ Βορειοανατολικὴ εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Τὸ βόρειον καὶ μεσόγειον τοῦτο τμῆμα τῆς Μακεδονίας εἶνε ὀρεινόν, ἔχει ὅμως εὔφορα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὀροπέδια καὶ μάλιστα ἐν τῇ Σερβικῇ Μακεδονίᾳ, ὡς τὸ τοῦ Μοναστηρίου καὶ τὸ τῶν Σκοπίων. Ἔχει δὲ ὄρη ὑψηλά, ὡς τὸν Σκάρδον, τὸ ὑψηλότατον ὄρος τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, τὸ Ρίλον καὶ τὴν Ροδόπην. Μεταξὺ τοῦ Στρυμόνος καὶ τοῦ Νέστου ὑψοῦται ὁ Ὄρβηλος (κ. Περίν), δυτικώτερον τοῦ Στρυμόνος τὸ Ἡσσάϊνον (κ. Μάλες) ὄριον τῆς ΒΑ. καὶ ΒΔ. Μακεδονίας.

Ἔκτασις καὶ πόλεις τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας. Πόλεις ἐνταῦθα εἶνε τὸ Μοναστήριον (ἢ Βιτώλια, 60.000 κατ.), κείμενον εἰς τὸ ἄκρον εὐφορωτάτης κοιλάδος καὶ συνδεόμενον μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης διὰ σιδηροδρόμου. Εἶνε ἕδρα τοῦ μητροπολίτου Πελαγονίας καὶ ἔχει πλεῖστα Ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια.—Πρέσπα, περιοχὴ χωρίων παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην. — Ἀχρὶς (κ. Ὄχρίδα, 10.000 κατ), Κρούσοβον (6.000 κατ.), Περλεπὲς (22.000 κατ.) καὶ Μορίχωβον.—Γευγελῆ (6.000 κατ.), παρὰ τὰ Ἑλληνικὰ σύνορα, ἐμπορικὴ πολίχνη. Διὰ ταύτης διέρχεται ἐκ Θεσσαλονίκης σιδηροδρομικὴ γραμμή. Δοϊράνη (7.000 κατ.), παράλιμνος πολίχνη. — Βελεσσὰ (16.000 κατ.), Σκόπια (47.000 κατ.), παρὰ τὸν Ἀξιὸν καὶ ἡ Στρώμνιτσα (10.000 κατ.), ἥτις ἐπιθυμεῖ τὴν ἕνωσίν της μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

Ἔκτασις καὶ πόλεις τῆς Βουλγαρικῆς Μακεδονίας. Πόλεις ἄξιαι λόγου ἐνταῦθα εἶνε τὸ Πετρίτσι (8.000 κατ,), Μελένικον (5.000 κατ.) καὶ τὸ Νευροκόπιον παρὰ τὸν ποταμὸν Νέστον.

3) ΒΟΡΕΙΟΣ ΘΡΑΚΗ ἢ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΡΩΜΥΛΙΑ

(Ἴση τῇ Ἑλλην. Μακεδονίᾳ—1.200.000 κατ.)

Πόλεις. Φιλιππούπολις (50. 000 κατ.), πρωτ. κτισθεῖσα ὑπὸ Φιλίππου τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας. Ἡ πόλις πρό τινων ἀκόμη ἐτῶν ἦτο τελείως Ἑλληνική, κατοικοῦσι δὲ ἀκόμη τινὲς Ἕλληνες διατηροῦντες Ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια (ἕδρα Ἕλληνος μητροπολίτου). Στενήμαχος (14,000 κατ), πόλις ἑλληνικωτάτη.— Τατὰρ Παζαρτζὶκ (12.000 κατ.), — Στάρα Ζαγορὰ (δηλ. Παλαιὰ Ζαγορά, 22.000 κατ.) καὶ Νόβα Ζαγορὰ (δηλ. Νέα Ζαγορά), βουλγαρικαὶ πόλεις.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

IV. ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ

(10.000.000 κατ.)

Θέσις. Ἡ Μικρὰ Ἀσία (κ. Ἀνατολή) προσεγγίζει τὴν Θράκην κατὰ τὸν Βόσπορον καὶ Ἑλλήσποντον, αἱ δὲ κατὰ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος πολλαὶ νῆσοι ἀποτελοῦσι τρόπον τινὰ γέφυραν μεταξὺ τῶν δύο ἠπείρων.

Ἱστορικὴ ἄποψις. — Κάτοικοι. Ἡ Μ. Ἀσία εἶνε ἀρχαιοτάτη Ἑλληνικὴ χώρα κατοικηθεῖσα ὑπὸ φυλῶν Ἑλληνικῶν, πρὶν ἀκόμη ταῦτα ἐπεκταθῶσιν εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἐκ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος ἵδρυσαν ἐνταῦθα ἀργότερον οἱ Ἕλληνες πολλὰς ἀποικίας, αἵτινες ἤκμασαν εἰς τὰ γράμματα (Ὅμηρος, Θαλῆς, Ἡρόδοτος κ. ἄ.), τὰς τέχνας, τὸ ἐμπόριον καὶ ἐν γένει εἰς τὸν πολιτισμόν. Κατὰ τὴν 14ην ἑκατον. ὑπέκυψαν εἰς τοὺς Τούρκους, πολλοὶ δὲ Μωαμεθανοὶ κατῴκησαν ἀπὸ τότε ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Σήμερον διοικητικῶς διαιρεῖται εἰς 8 Τουρκικοὺς νομοὺς καὶ ἀμέσους διοικήσεις.

1) *Νομὸς Ἀϊδινίου (ἢ Σμύρνης).*

(1.700.000 κατ.)

Ὁ νομὸς οὗτος διῃρεῖτο εἰς 5 διοικήσεις. Σήμερον, κατόπιν ἀποφάσεως τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ὁλόκληρος σχεδὸν ὁ νομὸς οὗτος διατελεῖ ὑπὸ τὴν Ἑλληνικὴν κατοχὴν καὶ διοίκησιν. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ Σμύρνη (350.000 κατ.), κειμένη εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἑρμαίου κόλπου, ἀκμαία Ἑλληνικὴ πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ καὶ ἕδρα τοῦ Ἕλληνος ἁρμοστοῦ καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Ἑλλην. στρατοῦ κατοχῆς.—Μαγνησία (80,000 κάτ.) ὑπὸ τὸ ὄρος Σίπυλον. Παλαιὰ Φώκαια (5 χιλ. κατ.) Β.Δ. τῆς Σμύρνης, Νέα Φώκαια (5.500 κατ.) ΒΑ. τῆς Σμύρνης. Κλαζομεναὶ (Βουρλᾶ) πρὸς δυσμὰς (30 χιλ. κατ.). Κρήνη (Τσεσμὲς) 20 χιλ. κατ, Πρὸς Β. τῆς Σμύρνης κεῖται ἡ Πέργαμος (30 χιλ. κατ.), ἀρχαία ὀνομαστὴ πόλις διὰ τὴν βιβλιοθήκην της καὶ τὸν περγαμηνὸν χάρτην. Φιλαδέλφεια (25 χιλ. κατ.), Ἀλικαρνασσὸς (6 χιλ. κατ.) ἐπὶ τῶν βορείων ἀκτῶν τοῦ κόλπου τῆς Κῶ, πατρὶς τοῦ Ἡροδότου καὶ Μάκρη (8 χιλ. κατ.) ἀπέναντι τῆς νήσου Ρόδου μὲ θαυμάσιον φυσικὸν λιμένα, τὸ Ἀϊδίνιον (80 χιλ. κατ.) παρὰ τὸν ποταμὸν Μαίανδρον, ὅπερ ἔμεινεν ἐκτὸς τῆς Ἑλληνικῆς ζώνης, ἥτις παρεχωρήθη εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

2) *Νομὸς Προύσης.*

[1.700.000 κατ.]

Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 5 διοικήσεις.

Πόλις. Προῦσα (90.000 κατ.) ἐν μέσῳ εὐφορωτάτης πεδιάδος. Ἡ πόλις αὕτη ἐχρημάτισε πρωτεύουσα τοῦ Τουρκικοῦ κράτους, σήμερον δὲ κατέχεται ὑπὸ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

3) *Διοίκησις Ἑλλησπόντου (Βίγας).*

Ἡ ἄμεσος αὕτη διοίκησις κεῖται κατὰ τὴν Ἰδαίαν χερσόνησον, ἐν τῇ ὁποίᾳ πάλαι ἔκειτο ἡ Τρῳάς.

Πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὰ Δαρδανέλλια (κ. Τσανὰκ Καλεσί, 8 χιλ. κατ.), κατὰ τὸν ὁμώνυμον πορθμὸν Ἑλλήσποντον, τὰ ὁποῖα διατελοῦν ὑπὸ συμμαχικὸν ἔλεγχον καὶ ἡ Βίγα (6.500 κατ.).

4) *Διοίκησις Νικομηδείας (Ἰσμίδ).*

[320.000 κατ.]

Ἡ διοίκησις αὕτη ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Νικομήδειαν (κ. Ἰσμίδ, 25.000 κατ.), κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ ὁμωνύμου κόλπου (κ. Ἀστακηνοῦ).

5) *Νομὸς Καστα μονῆς.*

(1.100.000 κατ.).

Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 4 διοικήσεις.

Πόλεις. Πρωτ. εἶνε ἡ Καστα μονὴ (27.000 κατ.). ἐπὶ παραποτάμου τοῦ Ἅλυος ποταμοῦ.

Ἐπίνειον ταύτης εἶναι ἡ Ἰνέμπολις (7.000 κατ.) παρὰ τὸν Εὔξεινον πόντον.

6) *Νομὸς Τραπεζοῦντος.*

(1.400.000 κατ.).

Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 4 διοικήσεις.

Πόλεις. Τραπεζοῦς (60.000 κατ.), παράλιος πόλις, ἡ Σαμψοῦς, ἡ Κερασοῦς καὶ ἄλλαι.

7) *Νομὸς Σεβαστείας.*

(1.200.000 κατ.).

Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 4 διοικήσεις.

Πόλεις. Σεβάστεια (78 χιλ. κατ.), πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ, ἡ Ἀμάσεια (30 χιλ. κατ.), πατρὶς τοῦ Στράβωνος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

8) *Νομὸς Ἀγκύρας.*

(1.160.000 κατ.).

Καὶ οὗτος ὁ νομὸς εἶνε μεσόγειος· διαιρεῖται εἰς 5 διοικήσεις.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ εἶνε ἡ Ἄγκυρα (45 χιλ. κατ.), ὀνομαστὴ διὰ τὰ περίφημα ἀγκυρανὰ ὑφάσματα.

Ἄλλη πόλις εἶνε ἡ Καισάρεια (52 χιλ. κατ.), πατρὶς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ ἡ Ναζιανζός, πατρὶς Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.

9) *Νομὸς Ἰκονίου.*

[1.200.000 κατ.].

Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 5 διοικήσεις.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ εἶνε τὸ Ἰκόνιον (48 χιλ. κατ.), τὸ ὁποῖον ἐχρημάτισε πρωτεύουσα τῶν Σουλτάνων τῶν Σελτζούκων Τούρκων· ἡ Σπάρτη (25 χιλ. κατ.) καὶ ἡ Ἀττάλεια (26 χιλ. κατ.).

10) *Νομὸς Ἀδάνων.*

[500 χιλ. κατ.].

Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 5 διοικήσεις.

Πόλεις. Ἄδανα (50 χιλ. κατ.), παρὰ τὸν ποταμὸν Σάρον, ἀρχαιοτάτη καὶ ὀχυρὰ πόλις (ἕδρα μητροπ.) Ταρσὸς (18 χιλ. κατ.) παρὰ τὸν ποταμὸν Κύδνον, πατρὶς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

Συγκοινωνία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἡ συγκοινωνία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κατὰ μὲν τὰ παράλια εἶνε ἀρκούντως ἀνεπτυγμένη, κατὰ δὲ τὰ μεσόγεια μετρίως. Σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ συνδέουσι τὰ πρὸς Δ. κυριώτερα ἐμπορικὰ κέντρα, ἐνῷ οἱ νομοὶ Κασταμονῆς, Τραπεζοῦντος καὶ Σεβαστείας στεροῦνται παντελῶς σιδηροδρόμου.

Κυρία σιδηροδρομικὴ γραμμὴ εἶνε ἡ Σμύρνης-Χρυσοπόλεως, ἥτις διέρχεται διὰ τῶν ἑξῆς πόλεων ἐκ Σμύρνης· Μαγνησίας, Κασαμπᾶ, Φιλαδελφείας, Οὐσακίου, Ἀφιὸν Καρὰ-Χισσάρ, Δορυλαίου, Νικομηδείας καὶ Χαλκηδόνος. Ἐκ τῆς πόλεως Ἀφιὸν-Καρὰ Χισσὰρ ἄρχεται σπουδαιοτάτη γραμμὴ δι' Ἰκονίου μέχρι τοῦ ὄρους Ταύρου. Ἕτεραι γραμμαὶ εἶνε ἡ Δορυλαίου—Ἀγκύρας καὶ ἡ ἐκ Σμύρνης εἰς Ἀϊδίνιον καὶ Σπάρτην.

V. ΣΥΡΙΑ

[2 ἑκατομμύρια κατ.]

Ἡ Συρία, χώρα καὶ αὕτη τῆς Τουρκίας, περιλαμβάνει 3 νο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μοὺς καὶ 2 διοικήσεις. Ἡ διοίκησις τῆς χώρας ταύτης θὰ ὑπαχθῇ ὑπὸ τὴν ἐντολὴν τῆς Γαλλίας.

1) *Νομὸς Συρίας.*

[880 χιλ. κατ.]

Ὁ νομὸς οὗτος ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Δαμασκὸν (250 χιλ. κατ.), ἐν μέσῳ εὐφορωτάτου τμήματος ὀροπεδίου, καταφύτου ἐκ ποικίλων δένδρων. Εἶνε ἕδρα τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας.

2) *Νομὸς Χαλεπίου.*

[1 ἑκατομμύριον κατ.].

Ὁ νομὸς οὗτος ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Χαλέπιον (200 χιλ. κατ.), πόλιν ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικήν.

3) *Νομὸς Βηρυτοῦ.*

[540 χιλ. κατ.]

Ὁ νομὸς οὗτος ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Βηρυτὸν (140 χιλ. κατ.), ἐμπορικὴν πόλιν, ἐπίνειον τῆς Δαμασκοῦ.

Συγκοινωνία τῆς Συρίας. Ἡ συγκοινωνία ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Συρίας ἐκτελεῖται κυρίως διὰ καμήλων. Ὑπάρχει ὅμως καὶ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἐκ Βηρυτοῦ πρὸς τὴν Δαμασκὸν καὶ ἐκεῖθεν διὰ Χὸμς καὶ Χαμὰ εἰς Χαλέπιον. Οἱ ἐμπορικώτεροι λιμένες εἶνε ἡ Βηρυτός, ἡ Τρίπολις καὶ ἡ Ἀλεξανδρέττα.

VI. ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ

[800 χιλ. κατ].

Ἡ Παλαιστίνη ἢ Χαναὰν (ἡ Γῆ τῆς ἐπαγγελίας) διατελοῦσα σήμερον ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν ἐντολήν, εἶνε μικρὰ χώρα πρὸς Ν. τῆς Συρίας, περιλαμβάνει δὲ 1) τὰς διοικήσεις τῆς Ἄκρας καὶ τῆς Νεαπόλεως (Ναβλούς), 2) τὴν ἄμεσον διοίκησιν Ἱερουσαλὴμ καὶ 3) τὰς διοικήσεις Χαουρὰν καὶ Κοράκ.

1) *Διοίκησις τῆς Ἄκρας.*

Πρωτεύουσα τῆς διοικήσεως εἶνε ἡ Ἄκρα ἢ Ἄκκα (π. Πτολεμαΐς), παράλιος πόλις καὶ ὀχυρά.

2) *Διοίκησις Νεαπόλεως (Ναβλούς).*

Πρωτεύουσα ἐνταῦθα εἶνε ἡ Νεάπολις (κ. Ναβλούς), ἡ ἀρχαία «Συχέμ».

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

3) Ἡ ἄμεσος Διοίκησις Ἱερουσαλήμ.

Πόλεις ἐνταῦθα εἶνε· ἡ πρωτεύουσα τῆς διοικήσεως καὶ τῆς Παλαιστίνης Ἱερουσαλὴμ «ἡ Ἁγία πόλις» (84.000 κατ.).

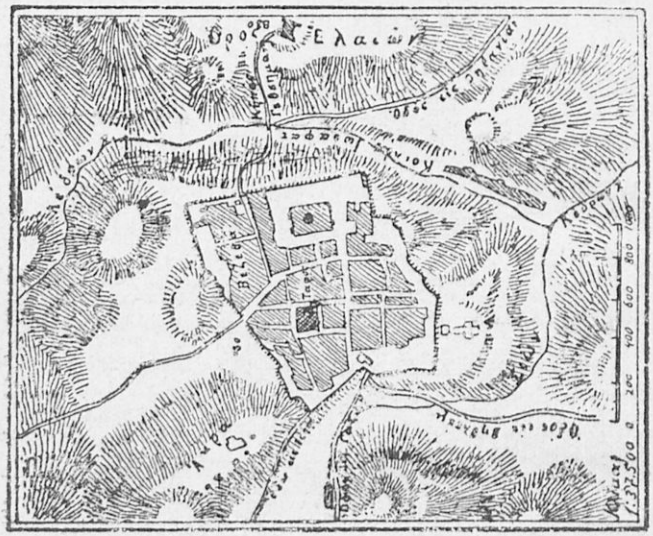

Ἱερουσαλήμ.

4) καὶ 5) Αἱ διοικήσεις Χαουρὰν καὶ Κοράκ.

Πρωτεύουσα τῆς διοικήσεως Χαουρὰν εἶνε ἡ πολίχνη Σὲχ Σαΐδ. Τῆς δὲ διοικήσεως Κοράκ πρωτεύουσα εἶνε ὁμώνυμος πολίχνη.

VII ΚΥΠΡΟΣ

(290.000 κατ.).

Θέσις. Ἡ Κύπρος, ἡ μεγίστη τῶν Ἑλληνικῶν νήσων καὶ δευτέρα κατὰ τὸν πληθυσμὸν (μετὰ τὴν Κρήτην), κεῖται ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσσῃ, ἀπέναντι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Συρίας.

Πολιτικὴ κατάστασις. Ὑπὸ τοὺς Τούρκους ἡ νῆσος εἶχε καταπέσει εἰς ἄβενδρον καὶ πεινῶσαν χώραν. Ἀπὸ τοῦ 1878 διὰ συνθήκης παρεχωρήθη εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ διοικεῖται νῦν ὑπὸ Ἄγγλου ἁρμοστοῦ, ἔχοντος παρ' ἑαυτῷ συμβούλιον ἐκτελεστικὸν καὶ Κυπριακὴν βουλὴν ἐκ 18 μελῶν. Ὁ διακαὴς ὅμως πόθος τῶν Κυπρίων εἶνε ἡ ἕνωσις τῆς νήσου μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος.

Πόλεις. Λευκωσία (20.000 κατ.), ἡ ἕδρα τοῦ Μακαριω-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τάτου μητροπολίτου καὶ τοῦ Ἄγγλου ἁρμοστοῦ. Ἔχει σπουδαῖον γυμνάσιον, Παγκύπριον καλούμενον, καὶ πολλὰ ἄλλα Ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια. Ἄλλαι πόλεις εἶνε ἡ Λάρνακα, ἡ Λεμεσός, ἡ Ἀμμόχωστος, ἡ Νέα Πάφος κ. ἄ.

Ἡ νῆσος Κύπρος.

Συγκοινωνία. Πλὴν τῆς διὰ θαλάσσης συγκοινωνίας ἡ Κύπρος ἔχει καὶ σιδηροδρομικὴν γραμμήν, συνδέουσαν τὴν Λάρνακα μετὰ τῆς Ἀμμοχώστου, Λευκωσίας καὶ Μόρφου.

ΤΑΞΕΙΔΙΟΝ ΑΝΑ ΤΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑΣ ΧΩΡΑΣ

1. Ἐξ Ἀθηνῶν διὰ Σμύρνης εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ἐξ Ἀθηνῶν κατερχόμεθα εἰς Πειραιᾶ διὰ τοῦ σιδηροδρόμου. Ἐκεῖθεν ἐπιβαίνοντες ἀτμοπλοίου διαπλέομεν τὸν Σαρωνικὸν κόλπον μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Σουνίου. Μετὰ τοῦτο πλέομεν διὰ τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Ἐκεῖθεν πλέοντες πρὸς Α. περίπου φθάνομεν εἰς τὰς νοτίους ἀκτὰς τῆς νήσου Χίου καὶ διερχόμεθα τὸν μεταξὺ τῆς νήσου καὶ τῆς Ἐρυθραίας χερσονήσου πορθμόν. Ἐνταῦθα διακρίνομεν δεξιᾷ τὴν Κρήνην (Τσεσμὲν) καὶ τὸν λιμένα αὐτῆς, ἔνθα τῷ 1787 ὁ τουρκικὸς στόλος ἐκάη ὑπὸ τῶν Ρώσων, βοηθουμένων ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, μάλιστα τῶν ψαριανῶν. Εἰσερχόμεθα ἤδη εἰς τὸν λιμένα τῆς πόλεως Χίου, ὅπου ὁ Κανάρης τῇ 6 Ἰουνίου 1822 ἐξεδικήθη τὴν καταστροφὴν τῆς νήσου πυρπολήσας τὴν τουρκικὴν ναυαρχίδα. Ἐξακολουθοῦντες τὸν πλοῦν παραπλέομεν τὴν Ἐρυθραίαν καί, ἀφοῦ κάμψωμεν τὸ βορειότατον αὐτῆς ἀκρωτήριον Καρὰ-Μπουρνοῦ, εἰσερχόμεθα εἰς τὸν Ἑρμαῖον κόλπον (τῆς Σμύρνης). Ἀριστερᾷ βλέπομεν τὴν Νέαν καὶ Παλαιὰν Φώκαιαν καὶ τὰς ἐκ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δολὰς τοῦ Ἕρμου, μετ' ὀλίγον δὲ φθάνομεν εἰς τὴν Σμύρνην. Ἡ Σμύρνη εἶνε ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς, εἶνε δὲ μεγάλη καὶ ἐμπορικωτάτη πόλις. Ἐξερχόμενοι πάλιν ἐκ τοῦ Ἑρμαίου κόλπου πλέομεν πρὸς Β. παρὰ τὴν Ἀσιατικὴν παραλίαν. Ἀριστερᾷ μας ἐκτείνεται ἡ μεγάλη νῆσος Λέσβος. Προσεγγίζομεν εἰς τὴν Μυτιλήνην καὶ ἐξακολουθοῦμεν τὸν παράπλουν τῆς νήσου. Πλέομεν ἤδη εἰς τὸν Ἀδραμυττηνὸν κόλπον, κατὰ τὸν ὁποῖον διακρίνομεν δεξιᾷ τὰς νησίδας Μοσχονήσια, 32 τὸν ἀριθμόν, ἀπέναντι δὲ τούτων τὰς Κυδωνίας (Ἀϊβαλῆ). Πέραν τούτων βλέπομεν τὸ δασῶδες ὄρος Ἴδην. Ἔπειτα ἀρχόμεθα παραπλέοντες τὴν ὁμώνυμον χερσόνησον. Κάμπτομεν τὸ ἀκρωτήριον Λεκτὸν (κ. Μπαμπᾶ) καὶ παραπλέομεν τὴν μικρὰν νῆσον Τένεδον, παρὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἥρως Κανάρης κατέκαυσε τῷ 1822 Τουρκικὸν δίκροτον. Μετ' ὀλίγον φθάνομεν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Ἑλλησπόντου (Δαρδανελλίων), πρὸ τῶν ὁποίων ἐδοξάσθη ἐσχάτως ὁ Ἑλληνικὸς στόλος. Δεξιᾷ βλέπομεν τὸ ἀκρωτήριον τῆς Τρῳάδος Σίγειον (κ. Κοὺμ Καλεσί), ἀριστερᾷ δὲ τὸ τῆς Θρακικῆς χερσονήσου Μαστουκίαν (κ. Σεντὶλ Μπὰχρ) ἀμφότερα ὠχυρωμένα μέχρι τοῦδε. Πρὸς τὰ μεσόγεια τῆς Τρῳάδος διακρίνεται ἡ πεδιάς, ὅπου ἐγένοντο οἱ ἀγῶνες τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τρῴων πρὸς ἐκπόρθησιν τοῦ Ἰλίου. Διαπλέοντες τὸν Ἑλλήσποντον βλέπομεν κατὰ τὸ στενώτερον μέρος δεξιᾷ τὴν πόλιν Δαρδανέλλια (Τσανὰκ Καλεσί), ἀριστερᾷ δὲ τὴν Μάδυτον. Ὀλίγον περαιτέρω εἶνε τὸ μεταξὺ Ἀβύδου καὶ Σηστοῦ μέρος τὸ ὁποῖον ἐγεφύρωσεν ὁ Ξέρξης. Περαιτέρω βλέπομεν ἀριστερᾷ τὴν Καλλίπολιν καὶ τέλος μετὰ τὸν διάπλουν τοῦ πορθοῦ, ὅστις διαρκεῖ 3 καὶ πλέον ὥρας, ἐξερχόμεθα εἰς τὴν Προποντίδα.

Ἐν τῇ Προποντίδι βλέπομεν ἀριστερᾷ πολλὰς παραλίους Ἑλληνικὰς κώμας, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν Περίστασιν καὶ τὸ Μυριόφυτον. Μετὰ ταῦτα παραπλέομεν τὴν Προκόννησον, μετὰ δὲ τὸν διάπλουν τῆς Προποντίδος εἰσερχόμεθα εἰς τὸν Βόσπορον, καὶ ἀποβιβαζόμεθα εἰς τὸν Γαλατᾶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

II. Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διὰ Θεσσαλονίκης καὶ Ἰωαννίνων εἰς Κέρκυραν.

Ἐκ τοῦ Γαλατᾶ διερχόμενοι τὴν γέφυραν τοῦ Κερατίου Κόλπου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μεταβαίνομεν εἰς τὴν κυρίως Κωνσταντινούπολιν (Σ·αμπούλ), ἔνθα εἰσερχόμεθα εἰς τὸν διὰ Θεσσαλονίκης σιδηρόδρομον. Διερχόμεθα τὴν παραλίαν τῆς πόλεως βαίνοντες πρὸς Δ. Ἀφοῦ διέλθωμεν τὸν Ἅγιον Στέφανον, ἀπομακρυνόμεθα τῆς παραλίας, διερχόμεθα τὰς Μέτρας (Τσατάλτζαν) καὶ φθάνομεν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Τσορλοῦ (παραποτ. τοῦ Ἐργίνου), τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦντες διερχόμεθα παρὰ τὴν ὁμώνυμον πόλιν. Ἐκεῖθεν συναντῶμεν τὸν Ἐργίνην καὶ ἀκολουθοῦντες τοῦτον διερχόμεθα πρὸς τὴν πολίχνην Λουλὲ Βουργὰς (Ἀρκαδιούπολιν). Μετὰ ταῦτα φθάνομεν εἰς τὸν σταθμὸν Κουλελὶ Βουργάς, κατὰ τὸν ὁποῖον διασχίζεται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμή. Ἡμεῖς ἀκολουθοῦμεν τὴν νοτιωτέραν βαίνοντες κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἕβρου. Διερχόμεθα τὴν πόλιν Διδυμότειχον, καὶ ἀφίνοντες τὸν Ἕβρον φθάνομεν εἰς τὴν πόλιν Δεδεαγίτς, κειμένην κατὰ τὸ Θρᾴνιον πέλαγος. Ἐκεῖθεν πάλιν πρὸς τὰ μεσόγεια τρεπόμενοι διερχόμεθα τὴν Γιουμουλτζίναν, τὴν Ξάνθην καὶ φθάνομεν εἰς τὸν Νέστον, ὅριον Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας Ἤδη εἰσερχόμεθα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν· ἀκολουθοῦντες ἐπ' ἀρκετὸν τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Νέστου βλέπομεν δεξιᾷ τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῆς Ροδόπης. Ἀφοῦ διέλθωμεν τὸν ποταμόν, φθάνομεν μετ' ὀλίγον εἰς τὴν εὐφορωτάτην πεδιάδα τῆς Δράμας. Διερχόμεθα παρὰ τὴν ὡραίαν ταύτην πόλιν καὶ τὴν πολίχνην Ζηλιάχωβαν, μετὰ τοῦτο δὲ εἰσερχόμεθα εἰς τὴν εὔφορον πεδιάδα τῶν Σερρῶν. Σταθμεύομεν εἰς τὰς Σέρρας καὶ τὸ Σιδηρόκαστρον καὶ ἔπειτα διερχόμεθα τὸν ποταμὸν Στρυμόνα ἔχοντες πρὸς Β. τὸν Ὄρβηλον. Μετ' ὀλίγον βλέπομεν τὴν λίμνην τῆς Δοϊράνης, ἐκ τῆς ὁποίας τρεπόμενοι πρὸς Ν. διερχόμεθα διὰ τοῦ Κιλκὶς καὶ φθάνομεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

Ἐκ Θεσσαλονίκης εἰσερχόμενοι εἰς τὸν διὰ Μοναστήριον σιδηρόδρομον διατρέχομεν τὴν πεδιάδα τῆς Θεσσαλονίκης καὶ διερχόμεθα τοὺς ποταμοὺς Ἐχέδωρον καὶ Ἀξιόν. Μετ' ὀλίγον συναντῶμεν τὸν Ἁλιάκμονα ποταμόν, τὸν ὁποῖον ἀφίνοντες ἀριστερᾷ διερχόμεθα τὴν Βέροιαν, τὴν Νάουσαν καὶ τὰ Βοδενά. Ἐκεῖθεν ἀφίνοντες τὴν πεδιάδα συναντῶμεν τὸ χωρίον Ὄστροβον καὶ τὴν ὁμώνυμον λίμνην, τῆς ὁποίας ἀκολουθοῦμεν τὰς ὄχθας. Μετὰ ταύτην διερχόμεθα τὸ χωρίον Σόροβιτς καὶ μετὰ τοῦτο παρὰ τὴν Φλώριναν, μετὰ τὴν ὁποίαν εἰσερχόμεθα εἰς τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν. Διατρέχομεν τὸ ὀροπέδιον τοῦ Μοναστηρίου καὶ τέλος φθάνομεν εἰς τὸ Μοναστήριον. Ἐκεῖθεν, ὅπως ἐξακολουθήσωμεν τὸ πρὸς τὰ Ἰωάννινα ταξείδιον, ἐπιβαίνομεν ἁμάξης ἢ αὐτοκινήτου. Ἀκολουθοῦμεν τὴν ἀρχαίαν «Ἐγνατίαν ὁδόν», ἡ ὁποία κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἐκ τῆς παραλίας τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους ἔφθανεν εἰς Θεσσαλονίκην. Ἀφοῦ διαβῶμεν τὰς βορείας ὑπωρείας τοῦ Βαρνοῦντος, τρεπόμεθα πρὸς Ν. ἀκολουθοῦντες τὰς δυτικὰς ὄχθας τῆς λίμνης Πρέσπας. Ἐκεῖθεν εἰσερχόμεθα εἰς τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἤπειρον. Φθάνομεν εἰς τὴν Κορυτσάν, ὁπόθεν δι' ὀρεινοῦ ἐδάφους διατρέχομεν τὴν πεδιοχὴν τῆς Κολωνίας βλέποντες ΝΑ. τὸ ὄρος Βόϊον. Ἀκολούθως διατρέχομεν τὴν πολίχνην Λεσκοβίκιον, τὸν Ἀῷον ποταμὸν καὶ συναντῶντες τὰ δυτικώτατα χωρία τοῦ Ζαγορίου φθάνομεν εἰς τὰ Ἰωάννινα.

Ἐκ τῶν Ἰωαννίνων, ὅπως μεταβῶμεν εἰς Κέρκυραν, διερχόμεθα δι' ἁμάξης τὸ Δέλβινον καὶ μεταβαίνομεν εἰς τὸ ἐπίνειον Ἁγίους Σαράντα. Ἐκ τοῦ ἐπινείου τούτου ἐπιβαίνοντες ἀτμοπλοίου φθάνομεν εἰς Κέρκυραν.

III. Ἐκ Κερκύρας περίπλους τῆς Πελοποννήσου καὶ ἄφιξις εἰς Ἀθήνας.

Ἀναχωροῦντες ἐκ Κερκύρας δι' ἀτμοπλοίου παραπλέομεν τὴν νῆσον Κέρκυραν μέχρι τῶν νοτίων ἀκρωτηρίων της ἔχον εἰς τὴν Ἤπειρον ἀριστερᾷ. Ἐνεῦθεν παραπλέομεν τοὺς Παξούς, τὴν Λευκάδα, τὴν Κεφαλληνίαν μέχρι τῶν Πατρῶν. Ἐνταῦθα δυνάμεθα νὰ ἐπιβῶμεν μικροτέρου ἀτμοπλοίου, ἐκτελοῦντες προσεγγίσεις εἰς λιμένας τῆς Πελοποννήσου. Οὗ ὡ προσεγγίζομεν εἰς τὸ Κατάκωλον (ἐπίνειον τοῦ Πύργου), τὴν Κυπαρισσίαν, τὴν Ἁγίαν Κυριακὴν (ἐπίνειον τῶν Φιλιατρῶν), τὴν Μάραθον (ἐπίνειον τῶν Γαργαλιάνων), μεθ' ἣν εἰσερχόμεθα εἰς τὸν λιμένα τῆς Πύλου ἔχοντες ἀριστερᾷ τὴν γνωστὴν νῆσον Σφακτηρίαν. Μετὰ τὴν Πύλον προσεγγίζομεν εἰς Μεθώνην. Μετὰ ταῦτα κάμπτομεν τὸ ἀκρωτήριον Ἀκρίταν καὶ εἰσερχόμεθα εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον. Προσεγγίζομεν εἰς τὴν Κορώνην, τὸς Καλόμας καὶ παραπλέομεν τὴν Μάνην βλέποντες τὸν ὑψηλὸν Ταΰγετον. Προσεγγίζομεν εἰς τοὺς λιμένας ταύτης Λιμένιον (ἐπίνειον τῆς Ἀρεοπόλεως) καὶ τὸν Γερολιμένα, κάμπτοντες δὲ τὸ Τοίναρον εἰσπλέομεν εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον. Κατὰ τοῦτον προσεγγίζομεν εἰς τὸ Γύθειον (ἐπίνειον τῶν Μολάων), τὴν Νεάπολιν (Βάτικα), μεθ' ἣν ἐξερχόμεθα τοῦ Λακωνικοῦ κάμπτοντες τὴν Μαλέαν. Ἐκεῖθεν πλέοντες διὰ τοῦ Μυρτῴου Πελάγους προσεγγίζομεν εἰς τὴν Μονεμβασίαν. Μακρὰν βλέπομεν τὸ ὄρος Πάρνωνα, μέχρις ὅτου παραπλεύσαντες τὴν Ὕδραν καὶ τὸ ἀκρωτήριον Σκύλλαιον εἰσερχόμεθα εἰς τὸν Σαρωνικὸν κόλπον. Βλέπομεν ἀριστερᾷ τὰς νήσους Πόρον, Αἴγιναν καὶ Σαλαμῖνα καὶ τέλος φθάνομεν εἰς Πειραιᾶ, ὁπόθεν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἐπανερχόμεθα εἰς Ἀθήνας.

ΤΕΛΟΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής